

Κάθε θυμωμένος εργάτης κι ένας σοσιαλιστής!

Ο καπιταλισμός επιφυλάσσει συνέχεια εκπλήξεις. Ιστορίες που έμοιαζαν τελειωμένες, τη δεύτερη φορά επανέρχονται πολύ πιο επικίνδυνες, πολύ πιο απάνθρωπες απ' ό,τι την προηγούμενη. Ετσι ενώ το τελεσίγραφο της επέμβασης στην Γιουγκοσλαβία είχε εκπνεύσει και ο κόσμος είχε ανασάνει, τα βομβαρδιστικά του ΝΑΤΟ επιτίθενται και ρίχνουν τέσσερα αεροπλάνα πάνω από τη Βοσνία.

Ενώ η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, είναι ενάντια στον πόλεμο, ταυτόχρονα προχωράει στις πιο πολεμικές πράξεις, επιβάλλοντας εμπάργκο στα Σκόπια.

Στη Ρωσία αποφυλακίζονται οι πραξικοπηματίες με τις ψήφους του φασίστα Ζιρινόφσκι και ανοίγει μια νέα περίοδος εντάσεων και ανταγωνισμών με τη Δύση.

Στην πραγματικότητα η εικόνα της κρίσης και της αστάθειας του καπιταλισμού είναι στο χειρότερο σημείο και γι' αυτό οι αντιδράσεις παρανοϊκές και επικίνδυνες.

Η επίθεση ενάντια στην εργατική τάξη καταλήγει να είναι ο μόνος τρόπος που ελπίζει να ελέγξει την κρίση. Αυτό είναι το υποβαθρο και για τις εξελίξεις στην Ελλάδα.

Το ΠΑΣΟΚ κέρδισε τις εκλογές με 47% που στην πλειοψηφία του προέρχονταν από το θυμωμένο εργατικό κίνημα που έδωσε όλες εκείνες τις φανταστικές μαχες ενάντια στη Ν.Δ. Τώρα, μετά τέσσερις μήνες στην κυβέρνηση έχει γίνει δυσδιάκριτο από τους προηγούμενους κυβερνήτες.

Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ διαγράφει μια πορεία από συμβιβασμό σε συμβιβασμό, χρησιμοποιώντας ένα βασικό επιχείρημα, τα "όρια αντοχής της οικονομίας". Η εισοδηματική πολιτική του 5+5%, με την οποία η "προστασία του εργατικού εισοδήματος" αναβάλλεται επ' αόριστο, ο νόμος Πεπονή με τον οποίο αντί να

γυρίσουν οι απολυμένοι περικόβονται κι άλλες θέσεις εργασίας, οι χειρισμοί του Σημίτη στις "προβληματικές" παλιές και νέες, που δεν καταφέρνει να σταματήσει την άνοδο της ανεργίας -όλα αυτά θεωρούνται αποτέλεσμα των "αντικειμενικών συνθηκών".

Απέναντι σ' αυτή την πολιτική της κυβέρνησης, η ηγεσία των συνδικάτων, ιδιαίτερα τα στελέχη που ανήκουν στο ΠΑΣΟΚ, καταφεύγει σ' ένα δεύτερο επιχείρημα για να εξηγήσει την συμβιβαστική πορεία της. Επικαλείται τον "υποκειμενικό παράγοντα", τις αδυναμίες του συνδικαλιστικού κινήματος, την "αδιαφορία" του κόσμου, τη λειψή συμμετοχή των εργαζομένων, τον "συντηρητισμό της κοινής γνώμης" και άλλα παρόμοια που υποτίθεται ότι τους εμποδίζουν να κινηθούν πιο τολμηρά.

Ουσιαστικά, μ' αυτό τον τρόπο οι συμβιβασμοί της κυβέρνησης εμφανίζονται σαν "ρεαλιστική" ταχτική, προσαρμοσμένη στους "δυσμενείς" συσχετισμούς της σημερινής περιόδου.

Και τα δυο επιχειρήματα τόσο περί αντικειμενικών όσο και περί υποκειμενικών συνθηκών είναι μεγάλη απάτη.

Παρ' όλη την οικονομική κρίση, τα κέρδη και τα προνόμια της τάξης που ελέγχει τον πλούτο είναι πολλά και προκλητικά παντού: στο Χρηματιστήριο, στις τράπεζες, στα εφοπλιστικά γραφεία. Όταν ο Γεωργιάδης της ΑΓΕΤ δηλώνει ότι πήρε 6 δισ. δραχμές ως "μίνιμουμ προμήθεια", σύμφωνα με το συμβόλαιο πώλησης της εταιρίας και η Δικαιοσύνη ακόμα ψάχνει αν μια τέτοια προμήθεια θεωρείται "υψηλή" η "συνθησιμένη" στον κόσμο των επιχειρήσεων, τότε ο καθένας καταλαβαίνει ότι η έννοια της οικονομικής "δυσκολίας" και της "αντοχής" της οικονομίας είναι σχετική, ανάλογα με το σε ποια κοινωνική τάξη ανήκει κανείς.

Γι' αυτό μέσα στο εργατικό κίνημα δεν υπάρχει μόνο θυμός και αγανάκτηση αλλά και δυσπιστία εάν μπορούν πια να περιμένουν

τίποτα από αυτό το σύστημα.

Λίγες μόλις μέρες μετά το συμβιβασμό της ΑΔΕΔΥ και της ΓΣΕΕ με την εισοδηματική πολιτική του ΠΑΣΟΚ και τις δηλώσεις του Πρωτόπαπα για "την καλύτερη συλλογική σύμβαση της τελευταίας πενταετίας" οι συνελεύσεις των καθηγητών έρχονται να τους διαψεύσουν. Σχεδόν σε όλες τις τοπικές ΕΛΜΕ εκφράστηκε η πίεση για αγώνες διαρκείας για να ανατραπεί η εισοδηματική πολιτική, έστω κι αν τελικά η ηγεσία της ΟΛΜΕ την έπνιξε για την ώρα.

Εάν πριν μερικές δεκαετίες, το να υπάρχει ανεργία πάνω από το 3%, θεωρούνταν υπερβολικό, σήμερα η ανεργία στην ΕΟΚ έχει φτάσει στο 12% και συνεχίζει να ανεβαίνει.

Αν παλιότερα ο καπιταλισμός έμοιαζε ότι μπορούσε να εξασφαλίσει τα στοιχειώδη, τώρα ούτε κι αυτά δεν μπορεί.

Γι' αυτό μέσα σε ολόκληρα εργατικά κομμάτια η αγανάκτηση, η διάθεση για αγώνες, συνυπάρχει με την δυσπιστία και την αμφισβήτηση απέναντι στους καπιταλιστές. Δεν έχουμε μόνο αλλαγή της διάθεσης, αλλά και των σταθερών ιδεών που έμοιαζαν ότι κυριαρχούσαν μέσα στην εργατική τάξη. Η αξιοπιστία των "θεσμών", της Δικαιοσύνης, του "πολιτικού κόσμου" βρίσκεται σε πτώση που την παραδέχονται σχεδόν όλα τα ΜΜΕ.

Πώς μπορούν όλες αυτές οι αντιδράσεις και διαθέσεις να μετατραπούν σε ένα τεράστιο κύμα που θα πάρει στο πέρασμά του όχι μόνο τις επιθέσεις, αλλά και τους ίδιους τους καπιταλιστές;

Εδώ χρειάζεται να είμαστε ξεκάθαροι για το τι υπάρχει στ' αριστερά που να οργανώσει τους εργατικούς αγώνες και να προβά-

λει τις ιδέες που απαντάνε στα ερωτηματικά.

Μπορεί το ΚΚΕ και ο Ριζοσπάστης να καταγγέλει κάθε μέρα τις υποχωρήσεις της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ απέναντι στον ΣΕΒ και στην ΕΟΚ, αλλά ταυτόχρονα αποτελεί συστηματικό κήρυκα της αντίληψης των "αρνητικών συσχετισμών". Διαβάζουμε π.χ. στο φύλλο της 29 Γενάρη ότι ο βουλευτής Γιάννης Κατσαρός περιοδεύοντας σε εργαζόμενους της ΔΕΗ τόνισε:

"Είμαστε δέσμοι ορισμένων επιλογών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Μάαστριχτ... Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες δεν μπορεί να καλυτερέψει η ζωή των εργαζομένων. Δυστυχώς το εργατικό κίνημα και στην Ευρώπη και στην Ελλάδα βρίσκεται σε κρίση μαζικότητας και ταξικότητας".

Προφανώς τέτοιες εκτιμήσεις δίνουν το καλύτερο άλλοθι για τους "ρεαλιστές" του συμβιβασμού κι αυτό τη στιγμή που σ' όλη την Ευρώπη υπάρχουν οι πιο δυνατοί εργατικοί αγώνες μετά το '68.

Σε μια τέτοια περίοδο ταξικής πόλωσης με τεράστιο το κενό στ' αριστερά, ο θυμός, η αγανάκτηση τα ερωτηματικά δεν μετατρέπονται αυτόματα σε αυτοπεποίθηση των ιδίων των εργατών, σε νικηφόρους αγώνες και σοσιαλιστικές ιδέες. Αυτό το ρόλο είναι που χρειάζεται να παίξει μια σοσιαλιστική οργάνωση σήμερα. Αυτό βάζουμε να κάνουμε σαν προσπάθεια από τη μεριά μας. Να μπορέσουμε να μετατρέψουμε σε σοσιαλιστικές ιδέες και σε οργανωμένη πάλη όλη αυτή τη δυσπιστία για το σύστημα και τον θυμό που υπάρχει. Κάθε θυμωμένος εργάτης μπορεί να γίνει σοσιαλιστής, μπορεί να γίνει μέλος της ΟΣΕ.

Ευρώπη Φρούριο - της ανεργίας

Οι διακηρύξεις του Μάαστριχτ μετατρέπονται σε εφιάλτες με τη Λευκή Βίβλο. Όμως στον ευρωπαϊκό ορίζοντα προβάλλουν μεγάλοι εργατικοί αγώνες.

Η Μαρία Στύλλου υποστηρίζει ότι αυτοί είναι που ανοίγουν τη μόνη εναλλακτική λύση και όχι οι προστατευτισμοί.

Τον επόμενο Ιούνιο γίνονται οι εκλογές για το Ευρωκοινοβούλιο σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Είναι φανταστικό ότι δύο χρόνια μόνο μετά το Μάαστριχτ, έχει μεταστραφεί η κοινή γνώμη απέναντι στην προοπτική της ΕΟΚ. Χωρίς να υπάρχουν δραματικές αντιδράσεις -όπως το δημοψήφισμα στη Δανία τον Ιούνιο του '92 που το "όχι" στην ενοποίηση πλειοψήφησε -εντούτοις ο αρχικός ενθουσιασμός έχει υποχωρήσει.

Σε ένα πρόσφατο γκάλοπ του "Ευροβαρόμετρου", μιας επίσημης υπηρεσίας της ίδιας της ΕΕ η εικόνα είναι ότι μέσα σε ένα εξάμηνο έχει μειωθεί το ποσοστό των υπέρμαχων και έχει ανέβει το ποσοστό αυτών που είναι κατά. Από τη σύνοδο κορυφής στην Κοπεγχάγη τον Ιούνιο του '93 μέχρι την σύνοδο κορυφής των Βρυξελλών τον Δεκέμβριο του '93 το ποσοστό αυτών που πίστευαν ότι το να είσαι μέλος της Ε.Ε. είναι "καλό πράγμα" έπεσε από το 60% στο 57%, ένα 3% δηλαδή κατά μέσο όρο για όλες τις χώρες.

Γιατί εάν δει κανένας στην κάθε χώρα χωριστά τα αποτελέσματα, τότε αυτά είναι πιο αποκαλυπτικά: στη Βρετανία οι κατά της ενοποίησης φτάνουν στο 50%, το ίδιο και στο Βέλγιο.

Αντίθετα στην Ελλάδα είναι το μόνο μέρος που το ποσοστό των υπέρ ανέβηκε

από τον Ιούνιο μέχρι τον Δεκέμβριο, κι αυτό περισσότερο σαν ένδειξη του τι περιμένει ο κόσμος από το ΠΑΣΟΚ και όχι σαν μια πραγματική μεταστροφή.

Μοιάζει ότι τα τελευταία δυο χρόνια ήταν αρκετά, ώστε οι διακηρύξεις του Μάαστριχτ να μετατραπούν σε εφιάλη. Εάν τότε οι καπιταλιστές μπορούσε να υποσχεθούν ότι η Ευρωπαϊκή Ενοποίηση μπορούσε να λειτουργήσει σαν ο μόνος σταθερός πόλος απέναντι στην κατάρρευση της Ανατολικής Ευρώπης, σήμερα οι εξελίξεις επιβεβαιώνουν το αντίθετο.

Το '93 η ανεργία μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση έφτασε τα 18 εκατομμύρια και για το '94 προβλέπεται να αυξηθεί φθάνοντας στα 20. Σε κάποιες χώρες όπως η Ισπανία η ανεργία έχει φτάσει στο 25%, δηλαδή ο 1 στους 4 είναι χωρίς δουλειά. Ο μέσος όρος της ανεργίας για την ΕΟΚ είναι 12%. Γι'αυτό άλλωστε δεν χρειάζεται γκάλοπ για να βγει ο θυμός και η αγανάκτηση που υπάρχει. Το καλύτερο βαρόμετρο είναι οι εργατικοί αγώνες. Από τους απεργούς της Air France μέχρι τους μεταλλεργάτες στην Γερμανία, τη Γενική Απεργία στην Ισπανία και τις τεράστιες εργατικές κινητοποιήσεις στην Ιταλία, παντού η εργατική τάξη αντιστέκεται. Την ευφορία του Μάαστριχτ, μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα, διαδέχτηκε η ταξική πόλωση μέσα

σε όλη την Ευρώπη.

Από το Μάαστριχτ στην Λευκή Βίβλο

Η ίδια η συμφωνία του Μάαστριχτ τον Δεκέμβριο του '91, η προοπτική της Ευρώπης - φρούριο, ήταν από την αρχή μια ιστορία που δεν έπειθε και πολλούς. Για την υπογραφή της συμφωνίας πίεζαν κύρια η Γαλλία και η Γερμανία, που έβλεπαν την ευκαιρία να βγούνε πραγματικοί νικητές μέσα από την κατάρρευση του κρατικού καπιταλισμού. Πίστευαν ότι γεωγραφικά, αλλά και πολιτικά, είχαν μια μοναδική ευκαιρία να καλύψουν το κενό που δημιουργήθηκε στα ανατολικά σύνορα. Ιδιαίτερα σε μια περίοδο που η οικονομία των ΗΠΑ ήταν βυθισμένη στην ύφεση και η Ιαπωνία δεν είχε και πολύ καλούς δεσμούς με το ανατολικό μπλοκ.

Η νομισματική ενοποίηση, η κοινή εξωτερική πολιτική και η κοινή άμυνα μέσα από την ενεργοποίηση της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης, που πρόβλεπε το Μάαστριχτ, θα εξασφάλιζαν ότι η Ευρώπη μπορούσε να εμφανιστεί σαν ένας ισχυρός πόλος σταθεροποίησης και ισορροπίας απέναντι σε ένα κόσμο αστάθειας και κρίσης. Κι όμως, δεν χρειάστηκαν ούτε δύο χρόνια για να διαλυθεί αυτός ο μύθος.

Απεργία στο εργοστάσιο της ΟΠΕΛ στη Γερμανία

Η απόφαση για την οικονομική και νομισματική Ενοποίηση της Ευρώπης ήταν από μόνη της γεμάτη αντιφάσεις. Η διεθνοποίηση των τραπεζών και των επιχειρήσεων πίεζε για ένα ενιαίο νόμισμα μέσα στην ΕΟΚ. Το κοινό νόμισμα είχε δύο βασικούς στόχους: από τη μια την κατάργηση του κόστους που συνεπάγεται η μετατροπή των νομισμάτων από το ένα στο άλλο, και από την άλλη τον έλεγχο της αβεβαιότητας. Οι καπιταλιστές ήθελαν να γνωρίζουν εκ των προτέρων σε τι τιμή θα αγόραζαν και θα πουλούσαν στη διεθνή αγορά. Μεταβατικά, το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα (ΕΝΣ) είχε τη δυνατότητα να επεμβαίνει και να εμποδίζει τυχόν υποτιμήσεις που μπορούσε να αποφασίσει το κάθε κράτος μέλος χωριστά.

Η δυνατότητα μιας τέτοιας συμφωνίας

στριζόταν στην προοπτική ότι η οικονομία θα έμπαινε σε ανάκαμψη και όχι σε ύφεση. Όμως οι εξελίξεις ήταν διαφορετικές. Με κέντρο τη γερμανική οικονομία ο καπιταλισμός στην Ευρώπη μπήκε σε ύφεση με αποτέλεσμα η νομισματική ενοποίηση να τινάχτει στον αέρα.

Έτσι, τον Σεπτέμβριο του '92 μετά την πρώτη νομισματική κρίση, η Βρετανία και η Ιταλία φεύγουν από το ΕΝΣ. Ενώ, το καλοκαίρι του '93, έπειτα από μια δεύτερη νομισματική κρίση, η ΕΟΚ αποφασίζει να χαλαρώσει τους κανόνες του ΕΝΣ. Η απόφαση περιλάμβανε τη δυνατότητα των επιμέρους κρατών να υποτιμήσουν ή να ανατιμήσουν το νόμισμά τους μέχρι 15% σε σχέση με το ECU. Ουσιαστικά το ΕΝΣ διαλύθηκε. Αντί για μια ισχυρή ευρωπαϊκή οικονομία που θα αντιμετώπιζε τους α-

νταγωνιστές της, τώρα η ΕΟΚ έχει η ίδια πιέσεις όχι μόνο από ΗΠΑ και Ιαπωνία, αλλά κι από ανερχόμενους καπιταλισμούς της ανατολής, όπως η Κίνα, η Ν. Κορέα, η Μαλαισία.

Τα αδιέξοδα τους οι καπιταλιστές δεν τα αντιμετωπίζουν με χαμόγελα, αλλά με το να γίνονται ακόμα πιο αδιάτακτοι. Κι τέτοια ήταν η απόφασή τους στην τελευταία σύνοδο κορυφής στις Βρυξέλλες: η μόνη τους ελπίδα ήταν η παραπέρα μείωση του εργατικού κόστους. Η "Λευκή Βίβλος", η τόσο διαφημισμένη πρόταση Ντελόρ για την πάταξη της ανεργίας, είναι μια ακόμα πιο σκληρή επίθεση στην εργατική τάξη.

Το σχέδιο Ντελόρ με τίτλο "Ανάπτυξη, Ανταγωνισμός, Απασχόληση" είναι μια πρόταση για τι πρέπει να κάνει η ΕΕ για να αντιμετωπίσει τα προβλήματά της. Η πρόταση προβλέπει δυο ειδών μέτρα, κάποια άμεσα και κάποια μακροπρόθεσμα εάν και εφόσον αποδώσουν τα πρώτα.

Τα άμεσα μέτρα είναι μια σκληρή και απροκάλυπτη επίθεση στην εργατική τάξη, με προτάσεις όπως η μείωση του πραγματικού μισθού, το κόψιμο των κοινωνικών δαπανών και της κοινωνικής πολιτικής, η καθιέρωση του 4ήμερου, η καθιέρωση του ελαστικού ωράριου και του part-time εκεί όπου ακόμα δεν υπάρχει.

Η δικαιολογία είναι ότι μ' αυτό τον τρόπο θα μεγαλώσει ο ανταγωνισμός και έτσι θα δημιουργηθούν νέες δουλειές. Όμως στην πραγματικότητα εκείνο που θα γίνει είναι ότι θα γενικευτεί η ανεργία κι εκεί όπου δεν υπάρχει.

Μακροπρόθεσμα προτείνει διάφορα έργα υποδομής, που θα βοηθήσουν την οικονομική αναθέρμανση και τη μείωση της ανεργίας, όμως καμιά κυβέρνηση δεν είναι διατεθειμένη να πληρώσει για να γίνουν αυτά τα έργα.

Ωστόσο, αυτά τα μέτρα είναι και δικόπο μαχαίρι για τους καπιταλιστές, γιατί η εφαρμογή τους εξαρτάται από τι αντίσταση θα αντιμετωπίσουν από τον ίδιο το εργατικό κίνημα. Και η εικόνα που έχουν πρέπει να τους τρομάζει. Μπορεί να κάτσουν οι γραφειοκράτες των συνδικάτων να επιβάλουν το τετραήμερο στους εργάτες της Φολκσβάγκεν, όμως υπάρχουν άλλα παραδείγματα όπου έχουν σπάσει τα μούτρα τους πάνω στην εργατική αντίσταση. Οι απεργίες στο μέταλλο στη Γερμανία, οι εργάτες της Σέατ στην Ιαπωνία που δεν έχουν αφήσει τη Φολκσβάγκεν να κλείσει τα τρία εργοστάσια όπως υπολόγιζε, στην Ιταλία οι καταλήψεις στα χαλυβουργεία του Τάραντα. Το εάν η προοπτική της "Λευκής Βίβλου" θα είναι οδο-

στρωτήρας ή ένα κουρελόχαρτο, όπως και διάφορες αποφάσεις τους μέχρι τώρα, θα παιχτεί όχι στις κούφια καταγγελίες, αλλά μέσα στους χώρους δουλειάς, εκεί που οι εργάτες οργανώνονται και παλεύουν.

Ο προστατευτισμός δεν είναι λύση

Η κρίση της ΕΕ είναι μια τρανή απόδειξη ότι οι οικονομικές ολοκληρώσεις και τα οικονομικά μπλοκ, δεν είναι εύκολη ιστορία για τους καπιταλιστές. Σε μια περίοδο οικονομικής κρίσης σαν την σημερινή, οι προηγούμενες συμφωνίες μετατρέπονται σε πολιτική κρίση, όχι μόνο ανάμεσα στα κράτη μέλη, αλλά και μέσα στα ίδια τα κράτη. Σχεδόν σε κάθε χώρα τώρα πια υπάρχει διάσπαση μέσα στην κυρίαρχη τάξη και στα κόμματα.

Αυτές οι διαφωνίες δεν φτάνουν όμως μέχρι τη διάλυση της ΕΟΚ, ακριβώς γιατί δεν υπάρχει πια για τους ίδιους τους καπιταλιστές η προοπτική της περιχαράκωσης μέσα στο δικό τους κράτος.

Αυτή η αντιμετώπιση υπάρχει και από τους Έλληνες καπιταλιστές, παρ' όλο που οι ευρωπαϊκές προοπτικές τους δεν είναι ρόδινες όπως μια προηγούμενη περίοδο. Όταν η Ελλάδα μπήκε στην ΕΟΚ η προοπτική για τους Έλληνες καπιταλιστές ήταν οι μεγαλύτερες δυνατότητες για εξαγωγές και επενδύσεις, όχι μόνο στην περιοχή, αλλά και μέσα στην ίδια την ΕΟΚ. Σήμερα αυτές οι μεγάλες προσδοκίες έχουν περιοριστεί. Το αποτέλεσμα είναι ακόμα πιο τυχοδιωκτικές εξορμήσεις για να βρουν τι μπορούν να κερδίσουν. Από το όνομα της Μακεδονίας και το ρόλο τους στα Βαλκάνια, μέχρι τη συμμετοχή τους στις στρατιωτικές επιχειρήσεις στη Σομαλία και την Αδριατική.

Μπορεί το ΠΑΣΟΚ να μιλάει για την Ευρώπη της δημοκρατίας και της ειρήνης, όμως στην πραγματικότητα έχει στηρίξει όλες τις επιθέσεις ενάντια στην εργατική τάξη, από τη Λευκή Βίβλο και τις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις, μέχρι τα ρατσιστικά μέτρα και τη συμφωνία του Σένγκεν.

Η αντιμετώπιση του ΣΥΝ απέναντι στην ΕΟΚ είναι αυτή του "ρεαλισμού". Μετά την κατάρρευση του κρατικού καπιταλισμού, μια Ευρωπαϊκή Ένωση με σοσιαλδημοκρατική πλειοψηφία στα όργανα, σύμφωνα με τον ΣΥΝ είναι η μόνη προοπτική. Αλλιώς φτάνει κανένας στα αδιέξοδα του απομονωτισμού που προτείνει το ΚΚΕ.

Το ΚΚΕ προβάλλεται σαν το μόνο αριστερό κόμμα με τη συνεπή στάση απέναντι στην ΕΟΚ. Το σύνθημα του είναι "όχι στο Μάαστριχτ", "όχι στη Λευκή Βίβλο".

Αυτό που θα πρέπει να θυμηθούμε όμως, είναι ότι η σημερινή στάση δεν είναι η αρχική και μπορεί να μην είναι και η τελευταία. Η αρχική θέση του ΚΚΕ ήταν "όχι στην ΕΟΚ". Αυτή τη θέση την άλλαξε με μια μεσοβέζικη, όπου ταυτιζόταν με αυτή του ΠΑΣΟΚ της προηγούμενης οκταετίας, περί επαναδιαπραγμάτευσης των όρων. Στο 12ο Συνέδριο όμως, βγήκε ανοιχτά με τη θέση υπέρ της ΕΟΚ.

Τώρα η πολιτική του περιορίζεται στην καταγγελία του Μάαστριχτ και της Λευκής Βίβλου και οι προτάσεις του, όπου τολμάει να τις συγκεκριμενοποιήσει, είναι προστατευτικά μέτρα. Προστατευτικά μέτρα για τα ελληνικά προϊόντα, που κτυπιούνται από τους ξένους ανταγωνιστές, μέτρα ενάντια στους ξένους εργάτες που "παίρνουν τη δουλειά των Ελλήνων εργατών", εξοπλισμοί και εξωτερική πολιτική "για την εθνική άμυνα και όχι για την ευρωπαϊκή".

Αυτό που χρειάζεται να ξεκαθαρίσουμε είναι ότι αυτή η πολιτική είναι και δεξιά και αδιέξοδη.

Οι γενικόλογες καταγγελίες για τη Λευκή Βίβλο είναι στην πραγματικότητα ένα άλλοθι για τους γραφειοκράτες των συνδικάτων να μην κάνουν τίποτα, αφού "τα πάντα κρίνονται στις Βρυξέλλες".

Το ίδιο ισχύει για την εναλλακτική πρόταση περί προστατευτικών μέτρων για την ελληνική οικονομία. Ο προστατευτισμός σαν πολιτική, όχι μόνο δεν περιορίζει την ανεργία αλλά ενισχύει και ιδεολογικά όλα τα ρατσιστικά επιχειρήματα της κυρίαρχης τάξης που προσπαθεί πολύ να παρουσιάσει ως αιτία της κρίσης και της ανεργίας, όχι τον ίδιο τον καπιταλισμό, αλλά τους ξένους και κύρια τους ξένους εργάτες.

Γι' αυτό μια τέτοια πολιτική παίζει μέσα στο ταμπλό της κυρίαρχης τάξης, ελπίζοντας να βρει κομμάτια που να τη στηρίξουν, ενώ από την άλλη αφήνει άοπλο το

εργατικό κίνημα και πολιτικά και ιδεολογικά για να δώσει τους αγώνες του.

Απέναντι στο ψευτοδίλημμα ή Ευρώπη φρούριο ή κράτος φρούριο, η απάντηση των σοσιαλιστών είναι εργατικοί αγώνες και διεθνισμός. Ούτε οι Ευρωπαίοι καπιταλιστές όλοι μαζί ούτε το κάθε κράτος χωριστά μπορεί να εξασφαλίσει την ευημερία και την ειρήνη για τους εργάτες.

Ο μόνος δρόμος είναι η σοσιαλιστική επανάσταση και η οργάνωση της κοινωνίας με βάση τις ανάγκες και όχι με βάση το κέρδος.

Μόνο μια τέτοια κοινωνία μπορεί να σημαίνει το τέλος της ανεργίας, του ρατσισμού και των πολέμων.

Για να φτάσουμε σ' αυτή την κοινωνία, χρειάζεται να ενισχυθεί η αντίσταση και οι αγώνες του εργατικού κινήματος. Οι εργατικοί αγώνες είναι που μπορούν να σταματήσουν την ανεργία και όχι οι κούφια καταγγελίες και τα αποτελέσματα που θα βγουν από τις κάλπες.

Ταυτόχρονα χρειάζεται να γίνεται συνέχεια ξεκάθαρο το γεγονός ότι οι εργάτες δεν έχουν τίποτα να χωρίσουν, είτε μέσα στην Ελλάδα είτε παγκόσμια. Αιτία της ανεργίας στην κλωστοϋφαντουργία φερ' ειπείν δεν είναι οι εργάτες της Κίνας και της Μαλαισίας, ούτε αιτία της κρίσης στην οικοδομή οι Αλβανοί και οι Πολωνοί εργάτες.

Η αιτία είναι οι ίδιοι οι καπιταλιστές που παράγουν με βάση το κέρδος και όχι με βάση τις ανάγκες.

Γι' αυτό ο διεθνισμός είναι το πιο δυνατό όπλο των εργατών απέναντι στη σημερινή επίθεση. Μόνο ενωμένη η εργατική τάξη μπορεί να τους κάνει πέρα, μια για πάντα.

Η περίοδος για τις ευρωεκλογές θα είναι γεμάτη από τέτοιες συζητήσεις και συγχύσεις και οι σοσιαλιστές χρειάζεται να προβάλλουν τη δική τους λύση και να προοπτική.

<p>ΚΡΙΣ ΧΑΡΜΑΝ</p> <p>ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ</p> <p>ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ</p>	<p>Βιβλία -Οπλα</p> <p>Κυκλοφορούν από τις Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία</p>	<p>ΑΛΕΞ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ</p> <p>ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ Τι είναι και πώς παλεύεται</p> <p>ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ</p>
---	---	---

Η οικονομία της σαπουνόφουσкас

Το Γενάρη, το Χρηματιστήριο, απογειώθηκε. Ο δείκτης τιμών, που είχε μείνει για καιρό κολλημένος στις 800 μονάδες, τινάχτηκε πάνω από τις 1.100. Ο τζίρος τετραπλασιάστηκε: Το Γενάρη μόνο, οι συναλλαγές ξεπέρασαν τα 250 δισεκατομμύρια δραχμές!

Η ξαφνική "άνοιξη" του Χρηματιστηρίου προκάλεσε ένα κύμα από αισιόδοξες εκτιμήσεις. Οι "ειδικοί" προβλέπουν ότι "το 1994 θα είναι η χρονιά της Σοφοκλέους", οι εφημερίδες εγκαινιάζουν στήλες του είδους "η μετοχή της εβδομάδας" με συμβουλές για την πιο συμφέρουσα τοποθέτηση στο Χρηματιστήριο και οι διαφημίσεις αμοιβαίων κεφαλαίων κατακλύζουν τις οικονομικές σελίδες.

Ο πυρετός της αισιοδοξίας δεν περιορίζεται μόνο στη Σοφοκλέους. Η ίδια η κυβέρνηση μοιάζει να έχει αποθέσει τις ελπίδες της για την ανάκαμψη της οικονομίας στο Χρηματιστήριο. Ο Γεννηματάς υπόσχεται να το ενισχύσει "απεριόριστα" γιατί "θα παίξει βασικό ρόλο στην αναπτυξιακή προσπάθεια".

Δεν είναι πρώτη φορά που το Χρηματιστήριο ανεβαίνει. Το 1987 και ξανά το 1990 οι τιμές των μετοχών στη Σοφοκλέους τινάχτηκαν στα ύψη. Όμως η άνοδος δεν έγινε μοχλός ανάπτυξης. Αντίθετα, και το '87 και το '90 η απογείωση κατέληξε σε ανώμαλη προσγείωση.

Σαθρή βάση

Αυτή τη φορά, λένε οι αισιόδοξες αναλύσεις, το κύμα ανόδου του Χρηματιστηρίου πατάει σε "στέρεη βάση". Η παγκόσμια οικονομία, υποστηρίζουν, περνάει σε άνθηση, τα χρηματιστήρια σε όλο τον κόσμο ανεβαίνουν και οι προοπτικές για την Σοφοκλέους και την ελληνική οικονομία είναι ευνοϊκές. Στην πραγματικότητα, όμως, η βάση της ανόδου δεν θα μπορούσε

να είναι πιο σαθρή.

Το παράδειγμα της Τουρκίας είναι αποκαλυπτικό. Την περασμένη χρονιά στο Χρηματιστήριο της Κωνσταντινούπολης, οι μετοχές τινάχτηκαν 230% πάνω.

Τον Γενάρη, όμως, φάνηκε πόσο σαθρή ήταν στην πραγματικότητα η βάση αυτού του "ανοδικού κύματος". Οι πληροφορίες για μια διαφωνία ανάμεσα στο Υπουργείο Οικονομικών και την Κεντρική Τράπεζα ήταν αρκετές για να προκαλέσουν πανικό, να στείλουν τις τιμές των μετοχών στον πάτο και να αναγκάσουν την Τσιλέρ να υποτιμήσει την τούρκικη λίρα.

Η σαθρή βάση πάνω στην οποία πατάει η άνοδος του Χρηματιστηρίου είναι η οικονομική κρίση. Η ύφεση δεν είναι πίσω μας, όπως υποστηρίζουν οι εφημερίδες. Η ανάκαμψη αποδεικνύεται πολύ ασθενική και αβέβαιη. Σε ολόκληρο τον κόσμο η βιομηχανική παραγωγή μένει στάσιμη ή ακόμα και πέφτει, εργοστάσια υπολειπόμενων κλείνουν και η ανεργία ανεβαίνει.

Ούτε η Βρετανία ούτε οι ΗΠΑ έχουν μπει σε κάποια πραγματική τροχιά ανάκαμψης, όπως υποστηρίζουν οι σχολιαστές. Το τελευταίο τρίμηνο του '93 η αμερικανική οικονομία αυξήθηκε με ρυθμό 5,9% -σχεδόν διπλάσιο από το συνηθισμένο- και οι υπουργοί των βιομηχανικών χωρών που βρέθηκαν στο Νταβός της Ελβετίας άρχισαν να γιορτάζουν το "τέλος της ύφεσης". Πίσω στις ΗΠΑ όμως, οι οικονομολόγοι προειδοποιούσαν ότι το μόνο που μπορεί να φέρει αυτή η άνοδος είναι τον πληθωρισμό και η Κεντρική Τράπεζα, έντρομη, ανέβαζε τα επιτόκια. Η αμερικανική οικονομία αναγκάζεται να προσγειωθεί πριν προλάβει να κάνει ούτε ένα βήμα στον αέρα.

Στην Ελλάδα η εικόνα είναι πολύ χειρότερη. Πέρασι η βιομηχανική παραγωγή έ-

πιασε πάτο, πέφτοντας για τέταρτη συνεχόμενη χρονιά. Οι δείκτες της παραγωγής ήταν οι χειρότεροι εδώ και 13 χρόνια! Και οι προοπτικές για το 1994 είναι ακόμα πιο σκούρες.

Κερδοσκοπία

Η άνοδος στα χρηματιστήρια δεν είναι δείγμα της ανάκαμψης που υποτίθεται ότι έρχεται, αλλά της κρίσης που συνεχίζεται.

Στις περιόδους άνθησης του καπιταλισμού οι τράπεζες και το χρηματιστήριο λειτουργούν ως πρόσθετες πηγές για τη χρηματοδότηση των νέων επενδύσεων.

Οι καπιταλιστές που έχουν μαζέψει το μεγαλύτερο μέρος των αναγκαίων χρημάτων για κάποια νέα επένδυση μπορούν να το συμπληρώσουν γρήγορα αντλώντας από αυτές τις δεξαμενές, με δάνεια ή με την έκδοση μετοχών. Στις περιόδους επέκτασης το χρηματιστήριο είναι για τα κέρδη ενδιάμεσος σταθμός προς την επένδυση.

Στις περιόδους κρίσης αυτή η σχέση αντιστρέφεται. Οι καταθέσεις, οι μετοχές, τα ομόλογα γίνονται από ενδιάμεσους σταθμούς ο τελικός αποδέκτης για τα συσσωρευμένα κέρδη.

Στις περιόδους κρίσης η αγορά συρρικνώνεται, οι επενδυτικές ευκαιρίες στενεύουν, και τα κέρδη των καπιταλιστών δεν βρίσκουν πια διέξοδο στην παραγωγή. Γιατί να φτιάξει καινούργιο εργοστάσιο, π.χ. η Φολκσβάγκεν, όταν οι πωλήσεις αυτοκινήτων πέφτουν -όπως πέρσι που μειώθηκαν κατά 15%- και όταν τα εργοστάσια, που ήδη έχει, δουλεύουν μόνο τέσσερις μέρες τη βδομάδα;

Σ' αυτές τις περιόδους οι καπιταλιστές αναζητούν διέξοδο για τα χρήματά τους σε άλλες δραστηριότητες: στη διαφήμιση, στις εξαγορές επιχειρήσεων, στην αγορο-

πωλησία γης, στις καταθέσεις με υψηλό επιτόκιο, στα ομόλογα, στις μετοχές.

Στη θεωρία, οι μετοχές αντιπροσωπεύουν ένα κομμάτι του πραγματικού κεφαλαίου. Υποτίθεται ότι αυτοί που τοποθετούν τα χρήματά τους σε κάποιες μετοχές επενδύουν στην επιχείρηση, με στόχο να πάρουν με το μέρισμα το μερίδιο που τους αναλογεί από τα κέρδη. Μια "καλή" μετοχή υποτίθεται είναι αυτή που αποδίδει μεγάλο -σχετικά με την αξία της- μέρισμα.

Στην πράξη, όμως, οι καπιταλιστές δεν περιμένουν να κερδίσουν από το μέρισμα, αλλά από τη διαφορά ανάμεσα στην τιμή που αγοράζουν μια μετοχή και την τιμή που την πουλάνε. Το αποτέλεσμα είναι να θυμίζει το χρηματιστήριο όλο και πιο πολύ καζίνο: το αν θα ανέβει μια μετοχή ή θα πέσει δεν είναι πολύ περισσότερο γνωστό από το αν θα έρθει μαύρο ή κόκκινο στη ρουλέτα. Δεν είναι τυχαίο ότι μέσα σε τέτοιες περιόδους, κάποιιοι καπιταλιστές προτιμάνε ακόμα και τον πραγματικό τζόγο -όπως ο Σαρακάκης που έχασε το '92 στο καζίνο Κρόκφορντ του Λονδίνου 3 δισεκατομμύρια δραχμές!

Χάρτινες αξίες

Από την αρχή του '93 τα χαμηλά επιτόκια των ΗΠΑ έκαναν τους καπιταλιστές να στραφούν, όχι μόνο στα μεγάλα διεθνή χρηματιστήρια, αλλά και στις "αναδυόμενες" αγορές. Ο τζίρος άρχισε να ανεβαίνει και οι προσδοκίες να απογειώνονται, παρασύροντας τις τιμές στα ύψη. Τεράστια ποσά πολλαπλασιάζονται με γρήγορους ρυθμούς, απλά πηδώντας από τη μια μετοχή στην άλλη, στήνοντας έτσι ένα βουνό από χάρτινες αξίες. Δισεκατομμύρια γεννιούνται στα χαρτιά χωρίς να παραχθεί ούτε μια βίδα, χωρίς να κουνηθεί ούτε μια μηχανή. Και τα κέρδη από το χρηματιστήριο ξαναγυρίζουν αμέσως πίσω για να λάβουν μέρος στον επόμενο ξέφρενο γύρο.

Οι θιασώτες του Χρηματιστηρίου αποδίδουν το τελευταίο κύμα ανόδου στους σοβαρούς "θεσμικούς" επενδυτές που ανακάλυψαν ξαφνικά τις λαμπρές προοπτικές που ανοίγονται τώρα για την ελληνική οικονομία με την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, τα μεγάλα έργα του πακέτου Ντελόρ, τα ανοίγματα της ελληνικής βιομηχανίας στα Βαλκάνια κ.λπ.

Αρκεί, καταρχήν, μια ματιά σε μία άλλη "αναδυόμενη" αγορά, στην αγορά της Ουγγαρίας, για να τους διαψεύσει. Ο σημαντικότερος "επενδυτής" στο Χρηματιστήριο της Βουδαπέστης -της οποίας ο δείκτης μέσα σε ένα μόνο μήνα τινάχτηκε

58% πάνω- είναι ο περιβόητος Τζόρτζ Σόρος, ο αδιάστατος κερδοσκόπος που, ανάμεσα στα άλλα, κέρδισε την περασμένη χρονιά δισεκατομμύρια σε βάρος του ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος, τζογάροντας στην υποτίμηση της αγγλικής λίρας.

Είναι προκλητικό να υποστηρίζει κανένας ότι οι κερδοσκόποι σαν τον Σόρος προσελκύονται από τις λαμπρές προοπτικές της οικονομίας και ότι θα χρηματοδοτήσουν, μέσω της Σοφοκλέους, την ανάκαμψη. Ακόμα και οι ενθουσιώδεις υποστηρικτές του Χρηματιστηρίου παραδέχονται ότι "αυτές οι επενδύσεις δεν θα είναι μακροχρόνιες, αλλά μόλις οι μετοχές αυτές ανέβουν, θα τις ρευστοποιήσουν και θα φύγουν". (Α.Ζιούδας, "Επενδυτής").

Στην πραγματικότητα δεν είναι μόνο τα κέρδη από το Χρηματιστήριο που ξαναγυρίζουν πίσω αναζητώντας την επόμενη κερδοσκοπική ευκαιρία, αλλά ακόμα και τα ίδια τα χρήματα που μαζεύουν οι εταιρίες με τις εκδόσεις νέων μετοχών. Τα παραδείγματα είναι άφθονα: η Hellas Can,

Η κερδοσκοπική έκρηξη του Χρηματιστηρίου, όχι μόνο δεν φέρνει την ανάκαμψη, αλλά απειλεί να βυθίσει την οικονομία σε χειρότερη ακόμα κρίση.

που μπήκε πριν από δυόμισι χρόνια στο Χρηματιστήριο, έχει "επενδύσει" τα δισεκατομμύρια από τις μετοχές που πούλησε, σε ρέπος! Η "Ελληνική Εταιρία Εμφιαλώσεως (3Ε)" -η ελληνική Coca Cola- μάζεψε πάνω από 20 δισεκατομμύρια μπαίνοντας στο Χρηματιστήριο. Το μεγαλύτερο μέρος απ' αυτά πήγε κατευθείαν στις τσέπες της οικογένειας Λεβέντη -που ελέγχει την "3Ε". Ακόμα και το ΒΗΜΑ -που δεν χάνει ευκαιρία να διαφημίζει τα πλεονεκτήματα του Χρηματιστηρίου- αναγκάστηκε να παραδεχτεί ότι "επενδύσεις και Σοφοκλέους δεν συμβαδίζουν".

Γι' αυτό είναι διπλά προκλητικό να δηλώνει ο Γεννηματάς ότι "θα ενισχύσει το Χρηματιστήριο απεριόριστα" και να ετοιμάζει "κίνητρα" και πρόσθετες φοροαπαλλαγές γι' αυτούς που τζογάρουν στις μετοχές. Η κυβέρνηση ξέρει ότι το Χρηματιστήριο δεν πρόκειται "να συμβάλει στην ανάπτυξη προσπάθεια". Ωστόσο οι

Ελληνες καπιταλιστές ελπίζουν ότι η άνοδος της Σοφοκλέους θα τη μετατρέψει στο "Σίτυ" των Βαλκανίων, και έτσι θα καταφέρουν να απλώσουν τα δίκτυα της κερδοσκοπίας τους από την Αλβανία ως τη Ρουμανία. Αυτό το όραμα εξυπηρετεί τώρα ο Γεννηματάς.

Νέο κραχ;

Η κερδοσκοπική έκρηξη του Χρηματιστηρίου, όχι μόνο δεν φέρνει την ανάκαμψη, αλλά απειλεί να βυθίσει την οικονομία σε χειρότερη ακόμα κρίση.

Το 1987 το Χρηματιστήριο της Αθήνας ανέβαινε και πάλι με τρελούς ρυθμούς: τον Δεκέμβριο του '85 ο δείκτης βρισκόταν στις 75 μονάδες. Στα τέλη του '87 είχε φτάσει τις 400. Μέσα στους είκοσι αυτούς μήνες ο τζίρος αυξήθηκε κατά 1.200%!

Η άνοδος αυτή διακόπηκε βίαια τη "Μαύρη Δευτέρα" -στις 14 Οκτώβρη 1987- με το κραχ στα διεθνή χρηματιστήρια. Στη Γουόλ Στριτ οι τιμές των μετοχών έπεσαν κατά 25% μέσα σε δυο συνεδριάσεις. Οι τιμές των μετοχών των πολυεθνικών στη Νέα Υόρκη συμπαρέσυραν στον κατήφορο τις τιμές των θυγατρικών και των παραρτημάτων τους στην Ευρώπη και την Ιαπωνία. Αστραπαία ο πανικός απλώθηκε σε όλα τα χρηματιστήρια. Στην Ελλάδα, η διοίκηση της Σοφοκλέους αναγκάστηκε να το κλείσει για μια βδομάδα!

Δεν υπήρχε καμιά ιδιαίτερη αφορμή που να μπορεί να εξηγήσει το ξαφνικό κραχ της Γουόλ Στριτ. Η τρελή άνοδος των μετοχών ήταν χτισμένη πάνω στο τίποτα. Ένα αεράκι αρκεί για να γκρεμίσει απ' τα θεμέλια τον πύργο των χάρτινων αξιών των χρηματιστηρίων. Ένα τυχαίο και ασήμαντο γεγονός είναι αρκετό για να τα κάνει να σκάσουν σαν σαπουνόφουσκα. Η άνοδος των αμερικάνικων επιτοκίων στα τέλη Γενάρη απείλησε ξαφνικά και τα μεγάλα και τα "αναδυόμενα" χρηματιστήρια -από την Νέα Υόρκη μέχρι την Σοφοκλέους. Η κατάρρευση των εμπορικών συνομιλιών ανάμεσα στις ΗΠΑ και την Ιαπωνία έκανε για άλλη μια φορά τους χρηματιστές να τρέμουν. Και η απόσταση ανάμεσα στον τρόπο και το κραχ είναι πολύ μικρή.

Οι συνέπειες ενός κραχ δεν περιορίζονται στα χρηματιστήρια. Συμπαράσφουρον στην πτώση τους τον πραγματικό κόσμο. Εκατομμύρια εργάτες πληρώσαν τα σπασμένα του κραχ της Γουόλ Στριτ το '29.

Στα χρηματιστήρια, οι καπιταλιστές δεν τζογάρουν απλώς τα λεφτά τους. Τζογάρουν τις ζωές μας.

Σωτήρης Κοντογιάννης

Όχι στον πόλεμο, όχι στο εμπάργκο

Τελεσίγραφο του ΝΑΤΟ για τη Βοσνία, εμπορικός αποκλεισμός στη Μακεδονία, η απειλή της γενίκευσης του πολέμου της Γιουγκοσλαβίας κρέμεται πάνω απ' τα κεφάλια μας. Ο Πάνος Γκαργκάνας αναλύει τις αιτίες και προτείνει πώς να αντισταθούμε.

Ο πόλεμος στη Βοσνία, που έμοιαζε περιορισμένος επί πολλούς μήνες, μπήκε σε μια “ξαφνική” έξαρση μέσα στο Φλεβάρη. Το τελεσίγραφο του ΝΑΤΟ μπορεί να μην υλοποιήθηκε τελικά, αλλά η απειλή των βομβαρδισμών έφτασε πιο κοντά από κάθε άλλη φορά -και ακόμα δεν έχει αποτραπεί οριστικά. Στην Αδριατική και στην Ιταλία συγκεντρώθηκε η μεγαλύτερη δύναμη πυρός από την εποχή που ο Μπους έστειλε τις αρμάδες της Δύσης να πυρπολήσουν τον Περσικό Κόλπο. Ο Κλίντον και ο Γέλτσιν συμφώνησαν τηλεφωνικά την αναστολή του τελεσίγραφου, αλλά όλοι οι παρατηρητές υπογράμμισαν ότι η Ρωσία έδειξε τα δόντια της στα Βαλκάνια, προσθέτοντας άλλη μια “κόντρα” δίπλα στις τόσες άλλες που παίζονται στις πλάτες των λαών της πρώην Γιουγκοσλαβίας.

Παρά την ανακούφιση από την αποφυγή των βομβαρδισμών, είναι σαφές ότι η κρίση δεν εκτονώθηκε. Ο πόλεμος στη Βοσνία έφτασε στο χείλος της γενίκευσης και αυτή η παρά λίγο κλιμάκωση άφησε πίσω της εντάσεις που εγκυμονούν νέους γύρους ανάφλεξης.

Στοιχείο αυτής της γενικότερης εικόνας όξυνσης είναι και η απότομη χειροτέρευση στο Μακεδονικό με την απόφαση της κυβέρνησης να κλείσει το λιμάνι της Θεσσαλονίκης για το εμπόριο από και προς τα Σκόπια. Πρόκειται για μέτρα που κλιμακώνουν την ελληνική εμπλοκή στην κρίση της πρώην Γιουγκοσλαβίας.

Τι φτάνει γι' αυτή τη διαιώνιση της κρίσης στα Βαλκάνια; Ποια είναι η δυναμική που διαψεύδει τις αλληπάλληλες “ειρηνευτικές πρωτοβουλίες” και τις μετατρέπει σε τελεσίγραφα και εμπάργκο;

Στις εφημερίδες και στα κανάλια της τηλεόρασης κυκλοφορούν διάφορες ερμηνείες. Πολύ συνηθισμένη όλο το προηγούμενο διάστημα ήταν η άποψη ότι “φταίει η πρόωρη αναγνώριση της Βοσνίας”. Αυτή η θεωρία μπορεί να βολεύει τους διπλωμάτες που έδιναν μάχη για να μην αναγνωριστεί η Δημοκρατία της Μακεδονίας και χρησιμοποιούσαν τη Βοσνία σαν “κακό προηγούμενο”,

αλλά ούτε εξηγεί την πραγματικότητα ούτε εξυπηρετεί την ειρήνη.

Ο πόλεμος στην πρώην Γιουγκοσλαβία δεν άρχισε στη Βοσνία. Εξαπλώθηκε εκεί όταν ο Μιλόσεβιτς και ο Τούτζμαν μετέφεραν το δικό τους πόλεμο στα εδάφη της Βοσνίας. Αν κάποιος εννοούν ότι η Βοσνία, όντας πολυεθνική κοινωνία, έπρεπε οπωσδήποτε να έχει αυτή την τύχη γιατί η συμβίωση διαφορετικών εθνοτήτων και θρησκειών είναι τάχα αδύνατη, τότε χρησιμοποιούν ένα επιχείρημα που εξυπηρετεί τον εθνικισμό και τον πόλεμο και όχι την ειρήνη. Αυτή η συλλογιστική οδηγεί κατ' ευθείαν στην επέκταση του πολέμου στο βαλκανικό νότο, αφού καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ούτε η Δημοκρατία της Μακεδονίας είναι βιώσιμη και άρα είτε θα διαμελιστεί είτε θα μπει κάτω από τη φτερούγα κάποιου προστάτη.

Αντίστοιχης αξίας είναι και η θεωρία του “τούρκικου δάκτυλου” και του “μουσουλμανικού τόξου”. Σύμφωνα μ' αυτή την αντίληψη η ένταση υποδαυλίζεται από την Τουρκία που ενθαρρύνει τους Μουσουλμάνους της Βοσνίας ελπίζοντας να φτιάξει ένα τόξο επιρροής από τα Βαλκάνια ως τον Καύκασο. Πλήθος σελίδες των εφημερίδων γέμισαν με υπονοούμενα ότι ο βομβαρδισμός της υπαίθριας αγοράς του Σεράγεβο ήταν μουσουλμανική προβοκάτσια στα πλαίσια αυτής της στρατηγικής.

Αυτές οι αναλύσεις παραβλέπουν το γεγονός ότι και οι τρεις πλευρές στον πόλεμο της Βοσνίας βομβαρδίζουν τους άμαχους από την αρχή. Οι βόμβες που άφησαν 68 νεκρούς στο Σεράγεβο το Σάββατο 5 Φλεβάρη δεν ήταν η πρώτη τέτοια σφαγή. Τέτοιες σκηνές είχαν επαναληφθεί όχι μόνο στην πρωτεύουσα, αλλά σχεδόν σε όλες τις πόλεις της Βοσνίας, ανεξάρτητα από το αν οι πολιορκητές ήταν Σέρβοι, Κροάτες ή Μουσουλμάνοι. Η ίδια η λογική ενός πολέμου για το διαμελισμό μιας χώρας με εθνικές εκκαθαρίσεις οδήγησε στη συστηματική χρήση του τρόμου σε βάρος των αμάχων. Είναι τελείως κοντόφθαλμο να χρεώνονται μό-

νο οι Μουσουλμάνοι εθνικιστές την ταχτική της προβοκάτσιας που σπέρνει τον τρόμο. Με την ίδια ταχτική ο Κάρατζιτς έφτασε να ελέγχει το 70% της Βοσνίας και να απαιτεί τώρα "μόνο" τη νομιμοποίηση των κεκτημένων.

Ούτε είναι δυνατό να εξηγηθεί ο πόλεμος στη Βοσνία με την υποκίνηση της Τουρκίας. Ακόμα κι αν κάποιος φαντάζεται ότι το τουρκικό καθεστώς έχει τόση δύναμη ώστε να κινεί τα νήματα στην πρώην Γιουγκοσλαβία, σίγουρα δεν μπορεί να σκέφτονται ότι κίνησε τα νήματα για τη διάλυση της πρώην ΕΣΣΔ. Η κατάρρευση των παλιών καθεστώτων από τα Βαλκάνια ως την Κεντρική Ασία και η ανάδειξη των εθνικισμών -ανάμεσα τους και του μουσουλμανικού- δεν είναι έργο της Αγκυρας, αλλά μιας πολύ πιστοχυρής δύναμης: της κρίσης του κρατικού καπιταλισμού.

Η Γιουγκοσλαβία, όπως και η ΕΣΣΔ και οι χώρες του Συμφώνου της Βαρσοβίας, δεν ήταν χώρες του "υπαρκτού σοσιαλισμού", όπως πολλοί πίστευαν επί δεκαετίες. Ήταν χώρες με την ίδια ταξική δομή όπως και η Δύση: μια μικρή μειοψηφία στην κορυφή είχε τον έλεγχο του κράτους και της οικονομίας και εκμεταλλευόταν τη συντριπτική πλειοψηφία, που δούλευε σκληρά μόνο και μόνο για να επιβιώσει σε ένα μέτριο μέχρι χαμηλό βιοτικό επίπεδο. Η άρχουσα τάξη στη Μόσχα του Μπρέζνιεφ ή στο Βελιγράδι του Τίτο είχε την ίδια λογική όπως και οι καπιταλιστές της Δύσης. Δεν χρησιμοποιούσε τον πλούτο που συγκέντρωνε στα χέρια της για να βελτιώσει τη ζωή των εργατών, αλλά αντίθετα για να συμμετέχει στον τρελό αγώνα δρόμου των ανταγωνισμών, στο τυφλό κυνήγι της συσσώρευσης. Παρόλο που η οικονομία ήταν, υποτίθεται, κεντρικά σχεδιασμένη, στην πραγματικότητα η κατανάλωση των εργατών ήταν διαρκώς υποταγμένη στις ανάγκες της βαριάς βιομηχανίας, της συσσώρευσης για τη συσσώρευση, του ανταγωνισμού των πυρηνικών όπλων και των πυραύλων.

Με τον ίδιο τυφλό τρόπο που οι καπιταλιστές της Δύσης μετατρέπουν ολόκληρα μεγαθήρια σε "προβληματικές" επιχειρήσεις, οι κρατικοί καπιταλιστές της Ανατολής οδήγησαν ολόκληρους κλάδους σε αδιέξοδο δημιουργώντας μίαν οικονομική κρίση τεραστίων διαστάσεων. Αυτό ήταν και είναι το υπόβαθρο της πολιτικής κατάρρευσης που σάρωσε τα καθεστώτα τους από το 1989 και μετά, ανοίγοντας μια περιόδο αστάθειας και μεταπολιτευσεων. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες τα ίδια τα στελέχη της άρχουσας τάξης που παλιά δήλωναν "κομμουνιστές" στράφηκαν στον εθνικισμό, σαν εργαλείο για να αποστρέψουν την αγανάκτηση των εργατών από πάνω τους και να τη διοχετεύσουν σε αποδιοπομπαίους τράγους. Πρώην τραπεζίτες σαν τον Μιλόσεβιτς, πρώην αξιωματικοί σαν τον Τούτζμαν, πρώην μάντζερ της πολεμικής βιομηχανίας σαν τον Γέλτσιν και πρώην ασφαλίτες σαν τον Σεβαρντάτσε και τον Γκαϊντάρ Αλίεφ μεταμορφώθηκαν σε σημαιοφόρους της "εθνικής υπερηφάνειας" των Σέρβων, των Κροατών, των Ρώσων, των Γεωργιανών, των Αζέρων.

Οι άρχουσες τάξεις μέσα στην κρίση τους έπαιξαν το χαρτί του εθνικισμού και μετέτρεψαν τον Καύκασο και τη Γιουγκοσλαβία σε πεδία συγκρούσεων που έφτασαν μέχρι τη φρίκη των πολέμων που συνεχίζονται για τρίτο χρόνο.

Γι' αυτό, αυτοί οι πόλεμοι είναι αντιδραστικοί απ' όλες τις μεριές. Κανένας απ' όλους αυτούς δεν έχει το δικό με το μέρος του, ώστε να τον υποστηρίξουμε γιατί κανενός η νίκη δεν θα σημαίνει μια δίκαιη ειρήνη. Ο,τι κι αν λένε στην προπαγάνδα τους κανένας δεν πολεμάει για την απελευθέρωση κάποιων καταπιεσμένων ή "για τα σπίτια μας". Ειδικά στη Βοσνία είναι τόσο φανερό ότι κάθε μία από τις τρεις πλευρές με κάθε νίκη της ξεσπύτωνα χιλιάδες πρόσφυγες για να πετύχει την εθνική εκκαθάριση των εδαφών που κέρδιζε, ώστε ο ισχυρισμός "πολεμάμε όλοι για τα

Οι δόμνες του NATO δεν θα σταματήσουν τη φρίκη

σπίτια μας" (π.χ. στα ΝΕΑ, 22 Φλεβάρη) είναι πέρα για πέρα ψεύτικος. Μια νίκη του Τούτζμαν στην Κράινα θα μετατρέψει χιλιάδες Σέρβους είτε σε πρόσφυγες είτε σε καταπιεσμένη μειονότητα. Αλλά και μια νίκη των Μιλόσεβιτς-Κάρατζιτς θα σημάνει το ίδιο για χιλιάδες Κροάτες, Μουσουλμάνους, Αλβανούς και Ούγγρους της Σλαβονίας, της Βοσνίας, του Κόσοβο και της Βοϊβοδίνα.

Πάνω σ' αυτό το φόντο ξετυλίγονται οι διπλωματικές πρωτοβουλίες και οι επεμβάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων και προσθέτουν ένα ακόμα στοιχείο στη δυναμική αυτού του άδικου πόλεμου. Παρά τις διακηρύξεις τους, αυτές οι επεμβάσεις αποδείχτηκαν στην πράξη ότι δεν είναι ούτε ειρηνευτικές ούτε σταθεροποιητικές. Η ΕΟΚ και ο ΟΗΕ δήλωναν διαρκώς ότι ήθελαν να αποτρέψουν τον πόλεμο στη Γιουγκοσλαβία, αλλά το μόνο που πέτυχαν είναι την εξάπλωσή του από τη Σλοβενία στην Κροατία αρχικά, έπειτα στη Βοσνία, και τώρα η απειλή κρέμεται πάνω από τη Μακεδονία.

Η κριτική γι' αυτή την αποτυχία πολύ συχνά περιορίζεται στο ρόλο της άφα η της βήτα Δύναμης. Για μεγάλο χρονικό διάστημα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης έριχναν την ευθύνη σχεδόν αποκλειστικά στη Γερμανία. Οι γνωστές δηλώσεις του Πάγκαλου που παρομοίωσε τη Γερμανία με "γίγαντα με κτηνώδη δύναμη, αλλά μυαλό μικρού παιδιού" έκφραζαν λίγο πολύ την εικόνα που καλλιεργούσε όλος ο Τύπος. Όμως το πόσο επιφανειακή είναι αυτή η κριτική φαίνεται ακόμα και από το γεγονός ότι οι ίδιοι οι υποστηρικτές της αναγκάζονται κάθε τόσο να παραπονιούνται για τις "προδοσίες", άλλοτε της Γαλλίας, άλλοτε των ΗΠΑ και συχνά όλων των Μεγάλων Δυνάμεων.

Στην πραγματικότητα όλες οι Μεγάλες Δυνάμεις συνεχίζουν μια παράδοση ιμπεριαλιστικών επεμβάσεων στα Βαλκάνια, παράδοση που έχει πίσω της μια μακρόχρονη και αιματοβαμμένη ιστορία. Από τις δολοπλοκίες του 19ου αιώνα για το ποιος θα αποσπάσει τη μερίδα του λέοντος από τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μέχρι τους δύο Παγκόσμιους Πολέμους του 20ού αιώνα, τα Βαλκάνια έχουν δει τις Μεγάλες Δυνάμεις να παίζουν με τους ντόπιους εθνικισμούς και να επικυρώνουν ή να ακυρώνουν συνθήκες ή αλλαγές συνόρων, πάντα με κριτήριο τα δικά τους συμφέροντα και πάντα με τον μεγαλύτερο κυνισμό για τις τύχες των πληθυσμών.

Τα ίδια ισχύουν σήμερα. Το μόνο για το οποίο ενδιαφέρονται η ΕΟΚ, ο ΟΗΕ και το NATO είναι να εξασφαλίσουν για τον εαυτό τους το ρόλο της δύναμης της οποίας η συγκάταθεση είναι απαραίτητη. Γι' αυτό οι παρεμβάσεις τους παίρνουν πάντα το χαρα-

Από την αντιπολεμική διαδήλωση της ΕΦΕΕ στις 17 Φλεβάρη

κτῆρα επίδειξης δύναμης και γι' αυτό περιέχουν πάντα το στοιχείο των δικών τους αντιθέσεων για το ποια απ' όλες έχει το πάνω χέρι σ' αυτό το ρόλο.

Ο ΟΗΕ και η ΕΟΚ μέχρι τα τέλη του 1991 εμφανίζονταν ως οι εγγυητές της ακεραιότητας και του ενιαίου χαρακτήρα της Γιουγκοσλαβίας. Καγκελαρίες που τώρα μιλάνε για το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των λαών και για τα ανθρώπινα δικαιώματα των πληθυσμών, χειροκροτούσαν με λόγια και με έργα τον Μιλόσεβιτς ως τον ισχυρό άντρα που θα επέβαλλε, με την πυγμή, την πειθαρχία σ' όλη τη Γιουγκοσλαβία. Σε κείνη την περίοδο η Δύση εμφανιζόταν ενιαία να καλύπτει το κενό που άφηνε πίσω της η κρίση της ΕΣΣΔ.

Όμως, έστω κι αν για στρατηγικούς λόγους το ΝΑΤΟ τότε υποστήριζε την ενότητα της Γιουγκοσλαβίας, οι οικονομικές πιέσεις των τραπεζών της Δύσης, της ΕΟΚ και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου όξυναν την οικονομική κρίση που τροφοδοτούσε τις φυγόκεντρες τάσεις. Οι Δημοκρατίες συγκρούονταν για το ποια θα φορτωθεί περισσότερο ή λιγότερο τα βάρη του εξωτερικού χρέους και των προγραμμάτων λιτότητας του ΔΝΤ.

Μέσα από τέτοιες αντιφάσεις κατάρρευσε η πολιτική της Δύσης ως εγγυητή της ακεραιότητας της Γιουγκοσλαβίας. Στη στροφή, που έγινε με πρωτοβουλία της ΕΟΚ το Δεκέμβρη του '91, αναδείχθηκαν και όλες οι εσωτερικές αντιθέσεις της Γερμανίας με τους εταίρους της, αλλά και με τις ΗΠΑ. Ουσιαστικά δεν ήταν μια συνταγμένη στροφή, αλλά ένας αγώνας δρόμου για το ποιος θα αναδειχτεί σε προστάτη των περισσότερων πρώην Γιουγκοσλαβικών Δημοκρατιών που ανεξαρτητοποιούνταν.

Όλα αυτά τα ξεχνάμε όσοι υποστηρίζουν ότι η ειρήνη θα επιβληθεί απ' έξω στη σπαρασσόμενη πρώην Γιουγκοσλαβία. Σήμερα με την επιστροφή και της Ρωσίας σ' αυτό το παιχνίδι, η ασάθεια γίνεται μεγαλύτερη και ο κυνισμός των Μεγάλων Δυνάμεων πιο φανερός.

Τα κίνητρα του Γέλτσιν δεν έχουν να κάνουν ούτε με την απέ-

χθείά του για τους βομβαρδισμούς (αυτός δεν δίστασε να βάλει τα танκς να βομβαρδίσουν το κτίριο της Βουλής μέσα στην ίδια τη Μόσχα) ούτε με τους "προαιώνιους δεσμούς φιλίας της Ρωσίας με τη Σερβία" (ας μην ξεχνάμε ότι ο Τίτο αναγκάστηκε να συγκρουστεί με τον Στάλιν για να γλιτώσει από τον αποπνικτικό εναγκαλισμό αυτής της "φιλίας"). Οι πιέσεις του φασίστα Ζιρινόφσκι που κηρύσσει ανοιχτά το μεγαλορώσικο επεκτατισμό εξηγούν πολύ καλύτερα τα κίνητρα της "ειρηνευτικής προσπάθειας Τσούρκιν".

Αντίστοιχα, τα τελεσίγραφα και η επίδειξη δύναμης του ΝΑΤΟ δεν έχουν αποδέκτες μόνο τον Κάρατζιτς, τον Μιλόσεβιτς και τους άλλους

τοπικούς ηγέτες, αλλά και τους στρατηγούς στη Μόσχα που νοσταλγούν παλιές δόξες.

Γι' αυτό, όποιος θέλει να παλέψει για το σταμάτημα του πολέμου στη Γιουγκοσλαβία, πρέπει να είναι ξεκάθαρα αντίθετος σ' αυτές τις επεμβάσεις, χωρίς καμιά αυταπάτη ότι ΗΠΑ - ΕΟΚ - Ρωσία προσπαθούν να οδηγήσουν, είτε με τη διπλωματία είτε με τα τελεσίγραφα, σε μια δίκαιη λύση.

Αυτό το ξεκαθάρισμα είναι ιδιαίτερα απαραίτητο μπροστά στη διπρόσωπη τακτική της ελληνικής διπλωματίας σε όλες τις φάσεις της γιουγκοσλαβικής κρίσης, από τις υποκρισίες του Σαμαρά μέχρι τον σημερινό εμπορικό αποκλεισμό της Δημοκρατίας της Μακεδονίας από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ.

Ενώ και η κυβέρνηση της Ν.Δ. παλιότερα, και οι συσκέψεις των πολιτικών αρχηγών, και η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ τώρα, έχουν διακηρύξει τη διαφωνία τους με την προοπτική στρατιωτικής επέμβασης της Δύσης στην πρώην Γιουγκοσλαβία, ταυτόχρονα επικαλούνται διαρκώς την "αλληλεγγύη" της Δύσης ενάντια στα Σκόπια. Πόσο διαφορετική, όμως, θα είναι μια παρέμβαση της ΕΟΚ ή των ΗΠΑ στην Μακεδονία από τα κατορθώματά τους στη Βοσνία; Και πόσο διαφορετική είναι η διαμάχη Αθήνας-Σκοπίων από τις άλλες συγκρούσεις που ανάδειξε η κατάρρευση της Γιουγκοσλαβίας;

Επί σαράντα χρόνια οι διάφορες κυβερνήσεις στην Ελλάδα αντιμετώπιζαν την ύπαρξη μιας Ομόσπονδης Δημοκρατίας με το όνομα Μακεδονία μέσα από τη συνεργασία τους με το καθεστώς στο Βελιγράδι.

Ό,τι κι αν λένε τώρα για "κατασκέυασμα" του Τίτο που "προωθούσε τα σχέδια των Σλάβων και του Στάλιν σε βάρος της Ελλάδας", η αλήθεια είναι ότι η άρχουσα τάξη είχε καταφέρει να ξεχάσει την ύπαρξη των Μακεδόνων χάρη στη συνεργασία του Τίτο.

Στα πρώτα στάδια της γιουγκοσλαβικής κρίσης ο Μητσοτάκης

και ο Σαμαράς δήλωναν ότι “δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα για τα ελληνικά συμφέροντα” υπολογίζοντας προφανώς ότι το Βελιγράδι, με την υποστήριξη της Δύσης που τότε ακόμα μιλούσε για ενιαία Γιουγκοσλαβία, θα κρατούσε τα Σκόπια στη θέση τους.

Από τη στιγμή όμως που αυτή η προοπτική κατάρρευσε, η άρχουσα τάξη στην Ελλάδα βρέθηκε μπροστά σε μια σειρά διλήμματα: τι συμφέρει τον ελληνικό καπιταλισμό, η διάλυση του νέου κράτους της Δημοκρατίας της Μακεδονίας ή ο έλεγχός του; Ποιες έπρεπε να είναι οι νέες συμμαχίες του στην περιοχή ώστε να επιτύχει τον έναν ή τον άλλο στόχο; Και πώς μπορούσαν αυτές οι συμμαχίες και οι στόχοι να ενταχθούν στην αναδιάταξη της επιρροής των Μεγάλων Δυνάμεων που βρισκόταν σε εξέλιξη;

Η εθνικιστική εκστρατεία για την “ιστορία μας” ή για τα σύνορα που κινδυνεύουν από τον “αυτρωτισμό των Σκοπίων” ο οποίος “έκλεψε το όνομα και τα σύμβολα του Μεγαλέξανδρου” ήταν από την αρχή το προπέτασμα καπνού για να διευκολυνθούν οι χειρισμοί των Ελλήνων καπιταλιστών.

Ετσι κι αλλιώς οι εθνικιστικές κραυγές που ήθελαν να νομιμοποιήσουν ενέργειες του σήμερα με αναφορές στο τι έγινε πριν από 3.000 χρόνια είναι γελοίες. Αλλά δεν πρόκειται μόνο γι’ αυτό, δηλαδή τη γελοιότητα μιας σύγκρουσης που απειλεί να φτάσει σε πόλεμο τάχα για το αστέρι των βασιλιάδων της Βεργίνας. Πιο αποκαλυπτικό για το χαρακτήρα αυτής της διαμάχης είναι το γεγονός ότι σε όλη την πορεία της πάντα αυτό που παίζεται είναι οι όροι ύπαρξης του νέου κράτους. Οι ελληνικές νίκες ή ήττες καθορίζονται από το πόσο πολύ ή πόσο λίγο θα ελέγχεται η νεογέννητη “Δημοκρατία δίχως όνομα” από την κυβέρνηση της Αθήνας με τις πλάτες της μιας ή της άλλης Μεγάλης Δύναμης.

Οι Έλληνες καπιταλιστές είδαν την κατάρρευση των καθεστώτων του κρατικού καπιταλισμού στα Βαλκάνια σαν ευκαιρία για να βγουν έξω από τα σύνορα και να λεηλατήσουν αγορές που ανοίγονται, εργοστάσια που ιδιωτικοποιούνται, στόλους ολόκληρους που βγαίνουν στο σφυρί. Καθημερινά οι οικονομικές σελίδες των εφημερίδων είναι γεμάτες ειδήσεις για τις επιτυχίες του Αλαφούζου και της Τράπεζας Πίσεως στη Ρουμανία, του Βαρδινογιάννη, του Ομίλου Λεβέντη και της ΔΕΛΤΑ στη Βουλγαρία, της ΙΝΤΡΑΚΟΜ στην Ουκρανία και πάει λέγοντας. Οι φιλοδοξίες για δημιουργία “ζώνης δραχμής” παίρνουν ήδη σάρκα και οστά στην Αλβανία και στη Βουλγαρία, ενώ η Ρουμανία συζητάει την ένταξη του νομισματός της στο “fixing” συναλλάγματος στην Αθήνα.

Είναι χοντροκομμένη κινδυνολογία να μας λένε ότι κινδυνεύει η Θεσσαλονίκη από τον “αυτρωτισμό των Σκοπιανών”, την ώρα που το ελληνικό κεφάλαιο εξορμά να κάνει τη Θεσσαλονίκη οικονομική πρωτεύουσα των Βαλκανίων που θα βλέπει όλες τις γύρω χώρες σαν “ενδοχώρα”.

Το πρόβλημα για τον ελληνικό καπιταλισμό είναι ότι αυτή η ενδοχώρα σπαράσσεται από έναν πόλεμο που απειλεί να την αγκαλιάσει ολόκληρη και που κανένας δεν ξέρει με ποιον τρόπο και με τι συσχετισμούς θα σταματήσει. Αυτή η αβεβαιότητα κι η αστάθεια είναι η πραγματική αιτία γι’ αυτό που ορισμένοι ονομάζουν “χαμένες ευκαιρίες” (πακέτο Πινέρο, σχέδιο Βανς-Οουεν). Εκεί βρίσκεται η πραγματική εξήγηση για το πώς οι “διπλωματικοί θρίαμβοι” της ΝΔ μετατράπηκαν σε αποτυχίες.

Ο Μητσοτάκης -όπως ο ίδιος αποκάλυψε σε συνέντευξή του σε γερμανική εφημερίδα- απέρριψε την πρόταση του Μιλόσεβιτς για διαμελισμό των Σκοπίων, την άνοιξη του 1992, γιατί έλπιζε ότι η ΕΟΚ είχε τη δύναμη να επιβάλει ένα ειρηνευτικό σχέδιο στα πλαίσια του οποίου η Δημοκρατία της Μακεδονίας θα γινόταν προτεκτοράτο κάτω από την εποπτεία της Αθήνας με τις πλάτες της Γερμανίας.

Αυτή η προοπτική ακυρώθηκε από τις ίδιες τις εξελίξεις -οι πό-

λεμος δεν σταμάτησε, το σχέδιο της ΕΟΚ για τη Βοσνία επιτάχυνε το διαμελισμό της, οι νίκες στις μάχες που ακολούθησαν έγειραν προς τη μεριά του Μιλόσεβιτς και του Κάρατζιτς, οι “ειρηνευτικές πρωτοβουλίες” της Δύσης μεταποτίστηκαν από την ΕΟΚ στον ΟΗΕ και από την ΔΕΕ στο ΝΑΤΟ.

Για τον ελληνικό καπιταλισμό τα διλήμματα μπήκαν ξανά από την αρχή. Ζητούσε από τον ΟΗΕ να επιβάλει όρους στα Σκόπια, την ώρα που η Δύση δεν ήταν ενιαία για την πολιτική της στη Γιουγκοσλαβία και που πολλά δυτικά επιτελεία αναρωτιόνταν αν πρέπει να νομιμοποιήσουν τα τετελεσμένα του Κάρατζιτς ή να τα βομβαρδίσουν.

Σ’ αυτή τη δεύτερη φάση της “Μακεδονικής Εκστρατείας” του ο Μητσοτάκης στήριξε τις προσπάθειες του στο ρόλο του γεφυροποιού για επαναπροσέγγιση ανάμεσα στον Μιλόσεβιτς και στη Δύση. Την περασμένη άνοιξη, όταν ο Κάρατζιτς στη Βουλιαγμένη έβαζε την υπογραφή του στο Σχέδιο Βανς-Οουεν για τη Βοσνία, η κυβέρνηση της ΝΔ προσφέρθηκε ακόμα και να στείλει στρατό στη Βοσνία, στο ρόλο που αυτές τις μέρες ανέλαβαν οι κυανόκρανοι του Γέλτσιν. Σε αντάλλαγμα προσδοκούσε ότι ο ΟΗΕ θα προωθούσε ένα Σχέδιο Βανς-Οουεν και στη Μακεδονία, το οποίο θα επέβαλλε στα Σκόπια την εποπτεία της Αθήνας με τις πλάτες των ΗΠΑ.

Ούτε αυτά τα σενάρια δούλεψαν. Οι πολέμαρχοι στη Βοσνία συνέχισαν τον πόλεμο και ο Κλίντον έστειλε στρατό στη Δημοκρατία της Μακεδονίας στα πλαίσια του ΟΗΕ, αλλά όχι για να την κάνει δώρο στον Μητσοτάκη.

Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ μέσα στους πρώτους τέσσερις μήνες της έδειξε ότι συνεχίζει την πολιτική της εμπλοκής του ελληνικού καπιταλισμού στην κρίση της Γιουγκοσλαβίας. Ενώ ξεκίνησε με υποσχέσεις για ειρηνευτικές πρωτοβουλίες, έφτασε να πάρει μέτρα εμπορικού αποκλεισμού της Δημοκρατίας της Μακεδονίας και να ενθαρρύνει ένα νέο γύρο από εθνικιστικά συλλαλητήρια. Εδώσε έτσι ένα χειροπιαστό παράδειγμα για το πώς ΔΕΝ προωθείται η ειρήνη.

Ο Παπανδρέου αναβάθμισε τις σχέσεις με τις ΗΠΑ, βάπτισε την πολιτική Κλίντον στη Γιουγκοσλαβία “σώφρονα” και έστειλε τον Παπούλια να προωθεί τα “ειρηνευτικά σχέδια” της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όπως και ο Μητσοτάκης, στήριξε τις ελπίδες του για έλεγχο της κατάστασης στο βαλκανικό νότο, πάνω στην επαναπροσέγγιση Μιλόσεβιτς με τη Δύση. Και περίμενε ως αντάλλαγμα την πίεση ΗΠΑ και ΕΟΚ πάνω στον Γκλιγκόροφ για να αποδεχθεί τους όρους της Αθήνας.

Στην πράξη αποδείχθηκε για άλλη μια φορά ότι η διπλωματία του ΝΑΤΟ οδηγεί σε τελεσίγραφα και η λογική της επιβολής όρων οδηγεί σε επίδειξη δύναμης. Ο εμπορικός αποκλεισμός μιας μικρής χώρας που εξαρτάται από την Ελλάδα για το πετρέλαιό της είναι ανοιχτή επιθετική κίνηση. Δεν είναι τυχαίο ότι, προσπαθώντας να βρει νομικό προηγούμενο για να εξηγήσει τη στάση της, η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ προβάλλει την περίπτωση των μέτρων της κυρίας Θάτσερ ενάντια στην Αργεντινή στον πόλεμο των Φόκλαντ! Ζητάει δηλαδή από την ΕΟΚ να δείξει “αλληλεγγύη” όπως έκανε τότε για τον πόλεμο της Θάτσερ.

Μπροστά σ’ αυτό το κατόντημα του ΠΑΣΟΚ, που εισπράττει τις συνααινέσεις του Εμπερτ και του Σαμαρά, θα χρειαστούν νέες αντιπολεμικές κινητοποιήσεις. Για να θυμίσουμε ότι τα συμφέροντα των εργατών και της νεολαίας είναι αντίθετα με τις εθνικιστικές εκστρατείες. Οτι απαιτούμε από την κυβέρνηση να κλείσει τις βάσεις του ΝΑΤΟ και όχι τα σύνορα με τους γείτονές μας. Και ότι ο μόνος δρόμος για να βοηθήσουμε να σταματήσει η αλληλοσφαγή στη Βοσνία είναι να δώσουμε το παράδειγμα απομονώνοντας τις φωνές του πολέμου μέσα στην ίδια μας τη χώρα.

Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι

Από τη γλαφυρή πένα του Τρότσκι, ανταποκριτή στο μέτωπο

Το βιβλίο του Τρότσκι "Τα Βαλκάνια και οι Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-1913" κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Θεμέλιο σε μια συγκυρία που το κάνει εκπληκτικά επίκαιρο. Ο εμφύλιος πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία και η σχεδόν άμεση απειλή της επέμβασης των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων φέρνουν ξανά όλη τη βαλκανική χερσόνησο στα πρόθυρα της κόλασης.

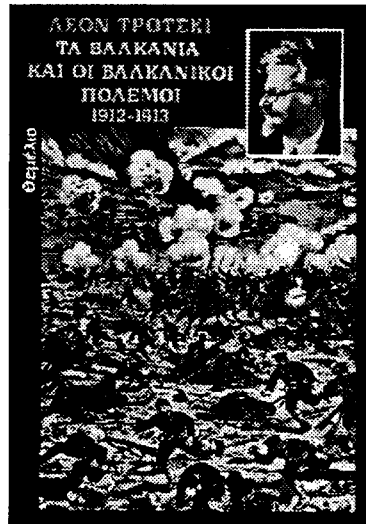
Είναι από τα σπάνια βιβλία που μας επιτρέπουν να καταλάβουμε τι πραγματικά έγινε στα Βαλκάνια το 1912-13, τότε που για πρώτη φορά εξαπολύθηκαν οι άνεμοι του πολέμου ανάμεσα σε όλα τα σύγχρονα κράτη της χερσονήσου. Ο Τρότσκι έζησε την πολεμική κρίση από κοντά ως πολεμικός ανταποκριτής της εφημερίδας Κιέβοκ και Μισλ (Η Σκέψη του Κίεβο). Οι ανταποκρίσεις του αποκαλύπτουν τη φρίκη και την καταστροφή που σήμανε για τους λαούς των Βαλκανίων ο πόλεμος, ξεσκεπάζουν το μύθο πως οι Βαλκανικοί ήταν πόλεμοι απελευθερωτικοί. Και τέλος, φανερώνουν τους πραγματικούς υπαίτιους: τις Μεγάλες Δυνάμεις και τις τοπικές κυρίαρχες τάξεις με τα καθεστώτα τους που συγκρούονταν για την ανακατανομή της επιρροής πάνω στη ματωμένη χερσόνησο.

Ταυτόχρονα το βιβλίο είναι πραγματικά απολαυστικό. Δίνει εκπληκτικές εικόνες της πολιτικής ζωής, της οικονομίας, του πολέμου, των σχέσεων ανάμεσα στα κράτη, των σκέψεων των εργατών, των συζητήσεων των επαναστατών της εποχής.

Ομως ο Τρότσκι, εκτός από θαυμάσιος συγγραφέας, ήταν ένας από τους κορυφαίους μαρξιστές. Στα κείμενά του μας δίνει μια στέρεη πολιτική και στρατηγική ανάλυση που διατηρεί ακέραιη την αξία της ακόμα και σήμερα"

Τα σύνορα μεταξύ των κρατιδίων της Βαλκανικής δεν τραβήχτηκαν με βάση

τις εθνικές συνθήκες και απαιτήσεις, αλλά ως αποτέλεσμα πολέμων, διπλωματικών ιντριγκών και δυναστικών συμφερόντων. Οι Μεγάλες Δυνάμεις - κατά πρώτο λόγο η Ρωσία και η Αυστρία- είχαν πάντοτε άμεσο συμφέρον να θέσουν τους βαλκανικούς λαούς και τα κράτη αντιμέτωπα μεταξύ τους,

να τα αποδυναμώσουν, για να τα θέσουν κάτω από την οικονομική και πολιτική τους επιρροή. Οι ανίσχυρες δυναστείες που κυβερνούν στα "θραύσματα" της Βαλκανικής χρησίμευαν πάντοτε - και εξακολουθούν να χρησιμεύουν-, ως μοχλοί των ευρωπαϊκών διπλωματικών δολοπλοκιών. Και όλος αυτός ο θεμελιωμένος πάνω στη βία και την απάτη μηχανισμός, αποτελεί ένα τεράστιο βάρος για τους βαλκανικούς λαούς, το οποίο εμποδίζει την οικονομική και πολιτισμική τους ανάπτυξη...

...Στην κορυφή όλων αυτών βρίσκεται ένας εξοντωτικός милитарισμός που γεννήθηκε για να διατηρήσει τα Βαλκά-

να διαιρεμένα και ο οποίος φέρνει στην επιφάνεια τον κίνδυνο πολέμων μοιραίων για την οικονομική πρόοδο της Χερσονήσου...

Ο Τρότσκι αναλύει την κρίση στα Βαλκάνια, στο φως του ανταγωνισμού ανάμεσα στις Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής ανταγωνισμούς που γίνονταν πάνω στο κουφάρι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Της Αυστροουγγαρίας, που επιδίωκε την επέκταση προς το νότο. Της Ρωσίας, που ήθελε έξοδο στη Μεσόγειο και τον έλεγχο των Στενών του Βοσπόρου. Της Αγγλίας και της Γαλλίας που αρχικά στήριζαν την Οθωμανική Αυτοκρατορία σαν ανάχωμα στα σχέδια των ανταγωνιστών τους. Όλων αυτών, που όταν βρέθηκαν μπροστά στο δεδομένο της κατάρρευσης των Σουλτάνων, ρίχτηκαν στο κινήγι της λείας, έδεσαν στην ουρά τους τα νέα βαλκανικά κράτη και δεν δίστασαν να οξύνουν τους ανταγωνισμούς για να επεκτείνουν την επιρροή τους.

Τονίζοντας το ρόλο των Μεγάλων Δυνάμεων, ο συγγραφέας δεν χάνει από τα μάτια του τον αντιδραστικό χαρακτήρα των τοπικών καθεστώτων. Των αστικών τάξεων της περιοχής που επιδίωκαν τη μεγαλύτερη δυνατή κατάκτηση εδαφών και πληθυσμών για να ενισχύσουν τις οικονομικές τους προοπτικές και να αναδειχτούν ως κυρίαρχες τοπικές δυνάμεις.

"Ο ελληνικός ιμπεριαλισμός είναι ο παλαιότερος. Μια ελληνική ολιγαρχία κληρικών και αριστοκρατών (οι Φαναριώτες) μοιράζονταν με την οθωμανική στρατιωτική κάστα την εξουσία πάνω στις χριστιανικές εθνότητες της Χερσονήσου. Η ελληνική αστική τάξη... υπέταξε τους καλλιεργητές και τους κτηνοτρόφους της ενδοχώρας στο εμπορικό και τοκογλυφικό της κεφάλαιο. Οι Έλληνες ιερωμένοι και έμποροι στρώ-

σανε το δρόμο στον ελληνικό ιμπεριαλισμό, ο οποίος συγκρούστηκε με θανάσιμο μίσος με τις αφυπνιζόμενες εθνότητες των Βαλκανίων. Γι' αυτές, η οικονομική και εθνική τους αφύπνιση δεν σήμαινε μονάχα έναν αγώνα ζωής και θανάτου ενάντια στην τουρκική στρατιωτικογραφειοκρατική κάστα, μα και έναν αγώνα ενάντια στην εκκλησιαστική και την εμπορική και χρηματιστική κυριαρχία των Ελλήνων."

Με ανάλογο τρόπο, ο Τρότσκι ξεσκεπάζει το ρόλο του σέρβικου και του βουλγάρικου ιμπεριαλισμού, όλων των αντιδραστικών δυναστειών που με περιφρόνηση αποκαλεί "εστεμμένους λιλιπούτειους των Βαλκανίων".

Τα αποτελέσματα της σύγκρουσης αυτών των ιμπεριαλισμών ήταν φοβερά:

Πρέπει λοιπόν να πούμε για τις νέες συνοριακές γραμμές της Βαλκανικής πως, ανεξάρτητα με το πόσο θα κρατήσουν, έχουν χαραχτεί πάνω στα καταξοικισμένα, αφαιμαγμένα και εξουθενωμένα ζωντανά κορμιά των εθνών. Ούτε ένα από τα βαλκανικά έθνη δεν κατόρθωσε να συμμαζέψει όλα τα σκορπισμένα κομμάτια του. Και ταυτόχρονα όλα τους, περιέχουν τώρα στην επικράτειά τους μια συμπαγή εχθρική μειονότητα...

Μπροστά στην αγριότητα των συγκρούσεων του Α' Βαλκανικού Πόλεμου, πολλοί διανοούμενοι θεώρησαν "δημοκρατική" την έκκληση για άμεση παρέμβαση των Μεγάλων. Το επιχείρημα αυτό επανέρχεται και σήμερα, αφού πολλοί θεωρούν ότι η επέμβαση των μεγάλων ιμπεριαλιστών θα σταματήσει τον πόλεμο στη Βοσνία. Η απάντηση του Τρότσκι ήταν προφητική:

Τα Βαλκάνια στους βαλκανικούς λαούς! Είναι αναγκαίο να υπερασπίσουμε τη δυνατότητα αυτών των λαών να κανονίζουν μόνοι τις υποθέσεις τους, όχι μόνο όπως θέλουν και θεωρούν σωστό, αλλά και με τις δικές τους δυνάμεις... η ευρωπαϊκή δημοκρατία πρέπει να πολεμήσει κάθε απόπειρα υποταγής της μοίρας των Βαλκανίων στις βλέψεις των Μεγάλων Δυνάμεων...

Ο Τρότσκι παίρνει αυτή τη θέση για δύο λόγους που σήμερα παραμένουν εξαιρετικά επίκαιροι:

Από τη μια, γιατί ξέρει πως οι ιμπεριαλιστές δεν είναι ειρηνοποιοί.

Η δημοκρατία δεν έχει το πολιτικό ή ηθικό δικαίωμα να εμπιστευτεί την οργάνωση των βαλκανικών λαών σε δυνάμεις που βρίσκονται έξω από τον έλεγχό της -γιατί δεν ξέρουμε πότε και πού θα σταματήσουν αυτές οι δυνάμεις. Και

η δημοκρατία, έχοντας δώσει σ' αυτές την πολιτική της εμπιστοσύνη, θα είναι πλέον ανίκανη να τις ελέγξει.

Από την άλλη, ξέρει ότι η εμπλοκή των ιμπεριαλιστών ανοίγει τους ασκούς του πολέμου σε ανεξέλεγκτη έκταση:

Αυτή η προσέγγιση (σ.σ. της έκκλησης για επέμβαση) μετατρέπει τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο σε συνειδητή πρόκληση μιας αναμέτρησης δυνάμεων σε πανευρωπαϊκή κλίμακα και δεν μπορεί να σημαίνει τίποτα λιγότερο από έναν Πανευρωπαϊκό Πόλεμο.

Δύο χρόνια αργότερα, το 1914, με το ξέσπασμα του Α' Παγκόσμιου αυτές οι γραμμές αποδείχτηκαν προφητικές. Για τον Τρότσκι, στα Βαλκάνια υπήρχαν δύο πιθανές προοπτικές:

Η κρατική ενότητα της Βαλκανικής μπορεί να επιτευχθεί με δυο τρόπους: είτε από τα πάνω, με την επέκταση ενός βαλκανικού κράτους, όποιου αποδειχτεί ισχυρότερο, εις βάρος των πιο αδύναμων- και αυτός είναι ο δρόμος του πολέμου, της εξολόθρευσης και καταπίεσης των ανίσχυρων εθνών, ένας δρόμος που παγιώνει το μοναρχισμό και το μιλιταρισμό- είτε από τα κάτω, μέσω της συνένωσης των ίδιων των λαών -αυτός είναι ο δρόμος της επανάστασης, ο δρόμος που σημαίνει την ανατροπή των βαλκανικών δυναστειών και το ξεδίπλωμα του λάβαρου της βαλκανικής ομοσπονδιακής δημοκρατίας.

Το 1912-13 ακολουθήθηκε ο πρώτος δρόμος. Όμως ο Τρότσκι περιγράφει και τις προσπάθειες των επαναστατών να προωθήσουν τον άλλο δρόμο. Γράφει με ενθουσιασμό για την πάλη των Σέρβων και Βουλγάρων σοσιαλιστών ενάντια στον πόλεμο, για κάθε συνάντηση ανάμεσα στις σοσιαλιστικές οργανώσεις των Βαλκανίων. Συγκεντρώνει την προσοχή του στο πώς άλλαζαν οι διαθέσεις των εργατικών μαζών, πώς μέσα από την εμπειρία του πολέμου οι εργάτες ξεπερνούσαν το μεθύσι του εθνικισμού και άνοιγε η περίοδος της ανάπτυξης του εργατικού κινήματος και της πλατιάς διάδοσης των σοσιαλιστικών ιδεών στα Βαλκάνια.

Στην Ελλάδα οι διεθνιστικές - αντιπολεμικές απόψεις της δεκαετίας του '20 γνώρισαν άπειρες διώξεις με τη συκοφαντία ότι υπηρετούσαν τα συμφέροντα του "πανσλαβισμού". Ο Τρότσκι ξεσκεπάζει την υποκρισία, δείχνοντας τη σκληρή μάχη που έδιναν ενάντια στον "πανσλαβισμό" οι ίδιοι οι Σέρβοι και οι Βούλγαροι σοσιαλιστές:

Το τελευταίο κομματικό συνέδριο, μετατράπηκε από το βουλγάρικο κόμμα

σε μια ενθουσιώδη διαδήλωση του πανσοσιαλισμού ενάντια στον πανσλαβισμό...

Στα ψέματα των αστικών κομμάτων περί αδελφότητας των Σλάβων... μπορούμε τώρα να αντιπαραθέσουμε ένα αναμφισβήτητο γεγονός: το προλεταριάτο των Βαλκανίων δεν είναι μαζί τους, αλλά μαζί μας. Μαζί με μας έχει κηρύξει ανένδοτο πόλεμο ενάντια στον πανσλαβισμό, τόσο στη χοντροκομμένη ασιατική εκδοχή του όσο και στη φιλελεύθερη...

Όμως, το 1912-13, το προλεταριάτο στα Βαλκάνια ήταν ακόμα σχετικά αδύναμο. Ακόμα περισσότερο, οι σοσιαλιστικές οργανώσεις ήταν πολιτικά άπειρες. Αυτές οι αδυναμίες πληρώθηκαν ακριβά. Εκατομμύρια άνθρωποι μακελεύτηκαν ή ξεριζώθηκαν από τη γη τους, τα Βαλκάνια βυθίστηκαν στη δυστυχία. Το ίδιο έγινε και στο Β' Βαλκανικό και στον Α' και τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Κι όμως, το πρόβλημα των ανταγωνισμών στα Βαλκάνια δεν λύθηκε. Χτες στο Βούκοβαρ, σήμερα στο Σεράγεβο και πιθανά αύριο στο Κόσοβο, το ηφαίστειο είναι πάλι σε δράση. Ο Τρότσκι προφητικά γράφει τον Ιούλη του 1913:

Η ειρήνη του Βουκουρεστίου έχει φτιαχτεί από υπεκφυγές και ψέματα. Είναι το αντάξιο επιστέγασμα ενός πολέμου απληστίας και επιπολαιότητας. Μα, ενώ επιστεγάζει αυτόν τον πόλεμο, δεν τον τελειώνει. Έχοντας σταματήσει λόγω της απόλυτης εξουθένωσης, ο πόλεμος θα επαναληφθεί όταν φρέσκο αίμα θα κυλήσει στις αρτηρίες...

Κι όμως, το αίμα των σκοτωμένων κραυγάζει πως χύθηκε άδικα. Τίποτα δεν επιτεύχθηκε, τίποτα δεν επιλύθηκε. Το Ανατολικό Ζήτημα καίει ακόμα, σαν μια απείσια πληγή που χύνει δηλητήριο μέσα στο σώμα της καπιταλιστικής Ευρώπης.

Ογδόντα χρόνια μετά, η κατάρρευση των καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης φέρνει ξανά στην επικαιρότητα αυτή την "απείσια πληγή". Οι στρατηγοί του ΝΑΤΟ μαρσάρουν τα αεροπλάνα τους για επέμβαση στη Βοσνία. Οι στρατηγοί στην Αθήνα, στην Αγκυρα, στη Σόφια και στο Βελιγράδι θυμούνται τις μέρες του 1912-22.

Είναι καιρός, εμείς να θυμηθούμε το δεύτερο δρόμο που προτείνει για τα Βαλκάνια ο μεγάλος μπουλεβίκος: το δρόμο του διεθνισμού, της συναδέλφωσης και όχι του σπαραγμού με τα ταξικά μας αδέλφια.

Αντώνης Νταβανέλος

MME και βία

Η συζήτηση γύρω από την τηλεόραση και την σχέση της με την αύξηση της εγκληματικότητας έχει ανάψει. Ο Γιάννης Γιαννουλέας αποκαλύπτει το ρόλο των βαρόνων των MME και υποστηρίζει ότι η λογοκρισία δεν είναι η λύση.

“Το γεγονός ότι μια αθώα κυρία, μετά από κάποια απόφαση αγνώστων, απαγγέται, φέρνοντας τη δυστυχία σ’ολόκληρη οικογένεια, θεωρείται -τελείως δικαιολογημένα- ανυπόφορη βία. Το γεγονός αντίθετα, ότι ένα ολόκληρο εργοστάσιο με χιλιάδες εργάτες κλείνει, με απόφαση γνωστών ατόμων, θεωρείται μοιραίο συμβάν.

Κάποια βρώμα αναδύεται από το χώρο των καλών αισθημάτων...”

Ουμπέρτο Εκο,

“Οι Ποικιλίες Βίας στη Σύγχρονη Κοινωνία” (1975)

Ο τρόπος κατασκευής και παρουσίασης των πρόσφατων δημοσιογραφικών επιτυχιών (οι υποθέσεις των τριών 20χρονων “σατανιστών” και του Δουρή) άνοιξε για νιοστή φορά τη συζήτηση γύρω από τα ζητήματα των ορίων ανταγωνισμού και εντυπωσιασμού στα πλαίσια του ανελέητου κυνηγητού της είδησης από τα MME. Με την ίδια ευκολία που τις πρώτες μέρες τα “τέρατα” μονοπώλησαν τα πρώτα θέματα των ειδήσεων, λίγες μόλις μέρες αργότερα, περιορίστηκαν στα ψιλά των τελευταίων σελίδων: μια έμμεση πλην σαφής απόδειξη ότι όταν παραφουσκώσεις το μπαλόνι, κάποια στιγμή αυτό απλώς σκάει, επανερχόμενο στις πραγματικές του διαστάσεις.

Πολύ φυσιολογικά, η συνέχεια της όλης ιστορίας δεν ήταν τόσο ο προβληματισμός για την “επιρροή του σατανισμού στην ελληνική κοινωνία” όσο η δυσαρέσκεια απ’ την απaráδεκτη εμπορευματοποίηση του δικαιώματος στην πληροφόρηση. Ωστόσο, αν για την εκκλησία το ζήτημα έκλεισε με επικλήσεις στα θεία, η κυβέρνηση, εξίσου μεταφυσικά, αντέδρασε με επικλήσεις στην καλαισθησία των διευθυντών των καναλιών και των εφημερίδων.

Δεν χρειάζεται να είναι κανείς επαναστάτης για να αναγνωρίσει ότι η υπόθεση της πληροφόρησης είναι μια χρυσοφόρα επιχείρηση στον καπιταλισμό: τα ισχυρότερα MME σε πολλές χώρες αποτελούν τομές δραστηριότητας τεράστιων πολυεθνικών μονοπωλίων, ενώ στην Ελλάδα είναι ουσιαστικά συγκεντρωμένα στα χέρια μεγαλοεπιχειρηματιών, όπως ο Λαμπράκης, ο Αλαφούζος ή ο Κυριακού. Η τάξη που έχει στον έλεγχό της τα MME επιλέγει, αξιολογεί και παρουσιάζει τα γεγονότα σύμφωνα με τη δική της οπτική και συμφέρον. Αν κάποιοι φωτισμένοι κονδυλοφόροι αγα-

νάκησαν με την κορυφή του παγόβουνου, ας σκεφτούμε πόσο “φυσικά” έχουν περάσει στην καθημερινή ορολογία των εφημερίδων εκφράσεις όπως “κρατίδιο των Σκοπίων”, “αλβανική Μαφία”, “προκλητικότητα του ψευδοκράτους του Ντενκτάς”, “ταλαιπωρία του επιβατικού κοινού από τους συνδικαλιστές” κ.ο.κ.

Οι εφημερίδες παρουσιάζουν με πηχιάους τίτλους τα φαινόμενα “εισαγόμενης εγκληματικότητας” για να αποδείξουν τη δραματική αύξηση της απειλής κατά της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας των πολιτών και την ανάγκη παραπέρα αστυνόμευσης. Σε κανένα, όμως, φύλλο, π.χ. του Ελευθερου Τύπου, δεν θα διαβάσει κανείς ότι το 1991 στις 176 ανθρωποκτονίες από πρόθεση που διαπράχθηκαν από Έλληνες υπήκοους αντιστοιχούν 17 από αλλοδαπούς. Το ποσοστό των Ελλήνων υπηκόων που διαπράττει αδικήματα του ποινικού κώδικα, το 1991, ξεπέρασε το 3% (άνω των 300.000) ενώ το αντίστοιχο ποσοστό είναι μόλις το 0,9% του συνόλου των αλλοδαπών που ζουν στην Ελλάδα. Στην πραγματικότητα η ραγδαία οικονομική κρίση των τελευταίων χρόνων έχει οδηγήσει σε μικρή αύξηση των λεγόμενων “οικονομικών εγκλημάτων” (αρπαγές τσαντών, διαρρήξεις, αυτοσχέδιες ληστείες). Το ειδικό βάρος των εγκλημάτων κατά της ζωής παραμένει σε επίπεδα πολύ πιο χαμηλά από την τρομοκρατική εικόνα που εμφανίζεται από τον Τύπο καθημερινά.

Παρόλα αυτά, η συνειδητή αποσιώπηση των δεδομένων δεν είναι ο μόνος ούτε ο κύριος τρόπος διάδοσης της αστικής ιδεολογίας. Κι’ αυτό γιατί η λειτουργία των MME είναι αντιφατική: οι εφημερίδες και τα κανάλια είναι υποχρεωμένα να παρουσιάζουν μεν το απάνθρωπο πρόσωπο ενός συστήματος σε κρίση (πολέμους, πραξικοπήματα, ανεργία, εγκληματικότητα), αλλά με τρόπο τέτοιο ώστε ποτέ να μην εμφανίζεται ο πραγματικός υπεύθυνος. Μεταδίδουν μια εικόνα του κόσμου κατακερματισμένη σε μικρές αυτόνομες ειδήσεις που παρατάσσονται η μια δίπλα στην άλλη χωρίς την παραμικρή σύνδεση αίτιου - αποτελέσματος. Οι σεισμοί και οι πλημμύρες εναλλάσσονται με μαζικές απολύσεις δίνοντάς μας την αίσθηση της θεομηνίας, του αναπόφευκτου γεγονότος που προκύπτει πέρα και πάνω από τη θέληση των ανθρώπων, σαν αποτέλεσμα της επίδρασης των φυσικών ή των (εξίσου ακλόνητων) οικονομικών νόμων.

Πολύ συχνά, περιορισμένης σημασίας αδικήματα του ποινικού

δικαίου φιλοξενούνται με μελοδραματικές περιγραφές στις πρώτες σελίδες των εφημερίδων ενώ στυγνές δολοφονίες, που διαπράττονται από οπλισμένους, ενθαρρυνόμενους και καλυπτόμενους από την εξουσία, μπάτσους-πιστολέρο, καταχωρούνται στις τελευταίες σελίδες, θεωρούμενες σαν απλές "υπερβάσεις καθηκόντος". Κοινός παρανομαστής όλων η ανεξερεύνητη ανθρώπινη φύση, η εμπέδωση ενός κλίματος αβεβαιότητας και απειλής, ο φαύλος κύκλος εγκλήματος - αστυνόμευσης.

Το κυνήγι της ακροαματικότητας και του κέρδους επιβάλλει τον ολοένα αυξανόμενο ανταγωνισμό, τα κανάλια και οι εφημερίδες προσπαθούν να ξεπεράσουν αλλήλους σε "συνταρακτικές αποκαλύψεις" και "αποκλειστικότητα" ακόμη κι όταν αυτά δεν υπάρχουν. Τίποτα δεν στέκεται εμπόδιο σ' αυτή τη λυσσαλέα προσπάθεια: τα θέματα σεργιάζονται σε υπερθετικούς τόνους, οι κάμερες γίνονται όλο και πιο αδιάκριτες, οι κρινόμενοι ως προφυλακιστέοι κατηγορούμενοι εκτίθενται, διασύρονται και καταδικάζονται από τον τηλεοπτικό φακό ή την ευφάνταστη πένα. Στις ειδήσεις του Μέγκα ή του Αντέννα, το ύφος των παρουσιαστών δανειάζεται θεατρικές τεχνικές δραματοποίησης, φωνή γεμάτη άγχος, κοφτή, σχεδόν λαχανιασμένη. Πολύ σπάνια το περιεχόμενο της είδησης ανταποκρίνεται σ' αυτόν τον, έτσι κι αλλιώς, εκχυδαϊσμένο τρόπο παρουσίασης.

Πριν από μερικά χρόνια, το "δικαίωμα στην λειτουργία της ιδιωτικής τηλεόρασης" εμφανιζόταν σαν το μοναδικό αντίδοτο στην αρτηριοσκληρώση των κρατικών καναλιών, αφού οι "νόμοι του ανταγωνισμού" θα οδηγούσαν -υποτίθεται- τα ιδιωτικά κανάλια σε έναν διαρκή ανταγωνισμό ποιότητας. Δεν χρειάστηκε πολύς χρόνος για να γίνει σε όλους φανερό ότι η απάντηση στην κρατικά ελεγχόμενη τηλεόραση δεν μπορεί να δοθεί από μια χούφτα εκκολλημένους Μπερλουσκόνι. Σήμερα, η ίδια η κυβέρνηση φτάνει να αναζητά τρόπους αντιμετώπισης του προβλήματος τραβώντας το αυτί στους χθεσινούς "ασυμβίβαστους μαχητές της ελεύθερης πληροφόρησης".

Ο Διάλογος...

Η πρωτοφανής εκμετάλλευση των περιστατικών "σατανισμού" και παιδοκτονίας και ο θόρυβος που ξέσπασε στη συνέχεια, ανάγκασαν κυβέρνηση, κόμματα και διευθυντές εφημερίδων και καναλιών να τοποθετηθούν με απόψεις που ξεκινούσαν από την ανοικτή υποκρισία της λήψης μέτρων λογοκρισίας και έφταναν μέχρι το αφηρημένο (και γι' αυτό επικίνδυνο) ευχολόγιο του κώδικα δεοντολογίας.

Ενα χρόνο πριν, τον Μάρτιο του '93, η τότε κυβέρνηση της ΝΔ με το πρόσημα της προστασίας της ιδιωτικής ζωής του πολίτη και του κύρους της δημοσιογραφίας, προχώρησε στην κατάθεση νομοσχεδίου με μια σειρά από φωτογραφικές διατάξεις που, μεταξύ των άλλων, προέβλεπαν διώξεις εφημερίδων για παράβαση του "τρομονόμου", απαγόρευση δημοσίευσης προϊόντων υποκλοπής (απ' αφορμή τις αποκαλύψεις του πρώην μπράβου του Μητσοτάκη, Μαυρίκη), απαγόρευση δημοσίευσης στοιχείων για την εκκρεμούσα σε δεύτερο βαθμό δίκη Καλαμπόκα κ.λπ.

Οι προτάσεις για θέσπιση μέτρων λογοκρισίας, όπως και αυτές που ζητούν αυστηρότερες ποινές, επαναφορά θανατικής καταδίκης κ.λπ, προέρχονται στις περισσότερες περιπτώσεις -χωρίς να ξεχνάμε τον ηθικολόγο-εθνικιστή Παπαθεμελή- από κύκλους της δεξιάς και της ακροδεξιάς, έχουν κάθε φορά προφανή κίνητρα συγκάλυψης υποθέσεων, προστασίας ημετέρων και γενικότερης κοινωνικής τρομοκρατίας. Είναι φανερό ότι τέτοιου είδους διατάξεις θα εφαρμόζονταν πρώτα απ' όλα για τη φίμωση των ενοχλητικών εντύπων της αριστεράς, παρά για να θίξουν μεγαλοεκδότες με τεράστια οικονομική ισχύ, όπως ήδη γίνεται με το νόμο Μετα-

ξά (λογοκρισία κατά ΟΣΕ) που ισχύει ακόμα μια και το ΠΑΣΟΚ δεν την κατάργησε.

Από την άλλη πλευρά, το κάλεσμα της κυβέρνησης προς τους διευθυντές ειδήσεων των ΜΜΕ όπως και οι απόψεις που κατατέθηκαν στα πλαίσια του διαλόγου είναι από μόνα τους αποκαλυπτικά. Στο κείμενο της πρόσκλησης, που δόθηκε στη δημοσιότητα στις 12.1.94, ο υφυπουργός Προεδρίας Β. Βενιζέλος, παραδέχεται ότι "οι διαδικασίες επιβολής κυρώσεων..." δεν αποκλείεται να δημιουργήσουν ένα δυσάρεστο κλίμα καταστολής..." και επίσης ότι "η διαρκής παραπομπή σε κανόνες δεοντολογίας αποδεικνύεται αναποτελεσματική, αν όχι μάταιη". Μετά απ' αυτή την εντυπωσιακή ομολογία αδυναμίας, ο αμόδιος εκπρόσωπος της κυβέρνησης, καταλήγει: "Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων μου: ...Παρακαλώ την ΕΣΗΕΑ να εξειδικεύσει τους κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας, εξοπλίζοντας τα μέλη της με ένα μηχανισμό αντίστασης απέναντι σε αντίθετες οδηγίες ή προτροπές των εργοδοτών ή των προϊσταμένων τους". Η κυβέρνηση, ενώ παραδέχεται ότι δεν υπάρχει τρόπος να παρέμβει στον ανταγωνισμό των καναλιών και των εφημερίδων, πετάει το μπαλάκι στην κλειστή συντεχνία της ΕΣΗΕΑ, στην οποία δεν ανήκει η συντριπτική πλειοψηφία των δημοσιογράφων, για να ζητήσει απ' αυτήν να οργανώσει την αντίσταση των εργαζομένων στον Τύπο απέναντι στις πιέσεις της εργοδοσίας.

Αν το ΠΑΣΟΚ ήθελε πραγματικά να στηρίξει την αντίσταση των εργαζομένων θα μπορούσε να πιέσει την ΕΣΗΕΑ να ανοίξει τις πόρτες της σε κάθε εργαζόμενο στο χώρο του Τύπου. Να στηρίξει συνδικαλιστικές οργανώσεις στο άβατο των ιδιωτικών καναλιών απαιτώντας να σταματήσει η υπερεκμετάλλευση και η φοβερή εντατικοποίηση της εργασίας. Ομως, το ΠΑΣΟΚ, αρνούμενο στην ουσία να στηριχτεί στη δύναμη των εργαζομένων στράφηκε στη συνδιαλλαγή και την προσπάθεια συνεισισμού των εκπροσώπων των καναλιών.

Το φιάσκο ης συνάντησης Βενιζέλου-διευθυντών, ήρθε να δώσει το οριστικό χτύπημα στις κυβερνητικές πρωτοβουλίες και να

υπογραμμίζει το αδιέξοδο των προτάσεων “συνεννόησης”. Οι διευθυντές των εφημερίδων υποστήριξαν ούτε λίγο ούτε πολύ ότι “δεν ζούμε σε κοινωνία αγγέλων” και επομένως τα δελτία ειδήσεων “αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητα”. Ανεμίζοντας τη σημαία του “δικαιώματος στην ελευθεροτυπία”, υποστήριξαν προκλητικά το δικαίωμα των καναλιών στην τρομολαγνεία και τον κιντρινισμό, για να καταλήξουν λέγοντας ότι την ευθύνη για τις “υπερβολές” την έχουν οι μεμονωμένοι δημοσιογράφοι. Θέατρο του παράλογου! Αυτοί που πλουτίζουν από τα αιματοβαμμένα πρωτοσέλιδα διεκδικούν το “δικαίωμα” να συνεχίσουν ανενόχλητοι να συσσωρεύουν τα κέρδη τους με τον ίδιο τρόπο. Αυτοί που αρνούνται στοιχειώδη δικαιώματα σε δημοσιογράφους και εργαζόμενους, δεν διστάζουν να ριξουν τις ευθύνες σ’ αυτούς που υλοποιούν τις δικές τους εντολές.

Κανένα πρόβλημα “ελευθεροτυπίας” δεν μπήκε σε αμφισβήτηση στη συγκεκριμένη περίπτωση. Αντίθετα, η προσπάθεια περιορισμού του “δικαιώματος” στην εκπόρνευση τη πληροφόρησης απέβη άκαρπη κάτω απ’ τα υποκριτικά γρυλλίσματα των παριστάμενων εκπρόσωπων των ΜΜΕ.

Αδιέξοδο

Η εξήγηση για την εγκληματικότητα δεν βρίσκεται στην τηλεοπτική βία. Ο καπιταλισμός είναι το σύστημα που αφαιρεί μαζικά τις ζωές των ανθρώπων είτε καλώντας τους να “υπερασπιστούν την πατρίδα”, είτε σε ειρηνικές περιόδους με τα εργατικά “ατυχήματα”, τις περικοπές κοινωνικών δαπανών, την ανεργία και την εξαθλίωση. Η απόγνωση και ο εξευτελισμός της ανθρώπινης ζωής είναι η πραγματική αιτία για τους φόνους και τις ληστείες. Ωστόσο, αν οι μικροκλοπές και οι ληστείες παρουσιάζουν αύξηση σε ευθεία αντιστοιχία με την αύξηση της ανεργίας, είναι στατιστικά διαπιστωμένο ότι δεν ισχύει το ίδιο και για τους φόνους. Γι’ αυτό και τα παραφουσκωμένα απ’ τον Τύπο εγκλήματα των “σατανιστών”, αποτελούν στην πραγματικότητα πολύ μεμονωμένες εκφράσεις ατομικού παραλογισμού, παράγωγα ενός συστήματος σε κρίση.

Απ’ τη δική τους μεριά, τα ΜΜΕ ποντάρουν στον μελοδραματισμό για να πουλήσουν περισσότερα φύλλα ή να ανεβάσουν την ακροαματικότητα, αποκρύπτοντας τις διαστάσεις του προβλήματος. Παρόλα αυτά η εφαρμογή ενός κώδικα δεοντολογίας είναι προβληματική. Για παράδειγμα, τυχόν απαγόρευση μετάδοσης βιαιών και αποκρουστικών πράξεων, θα οδηγούσε στην υποβάθμιση

γεγονότων όπως η εν ψυχρώ δολοφονία του ζευγαριού στην Κύπρο από τις ειδικές δυνάμεις της Κρατικής Ασφάλειας ή τον άγριο ξυλοδαρμό του Ρόντνεϊ Κινγκ στο Λος Άντζελες.

Η ευθύνη για την κατάντια του αστικού Τύπου και της τηλεόρασης δεν μπορεί να αποδοθεί στον μεμονωμένο δημοσιογράφο που παγιδεύεται στο παιχνίδι της υπερβολής για να βγάλει τη “συνταρακτική ειδηση” και να ικανοποιήσει τις επιταγές της εργοδοσίας. Η συντριπτική πλειοψηφία των δημοσιογράφων δουλεύει κάτω από άθλιες συνθήκες για μεροκάματα ελάχιστα πάνω από το όριο φτώχειας και δεν έχει κανένα πραγματικό συμφέρον από τη διατήρηση αυτής της κατάστασης.

Το αδιέξοδο του διαλόγου για τα προβλήματα του Τύπου έρχεται να υπογραμμίζει το γεγονός ότι η μόνη δύναμη που μπορεί να ταρακουνήσει τους μεγαλοκαρχάριες των καναλιών και των εφημερίδων είναι ο συνδικαλισμός των εργαζόμενων στα ΜΜΕ και όχι κάποια προσπάθεια να συντετισθούν αυτοί που έχουν κάθε συμφέρον απ’ αυτή την κατάσταση. Η συσπείρωση της μεγάλης πλειοψηφίας των δημοσιογράφων είναι αυτή που μπορεί να οδηγήσει στην αντίσταση ενάντια στην τρομολαγνεία.

Οι αγώνες των Αγγλων δημοσιογράφων ενάντια στη λογοκρισία της κυβέρνησης Μέιτζορ στη διάρκεια του πόλεμου στον Κόλπο, είναι ένα καλό παράδειγμα του ρόλου που μπορεί να παίξει ένα δυνατό σωματείο δημοσιογράφων. Πάλι στην Αγγλία, ήταν που τα συνδικάτα εργαζομένων στον Τύπο εμπόδισαν να τυπωθεί γελοιογραφία μίσους που εμφανίζε τους συνδικαλιστές σαν εκβιαστές. Εδώ τα υβερολόγια κατά των “Σταμουλοκολλάδων” πέρασαν αμαχητί, ακριβώς επειδή ο συνδικαλισμός στα ΜΜΕ είναι διαλυμένος.

Η ύπαρξη μιας δυνατής σοσιαλιστικής εφημερίδας, που απέναντι στα γαργαλιστικά πρωτοσέλιδα θα στηρίζει τους αγώνες των εργατών και της νεολαίας, είναι απ’ αυτή την άποψη επιτακτικό καθήκον.

Φτωχοδιάβολοι σαν τὸ Δουρή, νεαρές μητέρες-Μήδεις, Αλβανοί “εγκληματίες” και ελαφροϊσκιωτοί “σατανιστές” επιλέγονται σε καθημερινή σχεδόν βάση. Τα μικρά ή μεγάλα προσωπικά δράματα δίνουν το άλλοθι για την έλλειψη γενίκευσης, τον καλλιεργούμενο αγνωστικισμό, την αναπαραγωγή μιας πλαστής εικόνας για τον κόσμο από τα ΜΜΕ. Ωστόσο, η καθημερινή εμπειρία των ανθρώπων έρχεται σε αντίθεση με αυτή την ιεράρχηση. Για να θυμηθούμε τον Μπρέχτ, μεγαλύτερο έγκλημα είναι η ίδρυση μιας τράπεζας και όχι η διάρρηξή της...

Ετσι νικάνε οι απεργίες

Συνέντευξη με τρεις ΕΑΣίτες -και τώρα εργαζόμενους στον ΟΑΣΑ: τον Σπύρο Παπασπύρου (τεχνικό στο αμαξοστάσιο του Βοτανικού), τον Στράτο Μανίκη (οδηγό στο ίδιο αμαξοστάσιο) και τον Παναγιώτη Καραχάλιο (τεχνικό στο Ελληνικό).

Πώς φτάσατε στη νίκη της απεργίας;

Σπύρος: Φτάσαμε στη νίκη με τους αγώνες μας. Όχι μόνο τους δικούς μας, αλλά και των άλλων εργαζόμενων. Ένα μικρό κομμάτι μάς στηρίξε συνειδητά μέσα από το εργατικό κίνημα. Ήταν η Εργατική Αλληλεγγύη, μια οργάνωση που στάθηκε και τους 17 μήνες στο πλευρό μας. Η συνδικαλιστική ηγεσία της ΓΣΕΕ και των Εργατικών Κέντρων σταθήκανε σε απόσταση και φοβόντουσαν την απεργία. Η κυβέρνηση του Μητσοτάκη τους προκαλούσε φόβο και οι ίδιοι είχαν αυτοπεριοριστεί με τη λογική “μην πάθουμε τα ίδια με τους ΕΑΣίτες”.

Η απεργία της ΕΑΣ ήταν ένα ορόσημο που θα μείνει στην ιστορία. Δεν ξανάγινε ποτέ κάτι τέτοιο στην Ελλάδα. Πιστεύω ότι δεν θα τολμήσουν ξανά να κάνουν τέτοιες ανοικτές ρήξεις με το εργατικό κίνημα. Πήραν ένα γερό μάθημα. Δεν πετάνε εύκολα στο δρόμο 8.000 εργαζόμενους που εξυπηρετούσαν εκατομμύρια Αθηναίους και Πειραιώτες. Αυτή η κόντρα ήταν μια “βεντέτα”. Ο Μητσοτάκης ήθελε να σπάσει ένα δυνατό συνδικάτο για να περάσει αυταρχικά μέτρα, ιδιωτικοποίηση, λιτότητα, περικοπές στα ασφαλιστικά. Δεν μπόρεσε να τα περάσει. Η δικιά μας απεργία φρέναρε το Μητσοτάκη. Ετσι δεν μπόρεσε να περάσει την ιδιωτικοποίηση ούτε στη ΔΕΗ ούτε στον ΟΤΕ ούτε στα

Διυλιστήρια. Οι μανάτζερ του φιλελευθερισμού του Ανδριανόπουλου ηττήθηκαν πανηγυρικά.

Στράτος: Δεν αισθανθήκαμε την ανεργία μόνο από πλευράς επιχείρησης, αλλά και από πλευράς κεφαλαίου και Ρηγίλης. Πηγαίναμε να πιάσουμε σε διάφορες επιχειρήσεις δουλειά και μόλις ακούγαμε ότι ήμασταν της ΕΑΣ βγάζανε φουσκάλες. Μας διώχνανε σαν σκυλιά. Φάγαμε κυνήγι από πολλές πλευρές. Και αυτό δείχνει ότι οι εργαζόμενοι δεν λυγίζουν εύκολα. Παρά τα άγρια κυνηγητά που φάγαμε, δεν λυγίσαμε. Το ίδιο πρέπει να κάνουν και όλοι οι άλλοι εργαζόμενοι που βρίσκονται ακόμα στο δρόμο. Τίποτα δεν έχει ικανοποιηθεί. Ούτε τα ναυπηγεία του Νεώριου, ούτε το Λαύριο, ούτε η Πειραιϊκή-Πατραϊκή, ένα σωρό επιχειρήσεις είναι κλειστές και άνθρωποι είναι στην ανεργία ακόμα. Εύχομαι να μην τα ζήσουν αυτά άλλοι εργαζόμενοι. Γι’ αυτό έχω να συστήσω ότι, όπως εμείς βρεθήκαμε ο ένας κοντά στον άλλο με μια γροθιά και φέραμε αυτό το αποτέλεσμα, το ίδιο πρέπει να κάνουν όλοι οι εργαζόμενοι. Να ακολουθήσουν το παράδειγμα της ΕΑΣ. Να μην εφησυχαστούν ποτέ.

Η αδράνεια της αντιπολίτευσης σ’ όλες τις αναμετρήσεις ήταν πολύ μεγάλη. Γι’ αυτό οι εργαζόμενοι αναγκάστηκαν να πάρουν στα χέρια τους τα ηνία και να παλέψουν οι ίδιοι. Καταρχήν οι ίδιοι οι βουλευτές της στα κρίσιμα νομοσχέδια α-

πουσίαζαν από τη Βουλή. Η αντιπολίτευση ήταν στείρα. Οι εργάτες με την αποφασιστικότητά τους έφεραν τη νίκη.

Παναγιώτης: Μιλάμε για μια νίκη των εργαζόμενων που ήρθε μέσα από ένα μεγάλο αγώνα, μια πίεση καθημερινή που έφτασε σε σημείο να μην μπορεί να κάνει πίσω η σημερινή κυβέρνηση. Δεν δικαιώσε όμως όλες τις προσδοκίες μας. Η κυβέρνηση φοβήθηκε να συγκρουστεί κατά μέτωπο με τους λεωφορειούχους. Το ΠΑΣΟΚ σαν κόμμα, από άποψη προγράμματος, δεν είναι ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις. Το ότι ήρθε στο χώρο της ΕΑΣ να ανατρέψει μια ιδιωτικοποίηση ήταν αποτέλεσμα της μαχητικότητας της απεργίας μας.

Μας κράτησε η ανάγκη ότι έπρεπε να υπάρχει ένας οργανωμένος πυρήνας, να υπάρχει άμεση καθημερινή επαφή με τον κόσμο για να μην χαλαρώσει αυτό το κίνημα. Η απεργία της ΕΑΣ ήταν μια μικρή λαϊκή εξέγερση η οποία έπρεπε να κρατηθεί πάση θυσία. Αν έφτανε σε κάποιο σημείο και χανότανε, τότε οι εξελίξεις θα ήταν αρνητικές για όλους όσοι πίστευαν ότι μπορούσε να ανατραπεί η ΝΔ με αγώνες.

Πώς μπορούν οι εργαζόμενοι να αποκτίσουν καλύτερη συγκοινωνία;

Σπύρος: Η συγκοινωνία σε μια πρωτεύ-

23 Ιούλη '92:

Απεργία διαρκείας αποφασίζει η Γενική Συνέλευση στο Σπόρτιγκ. Η κυβέρνηση έχει ανακοινώσει 1.200 απολύσεις. Η πρόκληση είναι καθαρή -το ίδιο και η απάντηση των ΕΑΣτών: *ή όλοι ή κανένας!* Η επιτυχία της απεργίας είναι απόλυτη..

Αύγουστος '92:

Μέσα στον "νεκρό" μήνα η κυβέρνηση κλιμακώνει την επίθεση. Στις 2 Αυγούστου τα ΜΑΤ με νυχτερινές εφοδούς καταλαμβάνουν τα αμαξοστάσια και στις 7 ψηφίζεται ο νόμος για την ιδιωτικοποίηση της επιχείρησης. Όμως το ηθικό των απεργών δεν πέφτει. Στις 13 του μήνα η μαζική οικονομική εξόρμηση των απεργών στα διόδια, στο λιμάνι, στο αεροδρόμιο και τους σταθμούς των τρένων αποφέρει εκατομμύρια. Ο κόσμος είναι μαζί τους.

20 Αυγούστου:

Η Επιτροπή Συμπαράστασης στην ΕΑΣ καλεί Παναττικό Συλλαλητήριο. Παρά την ελάχιστη προετοιμασία, η Ομόνοια πλημμυρίζει, πάνω από 60.000 είναι εκεί. "Μαζί μας είναι όλη η Ελλάδα!" και "ΕΑΣ-ΕΑΣ, να φύγει ο κερατάς!" φώναζαν οι απεργοί. "ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, απεργία γενική!" απαντούσε το πλήθος των συγκεντρωμένων.

21 Αυγούστου:

Αμαξοστάσιο Βοτανικού:
Η κυβέρνηση επιχειρεί να θγάλει λεωφορεία απ' τον Βοτανικό. Τα ΜΑΤ μετατρέπουν την περιοχή σε πεδίο μάχης, προσπαθώντας να σπάσουν την αντίσταση των απεργών και των συμπαραστατών τους που τρέχουν κατά χιλιάδες να περιφρουρήσουν το αμαξοστάσιο. Αυτή η αντίσταση χαλάει τα σχέδια της κυβέρνησης. Όμως η αντιμετώπιση της ΓΣΕΕ είναι άλλη μια υποχώρηση. Ο τότε πρόεδρος της Κανελλόπουλος προσπαθεί να διασπάσει απεργούς και συμπαραστάτες, δηλώνοντας ότι "τις συγκρούσεις τις προκάλεσαν προδοκότερες, άσχετοι με τους απεργούς".

28 Αυγούστου:

Στο αμαξοστάσιο του Ελληνικού τα ΜΑΤ χτυπούν τους απεργούς που έχουν συγκεντρωθεί για να σταματήσουν τους απεργοσπάστες. Συλλαμβάνουν 5, ανάμεσά τους και τον πρόεδρο των οδηγών Α. Κολλά. Δυο πορείες ξεκινούν, η πρώτη από το Ελληνικό και η δεύτερη από την Ομόνοια με πανών της ΕΦΕΕ και της ΟΣΕ και συγκλίνουν στην Ασφάλεια. Οι απεργοί

οὐσα ὅπως ἡ Αθήνα πρέπει να εἶναι κρατική με τὴν ἐπιχορήγηση τοῦ κόμιστροῦ. Μετακινούνται εργαζόμενοι καὶ ὄχι εφοπλιστές με τὰ λεωφορεία. Οἱ εργαζόμενοι ἔχουν προτάσεις γιὰ να λειτουργήσει σωστά ἡ ἐπιχείρηση. Εἶμαι ὑπὲρ τοῦ ἐλέγχου τῶν εργατῶν μέσα στὴν ἐπιχείρηση. Ξεκινάμε με διάλογο με τὴ διοίκηση, ἀλλὰ, ἀν δὲν βγάλει πουθενά, ξέρουμε πὼς θὰ ἀγωνιστοῦμε. Θὰ ἐξηγήσουμε στο λαὸ γιὰτί πέπει αὐτὰ που πληρώνει ὁ ἴδιος γιὰ συγκοινωνία, να πιάνουνε τόπο. Με αὐτοθυσία δὲν γίνεται συγκοινωνία. Χρειάζονται λεφτά. Ὄχι να χαρίζονται δισεκατομμύρια στους Σεπίτες που καταλήστεψαν τὴν ΕΑΣ. Ἐὰν ἡ κυβέρνηση δὲν προχωρήσει, εἴμαστε υποχρεωμένοι να ποῦμε στὸν ἐλληνικό λαὸ τι συμβαίνει. Δὲν θὰ φάμε εμεῖς ξανά τὴ λάσπη. Ὁ λαὸς θέλει καλὴ καὶ φτηνὴ συγκοινωνία γιὰ να πηγαίνει στὴ δουλειὰ του.

Στράτος: Ἡ συγκοινωνία εἶναι λειτουργία δὲν εἶναι ἐκμετάλλευση. Δὲν μπορεῖ ὁ χαμηλόμισθος, ὁ μισθοσυντήρητος εργαζόμενος καὶ ὁ συνταξιούχος να φτάσει σ' ἓνα ἐπίπεδο να πληρώνει ἓνα εἰσιτήριο τῶν 200-250 δρχ. καὶ να τὰ καρπώνονται διάφοροι κομπιναδόροι. Αὐτὰ τὰ μέσα μαζικῆς μεταφοράς, γι' αὐτὸ λέγονται Κοινῆς Ὠφέλειας, πρέπει να βρίσκονται στα χέρια τοῦ Δημόσιου μόνο καὶ μόνο γιὰ να μπορεῖ ὁ λαὸς να πληρώνει χαμηλότερο εἰσιτήριο. Ἐτσι κι ἀλλιῶς δὲν του προσφέρουν κανένα ψηλότερο εἰσόδημα σήμερα. Δὲν εἶναι τυχαίὸ δηλαδή ὅτι κάποιος που παίρνει 100 χιλιάδες θὰ ἔφτανε στο σημεῖο να μὴν μπορεῖ να πάει πέρα ἀπὸ 3-4 στάσεις. Ἐνας συνταξιούχος τοῦ ΙΚΑ να μὴν μπορεῖ να πάει γιὰ ἐξετάσεις. Καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι μόνο σε μας. Ἀπὸ τὴ μέρα που ἔκλεισε ἡ κρατικὴ φαρμακοβιομηχανία δεῖτε σε τι ὕψος ἔφτασαν οἱ τιμές στα φάρμακα. Ὁ ἰδιώτης πάντοτε κοιτάει τὴν τσέπη του, τὸ δικὸ του συμφέρον. Δὲν θὰ κοιτάξει τὸ κοινὸ ὄφελος.

Παναγιώτης: Ὁ ἐπιβάτης θὰ πληρώνει εἰσιτήριο φτηνὸ. Σίγουρα θὰ ἔχει καλύτερη συγκοινωνία ἀπ' ὅ,τι στο παλιὸ καθεστῶς. Δὲν ὑπάρχει ἄμεση προοπτικὴ ἀύξησης τοῦ εἰσιτηρίου. Ἀπ' ὅ,τι υπολογιζόταν τώρα, τὸ εἰσιτήριο θὰ ἀνέβαινε γιὰ να ἐξοφλήσουν οἱ ΣΕΠ τὰ καινούργια λεωφορεία, ὁπότε θὰ πλήρωνε ὁ κόσμος. Τὸ εἰσιτήριο γιὰ εργαζόμενους που παίρνουν 100 χιλιάδες τὸ μήνα εἶναι ακριβῶς. Ἐνα πεντακοσάρικο γιὰ να μετακινηθεῖς 3 φορές στο κέντρο τῆς πόλης εἶναι πολὺ.

Πὼς μποροῦν να παλέψουν τὰ συνδικάτα ἐνάντια στις ἀπολύσεις σήμερα, με κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ;

Παναγιώτης: Τὸ ἴδιο που κάναμε καὶ εμεῖς. Οἱ χιλιάδες ἀπολυμένοι δὲν πρέπει να περιμένουν κανέναν ἐπίδοξο σωτήρα να τους λύσει τὰ προβλήματα. Συσπείρωση καὶ ταξικὸ ἀγῶνας, αὐτὴ πρέπει να εἶναι ἡ ἀπάντησή τους.

Στράτος: Ὅσο ἀδρανεῖ ὁ εργαζόμενος δὲν τὸν υπολογίζει κανένας, οὔτε ἡ κυβέρνηση οὔτε ἡ ηγεσία τοῦ συνδικάτου. Τὴν ΝΔ μπορεῖ τὴν ξαναφέρει ἡ ἴδια ἡ κυβέρνηση -ἐὰν ἀκολουθήσει τὴν ἴδια πολιτικὴ τῆς δεξιάς- καὶ ὄχι οἱ ἀγῶνες τῶν εργαζόμενων.

Δὲν ἔπρεπε να γίνουν οἱ ἀπολύσεις στὴ ΔΕΗ. Φταίει τὸ σωματεῖο που τὶς ἀποδέχτηκε. Γιὰτί να μὴν κάνει κανονισμό που να λέει ὅτι μετὰ τὸ πρῶτο τρίμηνο ὑπάρχει μονιμοποίηση. Βλέπεις ἀκόμα να ὑπάρχουν ἐποχιακοὶ συμβασιούχοι σκοπιμότητας. Στὴν ΕΑΣ εἴχαμε υπογράψει κάτι τέτοιο. Οἱ εργαζόμενοι να πιέσουν τὰ σωματεία γιὰ υπογραφή τέτοιων συμβάσεων. Τὸ ἴδιο ἔγινε τὸ '87 καὶ στὴν ΕΑΣ με 89 ἔκτακτους ὁπότε ἐναντιωθήκαμε στις ἀπολύσεις.

Μαζικὰ οἱ ἀπολυμένοι καὶ οἱ μόνιμοι εργαζόμενοι να παλέψουν ἐνάντια στις ἀπολύσεις καὶ γιὰ να ἔχουν οἱ ἴδιοι τὸ πάνω χέρι στις προσλήψεις καὶ τὶς συμβάσεις. Ὄχι να δίνεται ἡ δυνατότητα στους Καμένους καὶ τους Ἀνδρεουλᾶκους να καπηλεύονται τοὺς ἀγῶνες τῶν εργατῶν. Οἱ ἴδιοι οἱ εργαζόμενοι πρέπει να πετάξουν ἔξω τοὺς βουλευτὲς τῆς δεξιάς.

Πόσο βοήθησε ἡ Εργατικὴ Ἀλληλεγγύη τὴν ἀπεργία τῆς ΕΑΣ;

Παναγιώτης: Εγὼ θὰ ἔλεγα ὅτι ἡ Εργατικὴ Ἀλληλεγγύη δίνει με ἄλλη ἀποψη πάνω στα προβλήματα. Σίγουρα καλλιεργήθηκε μέσα στὸν κόσμο τῆς ΕΑΣ ἡ ἀποψη ὅτι πραγματικὰ ὑπάρχουν ἀκόμα γνήσιοι σοσιαλιστές καὶ ἀξίζει να το παλέψουμε. Σίγουρα δῶσανε μιὰ "ἐποχὴ" μέσα στὴν ἀπεργία τῆς ΕΑΣ. Ἦταν οἱ αἰμοδότες τῆς δυνάμης που εἶχε χαθεῖ ὡς ἐκείνη τὴν ὥρα. Δῶσανε κουράγιο αὐτὰ τὰ παιδιά στὸν κόσμο που δὲν ἤξερε τι ἦταν μιὰ μεγάλὴ ἀπεργία διαρκείας. Εἶναι μιὰ δύναμη που θέλει να ἀναδείξει ὅτι, πέρα ἀπὸ τὰ κόμματα ἐξουσίας, ὑπάρχουν στοιχεῖα που πιστεύουν ὅτι τίποτα δὲν ἔχει χαθεῖ καὶ μποροῦμε να νικάμε.

Στράτος: Ὅ,τι καὶ να ποῦμε γιὰ τοὺς ἀ-

23 Δεκέμβρη. Το πρώτο λεωφορείο βγαίνει από το αμαξοστάσιο της Πέτρου Ράλλη

γωνιστές της Εργατικής Αλληλεγγύης δεν περιγράφεται με λόγια. Ήταν οι άνθρωποι που απαρνήθηκαν και τον ίδιο τους τον εαυτό για να μπορέσουν να δώσουν μια σωστή εικόνα στους εργαζόμενους και μια δύναμη περισσότερη απ' αυτή που είχαν για να μπορέσουν να παλέψουν. Είναι άνθρωποι που είχαν και αυτοί τη δουλειά τους, αλλά υπεράνω όλων έβαζαν τον αγώνα της εργατικής τάξης. Εδώσαν πολλά και το αναγνωρίζουν όλοι οι εργαζόμενοι της ΕΑΣ. Αυτό τον αγώνα που δώσανε αυτοί οι άνθρωποι τον αναγνωρίζουμε. Ξέρουμε ότι όσο υπάρχει αυτή η οργάνωση πάνω στη γη αποκλείεται να γυρίσει την πλάτη σε κανένα πρόβλημα της εργατικής τάξης. Εδινε και θα δίνει το παρών. Η ΟΣΕ ενδιαφέρεται για τις ανάγκες των εργαζομένων, για τις νίκες των αγώνων τους. Γι' αυτό πρέπει να πλαισιωθεί αυτή η οργάνωση.

Σπύρος: Όταν πρωτοήρθε η Εργατική Αλληλεγγύη αναρωτιόμασταν "τι θέλουν αυτοί". Όταν όμως διαβάσαμε τα έντυπα, την εφημερίδα είδαμε ότι η Εργατική Αλληλεγγύη, έχει σοσιαλιστικά οράματα, στόχους και προοπτικές. Εμείς σας πλησιάσαμε γιατί είδαμε πράγματι ότι μας εκφράζετε. Βλέπατε πριν από την απεργία την προοπτική επίθεσης για διάλυση της ΕΑΣ από την κυβέρνηση Μητσοτάκη με τα σχέδια Εβερετ. Δεν εμφανίστηκε εκ των υστέρων η Εργατική Αλληλεγγύη. Αυτό το έχουν δει οι εργαζόμενοι. Οι ηγεσίες των συνδικάτων είναι αυτές που δεν εκτίμησαν τις απόψεις της Εργατι-

κής Αλληλεγγύης δυστυχώς. Τα προεδρεία των σωματείων μας, βλέπανε ότι πάμε για διάλυση και κάνανε συναλλαγές με τον Βαρδουλάκη. Ο Κολλάς δεν είχε ορμή να βγει στο δρόμο. Ο Μητσοτάκης με την ανοικτή ρήξη τούς έσπρωξε. Οι συνδικαλιστές δεν ήθελαν την ανοικτή ρήξη.

Νομίζετε ότι μπορούν να κερδηθούν οι εργάτες στις σοσιαλιστικές ιδέες;

Παναγιώτης: Νομίζω ότι ο κόσμος μπορεί να μετακινηθεί προς τις σοσιαλιστικές ιδέες. Οι συνθήκες είναι τέτοιες. Ο κόσμος έχει δει πλέον τα σχήματα που κυβερνούν παντού στο τι έχουν αποδώσει μέχρι σήμερα. Ο κόσμος μπορεί να στραφεί προς μια πολιτική σοσιαλιστικών ιδέων για να απαλλαγεί από τη φτώχεια, την ανεργία, το ρατσισμό, τους πολέμους και τον εθνικισμό. Όλο και περισσότερο συνειδητοποιούνται.

Αυτό ήταν δεδομένο και ισχύει ακόμη. Πιστεύω ότι δεν μπορεί να εκδηλωθεί μαζικά ακόμα, διότι ο κόσμος δίνει ένα περιθώριο χάρις λόγω του ότι τώρα γυρίσαμε στη δουλειά. Ο κόσμος δεν πρόκειται να κάτσει πίσω. Εάν μέσα σ' ένα διάστημα ο ΕΑΣίτης δεν έχει μπροστά του κάποια δεδομένα, θα αντιδράσει και πάλι. Αν δεν υπάρξει ένα οργανόγραμμα, κάτι συγκεκριμένο με το μισθολόγιό του, μια νέα συλλογική σύμβαση που θα λύσει ότι δικαιούται να πάρει τις αυξήσεις που δοθήκανε το '91, '92, '93, '94 και αν δεν

απελευθερώνονται αμέσως, όμως η οργή δεν ξεθουμιάει. Οι διαδηλωτές συνεχίζουν θριαμβευτές μέχρι την Ομόνοια, όπου διαλύονται στις δύο το πρωί.

31 Αυγούστου:

Δύο συγκεντρώσεις συμπαραστάσης, στο Ελληνικό και στον Βοτανικό, καλεσμένες από τους δημάρχους, μετατρέπονται σε μαζικές αντικυβερνητικές εκδηλώσεις. Εργάτες και εργάτριες, φοιτητές και μαθητές, κόσμος από τη γειτονιά απαιτούν κλιμάκωση: "ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, απεργία γενική!" Τα πάνω της ΟΣΕ συγκεντρώνουν εκατοντάδες και καταχειροκροτούνται.

12 Σεπτέμβρη:

Η εξόρμηση των απεργών στη Θεσσαλονίκη ενόψει της ομιλίας του Μητσοτάκη στη Διεθνή Εκθεση. Παρά τις απειλές της κυβέρνησης για δίαιη καταστολή και παρά την εγκατάλειψή τους από την ηγεσία των συνδικάτων και των κομμάτων της αντιπολίτευσης, οι απεργοί ξεκινούν. Μαζί τους συμπαρατάσσονται με δυο πούλμαν και οι απεργοί του Τσαούσογλου από τη Χαλκίδα. Η συνέλευση στην πλατεία της Λάρισας είναι αποκαλυπτική: οι απεργοί κόντρα στην ηγεσία και των δικών τους σωματείων, ψηφίζουν: "Όλοι τώρα στη Θεσσαλονίκη!". Λίγο έξω από τη Θεσσαλονίκη είναι παρατεταγμένα τα ΜΑΤ. Χωρίς να ρωτήση τους εργαζόμενους, το ΔΣ του σωματίου αποφασίζει την επιστροφή στην Αθήνα. Στη Θεσσαλονίκη, με πρωτοβουλία των φοιτητικών καταλήψεων και της ΟΣΕ δύο χιλιάδες διαδηλώνουν με σύνθημα: "Ετούτη η πορεία γίνεται για σας αδέρφια μας εργάτες της ΕΑΣ!"

Η διαδήλωση τινάζει στον αέρα όλη την κινδυνολογία και αφήνει έκθετες τις παρατάξεις (ΠΑΣΚΕ-ΕΣΑΚ-ΣΥΝ) που είχαν αναβάλει την προγραμματισμένη συγκέντρωση υποδοχής.

15 Σεπτέμβρη:

Το τι θα είχε γίνει αν δεν είχε αναβληθεί εκείνη η συγκέντρωση φαίνεται στο συλλαλητήριο συμπαραστάσης στην ΕΑΣ που το Εργατικό Κέντρο καλεί τελικά τρεις μέρες αργότερα: αν και ετεροχρονισμένο, είναι το μεγαλύτερο στην πόλη μετά τη μεταπολίτευση. Η αντιπροσωπεία των απεργών αποθεώνεται.

23 Σεπτέμβρη:

Γενική Συνέλευση που αποφασίζει ομόφωνα να ξαναρχίσει η περιφρούρηση στα αμαξοστάσια. Είχε προηγηθεί το μάζεμα υπογραφών από την Εργατική

Αλληλεγγύη και από ένα μαχητικό κομμάτι απεργών.

6 Οχτώβρη:

Σαράντα χιλιάδες μαζεύονται στο στάδιο της Ν.Φιλαδέλφειας στη συναυλία αλληλεγγύης. Η διάθεση για συμπάρασταση είναι ζωντανή και δυναμώνει ακόμη πιο πολύ τους απεργούς.

16 Ιούνη '93:

Μεγάλη διαδήλωση από την πλατεία Κουμουνδούρου στις φυλακές Κορυδαλλού. Οι απολυμένοι απαιτούν: "Λευτεριά στους εργατές της ΕΑΣ!" Η πορεία καταλήγει σε συναυλία μπροστά στις φυλακές. Η αίτηση του νομάρχη Αθήνας να κηρυχθούν παράνομα και να διαλυθούν τα σωματεία μένει τελικά στο ράφι.

14 Σεπτέμβρη '93:

Οι εκλογές έχουν προκηρυχτεί. Οι ΕΑΣίτες, σε μια μαζική συνέλευση δηλώνουν την απόφασή τους να γυρίσουν στα αμαξοστάσια το θράδυ των εκλογών.

10 Οκτώβρη, 8.30 το θράδυ:

Ενα πλήθος πανηγυρίζει την πώση της ΝΔ κάτω από τα γραφεία του σωματείου. Μόνο η υπόσχεση της κυβέρνησης ότι θα έχουν γυρίσει στη δουλειά σε ένα μήνα, σταματάει τους ΕΑΣίτες από το να πάνε πορεία στα αμαξοστάσια.

26 Νοέμβρη - Ακροπόλ:

Οργή ενάντια στον Χαλαλάμπους και την κυβέρνηση. Οι ΕΑΣίτες απαιτούν την άμεση επιστροφή τους στη δουλειά.

16 Δεκέμβρη - Ακροπόλ:

Τη μέρα που ψηφίζεται στη Βουλή ο νόμος του Χαλαλάμπους οι ΕΑΣίτες κάνουν Γενική Συνέλευση για να ξεκαθαρίσουν ένα πράγμα: δεν δέχονται να συνυπάρξουν με τους ΣΕΠίτες! Ούτε οι πανηγυρισμοί που ξεσπούν όταν ανακοινώνεται η ψήφιση του νόμου για την επιστροφή στη δουλειά δεν καταλαιάζουν την οργή ενάντια στον διαφανόμενο συμβιβασμό της ηγεσίας. Οι συνδικαλιστές δεν αφήνουν να εκφραστεί οργανωμένα αυτή η διάθεση, αρνούμενοι να προχωρήσουν σε ψηφοφορία.

23 Δεκέμβρη - 9.00 π.μ.:

Επειτα από 18 μήνες αγώνα, οι ΕΑΣίτες είναι νικητές! Πορεία της νίκης από τα γραφεία του σωματείου μέχρι το αμαξοστάσιο της Π. Ράλλη. Με τις γροθιές ψηλά, οι οδηγοί θγάζουν τα πρώτα λεωφορεία.

γίνει μια σούμα να τα πάρουμε αυτά, και τα ένσημα που χάσαμε, σίγουρα θα υπάρχει κόντρα. Το ξέρουν πολύ καλά οι ηγεσίες των σωματείων και θα προσπαθήσουν να το αντιμετωπίσουν. Και αυτό οφείλεται στο ότι ο ΕΑΣίτης έχει δώσει το στίγμα του. Έχει μάθει να νικάει.

Σπύρος: Εγώ πιστεύω ότι δυναμώνει η σοσιαλιστική ιδέα. Εκείνο που στερείται είναι μια οργάνωση. Οι εργαζόμενοι πρέπει να συσπειρώνονται στα συνδικάτα. Πρέπει όμως να μπαίνουν στόχοι. Οχι συνδικάτα συνδιοίκησης. Συνδιοίκηση σημαίνει να μην προβάλλεις τις απόψεις των εργατών και να αποδέχεσαι απλά το ρόλο του να μοιράζεις καθήκοντα στους εργατές. Το να ξεκόβεσαι εντελώς από τη βάση.

Το οργανωμένο εργατικό κίνημα χρειάζεται να δει τις εξελίξεις στα Βαλκάνια, τις πρωτοφανείς περικοπές για την εργατική τάξη στην Ευρώπη. Σ' όλες τις χώρες με αναπτυγμένη βιομηχανία, τη Γερμανία, την Αγγλία, την Ιταλία, τη Γαλλία οι εργατές δεν δέχονται βδομάδα 4 ημερών. Αντιστέκονται και αυτό είναι ένα ελπιδοφόρο μήνυμα.

Στράτος: Ο κόσμος πέρασε πολλά επί ΝΔ. Είδε και την αδράνεια της αντιπολίτευσης ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ. Τώρα βρίσκεται στην κόψη του μαχαιριού. Χρειάζεται πολύς δρόμος για να μπορέσουμε να φέρουμε τον κόσμο στην τελική του ευθεία προς το σοσιαλισμό. Είναι εφικτό, αλλά χρειάζεται δουλειά. Θα κερδηθεί πολύς κόσμος από το εργατικό κίνημα, μια και είμαστε μια οργάνωση που συγκρομάστε με την άρχουσα τάξη και συμφέροντά της κι αυτό το βλέπουν οι εργάτες.

Πότε θα γίνουν οι εκλογές στα σωματεία σας και τι θα σήμαινε η παρουσία της Εργατικής Αλληλεγγύης σ' αυτές;

Σπύρος: Οι εργαζόμενοι είναι προβληματισμένοι για τα πρόσωπα που διοικούσαν το συνδικάτο. Έχουν ευθύνες. Τώρα είμαστε ακέφαλοι. Δυστυχώς, βλέπουμε ότι αυτοί που διοικούσαν το σωματείο δεν θέλουν να καταλάβουν τι έχει αλλάξει μέσα στους εργαζόμενους. Ηρθαν με τις παλιές αντιλήψεις και ιδέες που είχαν όταν πρωτοδιαλύθηκε η ΕΑΣ. Δεν προβληματίστηκαν καθόλου, θέλουν επιστροφή στο παρελθόν. Στους δυο μήνες που άνοιξε η επιχείρηση δεν βάλανε καν να κάνουμε μια γενική συνέλευση. Να συζητήσουμε. Πάμε στη δουλειά και δεν ξέρουμε τι εργαλεία έχουμε, τι προοπτι-

κή έχει η δουλειά μας, ποια είναι η πολιτική στο χώρο μας. Θα γίνει ανανέωση στόλου, θα φέρουν ανταλλακτικά; Πάμε στη δουλειά και δεν ξέρουμε τι θα γίνει. Στους δυο μήνες δώσαμε τη ζωή μας, δουλεύουμε μέρα νύχτα. Δεν μας ρωτήσανε στοιχειωδώς πώς ζούμε. Μας δώσανε κάτι ψίχουλα των 100 χιλιάδων έπειτα από 15 μήνες ανεργίας λες και είμαστε ζητιάνοι. Έχουμε σοβαρά προβλήματα. Παιδιά που σπουδάζουν, νοίκια κλπ. Μέσα από τις εκλογές δεν θα γίνουν πολλά πράγματα. Υπάρχει η νοοτροπία του ρουσφετολόγου συνδικαλιστή που πρέπει να σπάσει. Να μάθει ο εργαζόμενος να απαιτεί συνδικαλιστές οργανωτές της λύσης των προβλημάτων και όχι ρουσφετολόγους.

Στράτος: Εκτός από το λεωφορείο πρέπει να πάρουμε και το τιμόνι του σωματείου στα χέρια μας. Καταρχήν εγώ πιστεύω ότι θα την περιέβαλλαν με την πιο μεγάλη συμπάθεια λόγω του ότι υπάρχει μια απογοήτευση στους συναδέλφους μας. Απογοήτευση που λέει ότι μας βάλανε στη δουλειά, παράλληλα μας ρίξαν και το φάρμακο από πάνω και είναι έτοιμοι να μας δώσουν το σπέρτο να μας βάλουν φωτιά. Εννοώ τους ΣΕΠίτες που μας φέρανε πάνω από το κεφάλι μας. Ο,τι παίρνουμε εμείς παίρνουνε και αυτοί. Υπάρχει αυτός ο μαρasmus τώρα. Ανακούφισή μας είναι οι απόψεις της ΟΣΕ για το πώς παλεύονται αυτά. Η προκήρυξη που κυκλοφόρησε από την ΕΑ συζητήθηκε επί μέρες απ' όλο τον κόσμο, το γιατί δηλαδή πρέπει να γίνει γενική συνέλευση για να διώξουμε τους ΣΕΠίτες.

Οι ΕΑΣίτες ξέρουν τα μέλη της ΟΣΕ σαν αυτούς που έδωσαν τους εαυτούς τους για ένα υγιές αποτέλεσμα, για τη νίκη της απεργίας. Ο κόσμος θα περιβάλει το εκλογικό κατέβασμα με συμπάθεια.

Παναγιώτης: Θα έβαζε φρένο σε συντηρητικές απόψεις των σωματείων για οποιοδήποτε θέμα. Θα έδειχνε ότι σε κάποιο χώρο υπάρχει ένα κομμάτι πιο προχωρημένο. Θέλουμε να αναδείξουμε μια άλλη άποψη σ' αυτό το χώρο που θα μπορεί να σπρώξει όλα αυτά που ακούγονταν από τους πιο μαχητικούς εργατές μέχρι σήμερα. Να υπάρξει τρίτη άποψη. Νομίζω ότι θα διαμορφώσει και τις άλλες απόψεις με την παρέμβαση της προς θετικές κατευθύνσεις. Θα είναι μια διαρκής πίεση στο ότι σε κάθε παραπάτημα και υπαναχώρηση των δυο μεγάλων παρατάξεων, θα υπάρχει μια εναλλακτική δύναμη, όπου θα μπορεί κάποιος να στηριχτεί. Και υπάρχει πρόσφορο έδαφος.

Να γυρίσουν πίσω οι απολυμένοι

Η Ν.Δ κατέρρευσε χωρίς να μπορέσει να συμπληρώσει ούτε την τετραετία, κάτω από το βάρος της αγανάκτησης και των αγώνων δεκάδων χιλιάδων απολυμένων και των εκατοντάδων χιλιάδων ανέργων. Το μέτωπο αυτό παραμένει ανοικτό για τη νέα κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Θα μπορέσει να ελέγξει όλον αυτό το θυμό και την αγανάκτηση;

Σήμερα, τέσσερις μήνες μετά τις εκλογές, οι υποσχέσεις μένουν ανεκπλήρωτες. Η αποκατάσταση των απολυμένων με το νόμο του Πεπονί μοιάζει με φάρσα, αφού προσλαμβάνονται μόνο 4.000 υπάλληλοι από τους δεκάδες χιλιάδες που είχε απολύσει η δεξιά. Παρόμοια κατάσταση επικρατεί με τους εργάτες πολλών εργοστασίων που έκλεισε η κυβέρνηση της Ν.Δ.: Νεώριο Σύρου, Πειραιϊκή-Πατραϊκή, ΕΒΟ, Ολύμπικ Κέτερινγκ, Λαύριο.

Και να σκεφτεί κανείς ότι η ανεργία δεν μένει στάσιμη, αλλά γιγαντώνεται με γοργούς ρυθμούς. Με το νόμο του Πεπονί 29.000 έκτακτοι πετιούνται στο δρόμο. Ταυτόχρονα, προβάλλει μια νέα γενιά προβληματικών, στέλλοντας στην ανεργία χιλιάδες εργάτες. Συνολικά το 11μηνο Γενάρη -Νοέμβρη '93 έγιναν 214.389 απολύσεις και η ανεργία έφτασε το 12%. Σύμφωνα με εκτιμήσεις στο "ΒΗΜΑ" της 23/1, προβλέπεται ότι η νέα γενιά προβληματικών θα προσθέσει ακόμα 40.000 εργάτες στην ουρά των ανέργων.

Ομως στις απολύσεις και τα κλεισίματα, οι απολυμένοι αντιστέκονται. Για πρώτη φορά έπειτα από πολλά χρόνια κομμάτια απολυμένων κρατάνε τη συνοχή και τη συλλογικότητά τους και διεκδικούν τη δουλειά τους, ακόμα και μετά το κλείσιμο της επιχείρησης ή την από-

λυση.

Το πιο τρανταχτό παράδειγμα είναι η ΕΑΣ. Υστερα από 18 μήνες στο δρόμο, οι ΕΑΣίτες γύρισαν πίσω στη δουλειά, ανατρέποντας την ιδιωτικοποίηση και με αυξημένο το κύρος και τη δύναμη του σωματείου. Ακολουθούν πολλοί ακόμα.

Στην ΕΒΟ, στο Αίγιο, οι απολυμένοι μαζί με τους υπόλοιπους εργαζόμενους στην επιχείρηση, τη Δευτέρα 13 Δεκέμβρη, υλοποιώντας απόφαση της γενικής τους συνέλευσης, μαζεύτηκαν στο χώρο του εργοστασίου και ζήτησαν να πάνε στις θέσεις που δούλευαν πριν απολυθούν. Τη διάθεσή τους να μην περιμένουν πότε θα πάρει κάποια απόφαση η νέα κυβέρνηση την έδειξαν την επόμενη των εκλογών, όταν διαδήλωσαν στο εργοστάσιο διεκδικώντας να πιάσουν αμέσως δουλειά. Την Τετάρτη 2 Φλεβάρη έκαναν συγκέντρωση έξω από

την πύλη του εργοστάσιου. Η απειλή ότι θα αποκλείσουν το εργοστάσιο έφερε αποτελέσματα. Η διοίκηση δεσμεύτηκε ότι η επιστροφή τους στη δουλειά θα αρχίσει στις 15 Φλεβάρη. Η διαδικασία θα διαρκέσει ένα τρίμηνο και στο τέλος της οι απολυμένοι θα δουλεύουν έχοντας εξασφαλίσει και τα ασφαλιστικά δικαιώματα από τα 2,5 χρόνια ανεργίας. Όμως και πάλι παραμένουν σε επιφυλακή. Έχουν κανονίσει γενική συνέλευση αμέσως μετά την ψήφιση του νόμου.

Η ίδια εικόνα επικρατεί και στην Πειραιϊκή-Πατραϊκή της Πάτρας. Παρά τις υποσχέσεις της κυβέρνησης, μόνο 70 απολυμένοι έχουν μπει στο εργοστάσιο για συντήρηση του εξοπλισμού. Σε μια μαζική και οργισμένη συνέλευση 1.500 εργαζομένων, στις 8 Γενάρη, ο πρόεδρος του σωματείου είπε: "Αν το ΠΑΣΟΚ δεν υλοποιήσει τις υποσχέσεις του, η διάσπασή του θα ξεκινήσει από την Πάτρα".

Ούτε στην Ολύμπικ Κέτερινγκ δεν κάθησαν με σταυρωμένα χέρια. Το σωματείο συνέχισε να δρα συσπειρώνοντας όχι μόνο αυτούς που παραμένουν στην επιχείρηση, αλλά και τους 950 απολυμένους. Τα συνθήματα της πορείας τους στις 19 Γενάρη έδιναν τον τόνο: "Τίποτα, τίποτα δε μας σταματά, οι απολυμένοι γυρίζουν στη δουλειά!" και "ΠΑΣΟΚ θυμήσου την υποσχέσή σου!".

Κινητοποιήσεις υπάρχουν σήμερα σε όλους τους χώρους που υπάρχουν απολυμένοι, από το Νεώριο της Σύρου και του Σκαλιστήρη μέχρι του Τσαούσογλου στην Εύβοια και την ΠΥΡΚΑΛ στην Αθήνα.

Όμως το μέτωπο των απολύσεων δεν περιορίζεται μόνο στον ιδιωτικό τομέα. Πρόσφατα, η διοίκηση της Ολυμπιακής πρότεινε δετές πάγωμα των μισθών και των προσλήψεων και μείωση του προσωπικού για να αντιμετωπιστούν δόθηκαν τα ελλείμματα της επιχείρησης. Πάνω από τους εργαζόμενους της ΔΕΗ και του ΟΤΕ συνεχίζει να κρέμεται η απειλή της ιδιωτικοποίησης, παρ' όλες τις αντιδράσεις που υπάρχουν.

Στου Λέκκα, σε ένα εργοστάσιο που ο μαχητικός συνδικαλισμός, έχει εξαφανιστεί από το 1976 και η δράση του σωματείου ήταν υποτυπώδης όλα αυτά τα χρόνια, η απόφαση να κλείσει το εργοστάσιο προκάλεσε εκρήξεις. Οι εργαζόμενοι σύντομα υιοθέτησαν μορφές πάλης που τις είχαν ξεχάσει για χρόνια. Επί δύο μήνες και τα τρία εργοστάσια της επιχείρησης (ένα στην Καλαμάτα και δύο στην Αθήνα) περιφρουρούνταν από τους εργάτες.

Στη Βαμβακουργιά του Βόλου, οι εργαζόμενοι απέκλεισαν δυο φορές την Εθνική

Τράπεζα, ενώ στις 27 Γενάρη έγινε πανβολιώτικο συλλαλητήριο όπου συμμετείχαν χιλιάδες κόσμου.

Η τρομερή αύξηση της ανεργίας βάζει την πίεση στα συνδικάτα να κάνουν κάτι.

Ομως, δυστυχώς, οι απαντήσεις που δίνουν οι συνδικαλιστικές ηγεσίες στις επιθέσεις των καπιταλιστών είναι υποχωρητικές και οι κινητοποιήσεις που οργανώνουν είναι υποτονικές.

Η ΓΣΕΕ προωθεί την άποψη ότι για την ανεργία και την κρίση απαιτούνται συναινετικές λύσεις και συνεργασία με την εργοδοσία. Για την αντιμετώπισή της προτείνει τη δημιουργία μιας Εθνικής Επιτροπής Ανάπτυξης μαζί με τον ΣΕΒ!

Πρακτικά, αυτή η πολιτική σημαίνει ότι, από τη μεριά των συνδικαλιστικών ηγεσιών, τίποτα δε γίνεται για την οργάνωση του αγώνα ενάντια στην ανεργία.

Ακόμα χειρότερα, ακολουθώντας μέχρι τέλους τη λογική της συνδιαχείρισης και της συνυπευθυνότητας οι συνδικαλιστικές ηγεσίες αποδέχονται πολλές φορές τις αποφάσεις για απολύσεις. Η ΟΣΠΙΑ, το σωματείο των εργαζόμενων στην Ολυμπιακή κάνει προτάσεις για μείωση 5% του προσωπικού ετησίως (με εθελούσιες εξόδους) για να ξεπληρώσει η επιχείρηση τα χρέη της. Το μόνο που κατάφερε αυτή η πρόταση είναι να ανοίξει την όρεξη της διοίκησης που πρότεινε στις 31 Γενάρη πενταετές πρόγραμμα "εργασιακής ειρήνης" και παγώματος των μισθών! Η ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ δέχεται ουσιαστικά τις απολύσεις των 6.000 εκτάκτων συμβασιούχων, με τη δικαιολογία ότι μπήκαν με ρουσφέτι.

Ταυτόχρονα η ΑΔΕΔΥ ζητά την απόσυρση του νόμου του Πεπονή Ζητώντας να μη γίνουν προσλήψεις που δεν είναι αξιωματικές!

Αυτή η αντιμετώπιση δεν ισχύει μόνο για τους "εκουγχρονιστές" της ΠΑΣΚΕ, αλλά και για τους συνδικαλιστές του ΚΚΕ παρόλο που διαφοροποιούνται στα λόγια. Μπορεί ο "Ρ" να δημοσιεύει πύρινα άρθρα ενάντια στη "Λευκή Βίβλο" και το "Μάστριχτ που φέρνει την ανεργία", όμως η ΟΕΚΙΔΕ (η ενοποιημένη ομοσπονδία Ιματισμού Δέρματος και Κλωστούφαντουργιών) που ελέγχεται από την ΕΣΑΚ δεν έκανε τίποτα συγκεκριμένο για να ενισχύσει τον αγώνα των απεργών του Λέκκα.

Τελικά, μόνο οι αγώνες μπορούν να αναγκάσουν τους εργοδότες και την κυβέρνηση σε υποχώρηση όπως έδειξε και η ίδια η ΕΑΣ. Τέτοιες συντονισμένες και δυναμικές κινητοποιήσεις, για να μείνουν τα εργοστάσια ανοικτά και να κρατήσουν οι εργάτες τις δουλειές τους, έχουμε δει να συμβαίνουν και στο παρελ-

θόν. Το 1985-86, πάλι επί ΠΑΣΟΚ, οι εργαζόμενοι στις "προβληματικές", στη ΛΑΡΚΟ, στο Μαντούδι, στην Πειραιϊκή-Πατραϊκή, στην ΠΥΡΚΑΛ, στου Μιχαηλίδη έδωσαν μια μάχη ενάντια στα κλεισίματα και την κέρδισαν, αναγκάζοντας την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ να κρατήσει ανοικτά τα εργοστάσια. Κάτω απ' αυτές τις πιέσεις αναγκάστηκε τότε να δημιουργήσει τον Οργανισμό Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (ΟΑΕ) και να κρατήσει ανοιχτές πάνω από 50 επιχειρήσεις που απειλούσαν να βάλουν λουκέτο.

Το κίνημα των "προβληματικών" δεν έμεινε κλεισμένο μέσα στους τέσσερις τοίχους, αλλά με διάφορες μορφές -καταλήψεις, συντονισμός, διαδηλώσεις- έβγαλε τον αγώνα προς τα έξω και απέσπασε τεράστια συμπαράσταση. Οι μεγάλες διαδηλώσεις της ΛΑΡΚΟ από τη Λάρυμνα στην Αθήνα, η μεγαλειώδης απεργία στα Ναυπηγεία Σκαρμαγκά που εμπόδιζε το κλείσιμο του ναυπηγείου από τον Νιάρχο και επέβαλε το πέρασμά του στο κράτος, ήταν μόνο κάποιες κορυφαίες στιγμές του κινήματος των προβληματικών. Ο αγώνας τους κέρδισε τη συμπαράσταση της υπόλοιπης εργατικής τάξης: Όταν οι εργαζόμενοι του Λαδόπουλου στην Πάτρα, έκαναν κατάληψη του κτιρίου της Εθνικής Τράπεζας στην Πάτρα, οι εργαζόμενοι σ' αυτήν έκαναν συνέλευση όπου αποφάσισαν να ταχθούν στο πλευρό τους κηρύσσοντας απεργία συμπαράστασης.

Αυτό βλέπουμε να επαναλαμβάνεται και σήμερα. Η απεργία της ΕΑΣ, που νίκησε ύστερα από 18 μήνες, είναι το πιο γνωστό παράδειγμα. Όμως δεν είναι μόνο αυτό. Οι εργαζόμενοι της ΔΕΗ και του ΟΤΕ με τους αγώνες τους το καλοκαίρι απέτρεψαν την ιδιωτικοποίηση αυτών των επιχειρήσεων. Η μαχητική απεργία της Air-France στη Γαλλία λύγισε τη δεξιά κυβέρνηση και απέτρεψε τις 4.000 απολύσεις που σχεδίαζε.

Το ΠΑΣΟΚ λοιπόν έχει πολλούς ανοικτούς λογαριασμούς, που θα δυσκολευτεί πολύ να τους κλείσει.

Ο Σημίτης δήλωσε στις 8 Φεβρουαρίου ότι "δεν πρόκειται να διατηρηθεί στη ζωή καμιά επιχείρηση που δεν έχει μέλλον." Όταν λέει μέλλον φυσικά εννοεί τα κέρδη των καπιταλιστών. Η απάντηση από τους εργάτες πρέπει να είναι ξεκάθαρη. Τα χρέη των καπιταλιστών δεν θα τα πληρώσουν οι εργάτες! Σύντομα το ΠΑΣΟΚ θα έχει να συγκρουσθεί με κομμάτια της εργατικής τάξης που έχουν μια ολόκληρη εμπειρία αγώνων και την αυτοπεποίθηση ότι μπορούν να νικήσουν.

Λεάνδρος Μπόλαρης

ΛΕΝΙΝ

Επίκαιρος και σήμερα

Ο Πέτρος Τσάγκαρης επιχειρηματολογεί ενάντια στις απόψεις που θεωρούν τον Λένιν ξεπερασμένο.

Ο Λένιν ήταν μια σπάνια περίπτωση. Ήταν η πιο σπουδαία, ίσως, μορφή που ανέδειξαν οι εργάτες και οι εργάτριες στον αιώνα μας. Είναι αυτός που βρέθηκε στην ηγεσία ενός κινήματος που δεν διαμαρτυρήθηκε απλώς ενάντια στο σύστημα της κοινωνικής αδικίας, αλλά το ανέτρεψε συθέμελα, δείχνοντας στους καταπιεσμένους όλου του κόσμου ότι ναι, μπορούμε να αλλάξουμε τη μοίρα μας.

Αυτός είναι ο λόγος που οι κοντυλοφόροι των αφεντικών σ' όλο τον κόσμο ακόμη και σήμερα -εβδομήντα χρόνια από το θάνατό του- επιδίδονται ακούραστα σε μια πολιτική αντιπαράθεση μαζί του. Αντιπαράθεση που όχι σπάνια καταλήγει στο ψέμα και στη συκοφαντία. Αυτή η "σχολή" αντιμετώπισης του Λένιν είναι σήμερα η πιο διαδεδομένη, μια και η άλλη "σχολή", αυτή που τον είχε μετατρέψει σε άκακο εικόνισμα, έχει καταρρεύσει μαζί με τα σταλινικά καθεστώτα. Αξίζει γι' αυτό να ξανα-ανακαλύψουμε τι υποστήριζε, για τι πράγματα πάλεψε και τι κατάφερε, αυτός που βρέθηκε στην ηγεσία της μεγαλύτερης εργατικής επανάστασης.

Τα ζητήματα με τα οποία ασχολήθηκε ο Λένιν εκτείνονται από τη φιλοσοφία και τις προσπάθειές του να στηρίξει το διαλεκτικό υλισμό, περνούν από την οικονομία όπου έδωσε μια συστηματική ανάλυση της ιμπεριαλιστικής φάσης του καπιταλισμού και καταλήγουν στην πολιτική. Σε αυτόν τον τελευταίο τομέα επικεντρώνε-

ται κυρίως ετούτο το άρθρο, μια και η πολιτική είναι η τέχνη όπου ξεδιπλώνεται όλο το ταλέντο του Λένιν.

Κοινοβούλιο ή Εργατικά Συμβούλια;

Τα κράτη -με εξαίρεση το διάλειμμα του Οκτώβρη του 1917, που κράτησε όμως λιγότερο από δέκα χρόνια- είναι η οργανωμένη καταπίεση της μειοψηφίας πάνω στην πλειοψηφία του πληθυσμού. Οι καπιταλιστές, ακριβώς επειδή είναι μια μικρή μειοψηφία, χρειάζονται όλους αυτούς τους κατασταλτικούς μηχανισμούς για να "αμύνονται" απέναντι στην ανθρώπινη "πλέμπα" που τους περιβάλλει. Ο Λένιν είχε κατανοήσει πολύ καλά την ουσία αυτή των αστικών κρατών, γι' αυτό και υποστήριζε ότι δεν μπορούν να γίνουν ένα εργαλείο που στα χέρια μιας εργατικής ή φιλ-εργατικής κυβέρνησης μπορεί να αντιστρέψει τις λειτουργίες του. Το αστικό κράτος δεν εκδημοκρατίζεται. Η από τα μέσα άλωσή του ήταν, για τον Λένιν, μια αυταπάτη, που έμελλε με τραγικό τρόπο να επιβεβαιωθεί σε μια σειρά χώρες.

Γι' αυτό μίλαγε για την αναγκαιότητα ανατροπής αυτών των κρατών από την πλευρά της εργατικής τάξης. Ωστόσο, μήπως μια τέτοια προοπτική, που σε πολλούς φαίνεται ουτοπική σήμερα, ήταν κοινός τόπος την εποχή του Λένιν; Κάθε άλλο.

Η ανάγκη ανατροπής -"τσακίσματος" με τα λόγια του Λένιν- δεν ήταν κάτι το αυταπόδεικτο μέσα στην αριστερά της εποχής. Μέσα στην ίδια τη Ρωσία υπήρχαν πάρα πολλά αριστερά κόμματα που υποστήριζαν με πάθος την προοπτική της κοινοβουλευτικής διεξόδου, ακόμη και τη στιγμή που το θερμόμετρο της επανάστασης είχε φτάσει στο ζενίθ. Η ηγεσία του μεγαλύτερου τότε αριστερού κόμματος, του γερμανικού σοσιαλδημοκρατικού κόμματος, επιτίθονταν ενάντια στη ρώσικη επανάσταση θεωρώντας την κοινοβουλευτική εκτροπή. Ο Κάουτσκι, ο περίφημος ηγέτης του γερμανικού κόμματος, υποστήριζε ότι οι μπολσεβίκοι ήταν μια αντιδημοκρατική σχέση, εφόσον απέρριπταν το κοινοβούλιο, το οποίο -πάντα κατά τον Κάουτσκι- ήταν "ο πιο ισχυρός πολιτικός μοχλός που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να βγάλει το προλεταριάτο από την οικονομική, κοινωνική και ηθική του κατάρρευση".

Ο Λένιν απαντούσε ότι το κοινοβούλιο ήταν θεσμός της αστικής τάξης και όχι της εργατικής. Υπάρχουν χιλιάδες περιορισμοί και ασφαλιστικές δικλείδες που εμποδίζουν την εργατική τάξη να συμμετέχει ενεργά στο κοινοβούλιο. Και εν πάση περιπτώσει το κοινοβούλιο δεν έχει συνήθως καν πραγματική εξουσία. Ο Λένιν δικαιώθηκε απόλυτα στα επόμενα χρόνια.

Όμως, τι θα έπρεπε να βάλουν οι εργάτες στη θέση του αστικού κράτους; Ο Λέ-

νιν δεν είχε καμιά έτοιμη συνταγή στο τσεπάκι του, στην πραγματικότητα δεν είχε ιδέα για το πώς μπορεί να είναι ένα εργατικό κράτος. Όμως η ίδια η αυθόρμητη δράση των εργατών οδήγησε στο στήσιμο των εργατικών συμβουλίων, των σοβιέτ, στην επανάσταση του 1905. Ο Λένιν, παρά την αρχική δυσπιστία του απέναντί τους, σιγά σιγά αντιλήφθηκε ότι αυτά ήταν το έμβρυο του εργατικού κράτους.

Πράγματι. Τα σοβιέτ, το εργατικό κράτος, είναι το πρώτο κράτος στην ιστορία που βρίσκεται στα χέρια της πλειοψηφίας του πληθυσμού, για πρώτη φορά οι καταπιεσμένοι γίνονταν άρχουσα τάξη. Δεν είναι καθόλου μια καταπιεστική δικτατορία, όπως προβάλλουν σήμερα οι αστοί διανοούμενοι (εστιάζοντας, βέβαια, στην πολύ πραγματική δικτατορία του Στάλιν). Στη δίνη των προεπαναστατικών ημερών η αντίστοιχη με τον δικό μας "Ελεύθερο Τύπο" ρωσική εφημερίδα περιέγραφε την κατάσταση με μεγαλύτερη ακρίβεια. Ωρούσαν:

"Ας υποθέσουμε προς στιγμήν ότι οι μπολσεβίκοι παίρνουν το πάνω χέρι. Ποιος θα μας κυβερνάει τότε; Οι μάγειροι ίσως, αυτοί οι ειδήμονες της κοτολέτας και της μπριζόλας; Ή μήπως οι πυροσβέστες; Πιθανόν και οι παιδοκόμοι, που θα πετάγονται μέχρι τις διασκέψεις του υπουργικού συμβουλίου στα διαλείμματα των νανουρισμάτων και των πλουσιμάτων".

Ναι, υποστήριζε ο Λένιν, αυτός ο εφιάλτης των αφεντικών μπορεί να γίνει πραγματικότητα. Ελεγε: *"Σύντροφοι, εργαζόμενοι! Θυμηθείτε, εσείς οι ίδιοι είστε*

στο τιμόνι του κράτους. Κανείς δεν θα σας βοηθήσει αν εσείς οι ίδιοι δεν ενωθείτε και δεν πάρετε στα χέρια σας όλες τις υποθέσεις του κράτους..."

Τα σοβιέτ ήταν έτσι η ανώτερη -από κάθε κοινοβούλιο- μορφή δημοκρατίας. Βγαίνοντας μέσα από την αυτενέργεια των εργατών και όντας υποταγμένα στον άμεσο έλεγχό τους γίνονταν ένα εργαλείο που μπορούσε να σταματήσει κάθε μορφή εκμετάλλευσης και καταπίεσης.

Πώς αλλάζουν οι ιδέες

Ομως πώς φτάνει η εργατική τάξη στα σοβιέτ και πώς -πολύ περισσότερο- φτάνει στην εξουσία;

Τα ίδια τα προβλήματα του καπιταλισμού πυροδοτούν συνεχώς εργατικούς αγώνες. Σε οικονομικό επίπεδο η πιο μεγάλη μάζα των εργατών συνειδητοποιεί γρήγορα την αντιπαλότητα της με τα αφεντικά. Αγωνίζεται ενάντια στις απολύσεις, ζητάει αυξήσεις και αντιλαμβάνεται την αναγκαιότητα της συνδικαλιστικής οργάνωσης και δράσης. Όμως, όπως πολλές φορές έχει φανεί και στους δυνατότερους εργατικούς αγώνες, η ανάγκη για ανατροπή αυτού του συστήματος δεν γίνεται αντιληπτή αυτόματα. Αλλά κι όταν ακόμα γίνει αντιληπτή από πολλούς εργάτες, δεν οργανώνεται αυτόματα. Πολλοί εργάτες μάλιστα σου λένε ακόμη και την ώρα της δράσης ότι "ο αγώνας μας δεν είναι πολιτικός".

Δεν είναι κάτι καινούργιο αυτό, μια στάση που εμφανίστηκε αυτή τη δεκαετία. Τα μεγάλα κοινοβουλευτικά αριστερά

κόμματα της εποχής του Λένιν προωθούσαν μια τέτοια αντίληψη "καταμερισμού" καθηκόντων μεταξύ πολιτικής -που συνίστατο βασικά στις εκλογικές καθόδους των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων- και της οικονομίας -που ήταν δουλειά των εργατικών συνδικάτων.

Ο Λένιν απέρριπτε έναν τέτοιο καταμερισμό. Υποστήριζε ότι *"η πολιτική είναι συμπυκνωμένη οικονομία"*. Γιατί πράγματι το τελικό όπλο, η τελική γραμμή υποχώρησης της άρχουσας τάξης στους καθημερινούς "οικονομικούς" αγώνες των εργατών είναι η πολιτική της εξουσία, η χρησιμοποίηση του καθόλα πολιτικού κρατικού μηχανισμού, είτε με τη μορφή των δικαστηρίων είτε με τη μορφή των ΜΑΤ και του στρατού.

Πολλοί ωστόσο, έλεγαν τότε, όπως και τώρα, ότι για να αλλάξει η εργατική τάξη την κοινωνία, πρέπει να αλλάξει πρώτα η ίδια, εκπαιδευόμενη σιγά σιγά. Η ιστορία απέδειξε ότι κάτι τέτοιο είναι λάθος: μέσα στους αγώνες, με τη συλλογική της δράση είναι που αλλάζει με πολύ γρήγορους ρυθμούς τις ιδέες της η εργατική τάξη. Μόνο που, οι καινούργιες ιδέες χρειάζονται οργάνωση και αυτό δεν γίνεται αυτόματα. Μέσα στα επαναστατικά ξεσπάσματα του 1968 στη Γαλλία, για παράδειγμα, του 1975 στην Πορτογαλία, του 1979 στην Περσία, του 1980-81 στην Πολωνία ή και του 1989-90 στην Α. Ευρώπη, οι εργάτες ξεπερνούσαν μια σειρά συντηρητικές ιδέες, είτε εθνικιστικές είτε σεξιστικές είτε ρατσιστικές. Όμως όλα αυτά τα ξεσπάσματα διέφεραν σε ένα κρί-

σιμο σημείο με το ρώσικο 1917. Στην ύπαρξη ενός μεγάλου επαναστατικού κόμματος.

Δίκαια, λοιπόν, ο Λένιν υποστήριζε ότι για να υπερβεί η εργατική τάξη τη "στενή" συνδικαλιστική συνειδηση χρειάζεται ένας εξωτερικός καταλύτης, ένα επαναστατικό κόμμα.

Γιατί; Οι κυρίαρχες ιδέες σε μια κοινωνία είναι οι ιδέες της άρχουσας τάξης. Μέσα από μηχανισμούς όπως τα μέσα ενημέρωσης και το σύστημα της εκπαίδευσης, η άρχουσα τάξη περνάει τις ιδέες της και εξασφαλίζει τη συναίνεση των εργατών. Με το ξέσπασμα κάποιου μεγάλου αγώνα οι συνειδήσεις μπορεί να αλλάξουν, όμως οι άνθρωποι δεν ξαναγεννιούνται από την αρχή. Κουβαλάνε μια σειρά καθυστερημένες ιδέες που μόνο η συνειδητή προπαγάνδα μπορεί να ξεπεράσει. Και δεν είναι μόνο η προπαγάνδα. Είναι και η δράση.

Κόμμα πρωτοπορίας

Όπως έλεγε ο Ενγκελς, όταν φτάσουμε σε κατάσταση εξέγερσης, ο συγχρονισμός, η τόλμη και το άρπαγμα της πρωτοβουλίας είναι βασικά ζητήματα. Το 1989, η επανάσταση στη Ρουμανία ανέτρεψε τη δικτατορία και επέβαλε ακόμα και την εκτέλεση του Τσαουσέσκου, όμως χωρίς ένα επαναστατικό κόμμα δεν έλυσε αυτόματα τα ζητήματα με τα οποία έπρεπε να ασχοληθούν οι εργάτες, προκειμένου να πάρουν την εξουσία. Δεν δημιούργησε τη συγκεντροποιημένη οργάνωση που είναι απαραίτητη προκειμένου να ανατραπεί το καπιταλιστικό κράτος.

Αυτή η έλλειψη από την πλευρά των εργατών άφησε όλο το χρόνο και τις πρωτοβουλίες στους πολιτικούς της άρχουσας τάξης, έτσι ώστε η τελευταία να ξαναοργανώσει τον έλεγχο της στην κοινωνία και σήμερα οι ίδιοι διευθυντές, τραπεζίτες και στρατοκράτες, που κυριαρχούσαν και πριν από την επανάσταση του '89, να είναι στα πόστα τους.

Ο Λένιν ξεκίνησε να φτιάξει ένα κόμμα που θα έδινε την ευκαιρία στους εργάτες να φτάσουν μέχρι το τέλος. Μια δημοκρατική, αλλά συγκεντρωτική προς τα έξω, οργάνωση των πιο προχωρημένων και συνειδητοποιημένων εργατών, δηλαδή της εργατικής πρωτοπορίας.

Το 1903, στις συγκεκριμένες συνθήκες της Ρωσίας (σκληρή καταστολή της αριστεράς) ο Λένιν διαμόρφωσε τις θέσεις του για την παράνομη οργανωτική συγκρότηση του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος στο βιβλίο του με τίτλο "Τι να

κάνουμε". Οι απειθάρχητοι και σκόρπιοι Ρώσοι διανοούμενοι έπρεπε να δουλέψουν συλλογικά, οργανωμένα και με συνέχεια και συνέπεια, για να περάσουν τις σοσιαλιστικές ιδέες στο προλεταριάτο.

Επειδή όμως ο Λένιν είχε πάντα στραμμένο το βλέμμα του προς την εργατική τάξη και έκανε συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης κάθε φορά, δεν άφηνε τίποτε να γίνεται συνθήματα. Η κλειστή, σφιχτή στις αρχές της και προσαρμοσμένη στην παρανομία οργάνωση, ήταν άχρηστη στις επαναστατικές συνθήκες του 1905. Ο Λένιν εγκατέλειψε πολλές από τις οργανωτικές θέσεις που είχε υποστηρίξει δύο χρόνια πριν: ανοίχτε τις πόρτες του κόμματος στους νέους εργάτες που ριζοσπαστικοποιούνται μέσα από τους αγώνες τους, έλεγε τώρα.

Ο Λένιν είχε ξεκάθαρο στο μυαλό του αυτό που έχει χαθεί κάτω από τη λάσπη δεκαετιών σταλινικής διαστρέβλωσης και δυτικής συκοφαντίας. Οτι, δηλαδή, δεν είναι το κόμμα που κάνει την επανάσταση, αλλά η ίδια η εργατική τάξη. Εγγραφε κάπου στα 1907:

"Η εργατική τάξη για αντικειμενικούς οικονομικούς λόγους κατέχει μια μεγαλύτερη ικανότητα για οργάνωση από οποιαδήποτε άλλη τάξη στην καπιταλιστική κοινωνία. Χωρίς αυτόν τον όρο, μια οργάνωση επαγγελματιών επαναστατών δεν θα ήταν τίποτε περισσότερο από ένα παιχνιδάκι, μια περιπέτεια, μια σκέτη ταμπέλα".

Ο Λένιν υποστήριζε ότι το επαναστατικό κόμμα είναι εκείνο το κομμάτι του προλεταριάτου που διαθέτει μια μαρξιστική κατανόηση της κοινωνίας και είναι αφοσιωμένο στην πάλη για την ανατροπή του καπιταλισμού. Καθήκον του είναι να λειτουργεί σαν καταλύτης των εργατικών αγώνων και να τους δίνει μια συνεκτικότητα και μια κατεύθυνση, ώστε να στρέφονται ενάντια στο μηχανισμό του καπιταλιστικού κράτους.

Έτσι, κατέληγε ο Λένιν, και εφόσον η συνειδηση των εργατών μπορεί να αλλάξει μέσα από την εμπειρία του αγώνα, το επαναστατικό κόμμα πρέπει να "μπλέκεται" σε κάθε μια από τις καθημερινές μάχες όσο μικρό και να είναι το μέγεθός τους, όσο περιορισμένοι και να είναι οι στόχοι τους.

Στο βιβλίο του "Αριστερισμός - η παιδική αρρώστια του κομμουνισμού", ο Λένιν επιτέθηκε με οξύτητα ενάντια σε εκείνους τους επαναστάτες που θεωρούσαν ότι δεν έπρεπε να λερώνουν τα χέρια τους με τους καθημερινούς εργατικούς α-

γώνες, αγώνες που δεν είχαν ξεκάθαρα πολιτικά αιτήματα. Ομως, έλεγε ο Λένιν,

"ένα κόμμα δοκιμάζεται όχι μόνο στο κατά πόσο παραμένει σταθερό στις αρχές του, αλλά και στο κατά πόσο είναι ικανό να δεθεί και να διατηρήσει την πιο στενή επαφή, ακόμη και να συγχωρευθεί, ως ένα βαθμό, με τις πιο πλατιές μάζες των εργαζόμενων".

Αυτός ήταν ο τρόπος με τον οποίο μεγάλωσε απότομα στις διάφορες στρώσεις της συγκυρίας ένα μικρό σχετικά κόμμα όπως οι μπολσεβίκοι: λίγους μήνες πριν από την επανάσταση είχαν περίπου 10.000 μέλη και στην επανάσταση είχαν φτάσει τις εκατοντάδες χιλιάδες μέλη.

Το μπολσεβίκο κόμμα -παρότι προς τα έξω δρούσε συγκεντρωτικά, αφού έτσι ήταν οργανωμένος και ο αντίπαλος- εσωτερικά δεν ήταν κανένας μονόλιθος. Υπήρχε έντονη δημοκρατική συζήτηση. Ο ίδιος ο Λένιν βρέθηκε πολλές φορές να είναι μειοψηφία. Τα ίδια τα πρακτικά της Κεντρικής Επιτροπής των μπολσεβίκων στη διάρκεια της πολύ κρίσιμης διετίας 1917-18 καταγράφουν την έκταση και το βάθος των διαφωνιών. Η ομοφωνία είναι μια τελετουργία που αναπτύχθηκε με την επικράτηση του σταλινισμού.

Η σχέση με την τάξη

Στα 1912 οι εργατικοί αγώνες στη Ρωσία μετά από μια μικρή περίοδο κάμψης, αρχίζουν να ξαναδυναμώνουν. Ο Λένιν δεν θέλει να χάσει αυτήν την ευκαιρία και αποφασίζει να εκδόσει την καινούργια εφημερίδα των μπολσεβίκων την Πράβδα.

Όπως παραδεχόταν ένας αντίπαλος των μπολσεβίκων:

"Μέσα από τις σελίδες της Πράβδα μαθαίνουμε για τις δραστηριότητες των εργατικών οργανώσεων, των συνδικάτων, των λεσχών... για τις ομιλίες και τις συγκεντρώσεις που οργανώνονταν από τους εργάτες... για τις απεργίες και τις απεργιακές επιτροπές... τον τρόπο οργάνωσης πολλών κλάδων... για απόπειρες πολιτικής δραστηριοποίησης από ομάδες εργατών..."

Ο ίδιος ο Λένιν εξηγούσε:

"Η εργατική εφημερίδα είναι το φόρουμ των εργατών... Καθώς διαβάζουν τα ραπόρτα από τα εργοστάσια, και τα γραφεία σε όλα τα μέρη της Ρωσίας, οι αναγνώστες της Πράβδα, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι διασκορπισμένοι και απομονωμένοι μεταξύ τους, παίρνουν κάποια ιδέα για το πώς παλεύουν οι προλετάριοι άλλων κλάδων και άλλων περιοχών, πώς αφυπνίζονται

υπερασπιζόμενοι την εργατική δημοκρατία”.

Ετσι η επαναστατική εργατική εφημερίδα πέρα από φόρουμ των εργατών γίνεται και οργανωτής της αντίστασής τους. Αυτό ήταν πολύ σημαντικό, ιδιαίτερα για τους μπολσεβίκους εφόσον λειτουργούσαν ως παράνομο κόμμα. Οι ανοικτές στρατολογίες ήταν μια δύσκολη και επικίνδυνη υπόθεση, ενώ ήταν πιο εύκολο να στηθεί ένα δίκτυο ανθρώπων που συνέβαλλαν στο γράψιμο, το μοίρασμα και τη συλλογή συνδρόμων στους χώρους δουλειάς.

Ωστόσο, ο Λένιν δεν ήθελε την εφημερίδα απλώς να προβάλλει τις συγκεκριμένες συνθήκες που αντιμετώπιζαν οι εργάτες στο χώρο δουλειάς. Επρεπε να δίνει και μια πιο συνολική εικόνα της κοινωνίας μέσα στην οποία ζούσαν. Σ’ αυτήν την κατεύθυνση έγραψε στην Πράβδα εκείνης της περιόδου εκατοντάδες μικρά άρθρα που σχολίαζαν τις πιο διαφορετικές εγχώριες και διεθνείς εξελίξεις. Από το συνέδριο του Ιταλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος, μέχρι τη συγκεντροποίηση της παραγωγής στη Ρωσία. Κανένα απ’ αυτά τα άρθρα δεν είχε στόχο μόνο την πληροφόρηση. Ήταν έτσι γραμμένα για να διευρύνουν τη συνείδηση των εργατών αναγνωστών, έτσι ώστε οι τελευταίοι να αρχίσουν να βλέπουν τη διασύνδεση μεταξύ των δικών τους εμπειριών και της πάλης της τάξης τους σε διεθνές επίπεδο.

Πέρα από αυτά τα δύο στοιχεία της Πράβδα (φόρουμ των εργατών και μαρξιστική προπαγάνδα) ο Λένιν επέμενε και σε ένα τρίτο. Η εφημερίδα έπρεπε να απαντά, να δίνει διέξοδο, σε κάθε συγκεκριμένο ζήτημα που προέκυπτε. Μόνο έτσι μπορούσε να ολοκληρώσει το ρόλο της σαν οργανωτή.

Ιμπεριαλισμός

Το διπλό σοκ του Α’ Παγκόσμιου Πολέμου οδήγησε τον Λένιν στο να γράψει το βιβλίο για τον ιμπεριαλισμό. Από τη μια μεριά ήταν η ίδια η σφαγή, από την άλλη, η στάση των μεγάλων σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων της Ευρώπης που, ξεχνώντας όλες τις μέχρι τότε διακηρύξεις τους για ενότητα των εργατών πέρα από σύνορα, συντάχθηκαν στο πλευρό της δικιάς τους αστικής τάξης καλώντας τους εργάτες να υπερασπιστούν τις πατρίδες τους.

Στο “Ιμπεριαλισμός το ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού” ο Λένιν εξηγεί την υλική βάση των πολέμων και του εθνικισμού την περίοδο του Α’ Παγκόσμιου Πολέμου. Αντίθετα με την πλατιά διαδεδομένη αντί-

Ο Λένιν μαζί με την Κρούτσκαγια

ληψη ότι ο Λένιν έγραψε την ανάλυση του ιμπεριαλισμού σαν εργαλείο για τα καθήκοντα των επαναστατών του “Τρίτου Κόσμου”, το βιβλίο αυτό ξεκαθαρίζει σε ποια κατάσταση έχουν να παλέψουν οι σοσιαλιστές μέσα στην καρδιά του συστήματος. Δεν είναι τυχαίο ότι ο υπότιτλος είναι “το ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού”.

Οι μεγάλες καπιταλιστικές επιχειρήσεις στο στάδιο του ιμπεριαλισμού έχουν συγχωνευτεί με τα κράτη, τα οποία χρησιμοποιούν ως ορμητήριο τους στους ανταγωνισμούς τους για το ξαναμοίρασμα των αγορών και των σφαιρών επιρροής. Γι’ αυτό ένας πόλεμος που γίνεται ανάμεσα στους μεγάλους ιμπεριαλιστικούς συνασπισμούς για το ξαναμοίρασμα του κόσμου είναι άδικος. Οι προλετάρια θυσιάζονται σωρηδόν για κούφια εθνικά ιδανικά, ενώ στην πραγματικότητα σκοτώνονται για τα συμφέροντα των αφεντικών τους.

Με το ξέσπασμα του πολέμου ο Λένιν και οι μπολσεβίκοι έσωσαν την τιμή της αριστεράς μένοντας προσηλωμένοι στο διεθνισμό και καταγγέλλοντας τον πόλεμο, τη στιγμή που όλα τα μεγάλα σοσιαλιστικά κόμματα της Ευρώπης βυθίζονταν στον εθνικισμό. Στο μέτωπο οι μπολσεβίκοι έκαναν προπαγάνδα ανάμεσα στους φαντάρους για πόλεμο ενάντια στον πόλεμο και καλούσαν σε συναδέλφωση με τους Γερμανούς φαντάρους. Αυτή η πολιτική που έπαιρνε το τυφλό εθνικιστικό μίσος και το μετέτρεπε σε ταξικό μίσος έπαιξε καίριο ρόλο στον τερματισμό του πολέμου, αλλά και στο ξέσπασμα της επανάστασης και στη Ρωσία και στη Γερμανία.

Η τελευταία μάχη που έδωσε ο Λένιν πριν από το θανάτο του το 1924, είχε και

πάλι σαν κεντρικό της στοιχείο την πάλη ενάντια στον εθνικισμό. Η επανεμφάνιση στοιχείων μεγαλωρώσικου εθνικισμού ενάντια στους Γεωργιανούς εκπροσώπους του κόμματος, τον ώθησε στην -αποσιωπημένη για χρόνια- σύγκρουσή του με τον Στάλιν που δυστυχώς δεν πρόλαβε να ολοκληρωθεί.

Ο λεννισμός μετά τον Λένιν

Ο ηγέτης των μπολσεβίκων, όντας πάντοτε προσανατολισμένος στην παγκόσμια εργατική τάξη, περίμενε το ξέσπασμα των επαναστάσεων στη δύση προκειμένου να διασωθεί η επανάσταση στην οικονομικά καθυστερημένη Ρωσία. “Χωρίς την επανάσταση στη Γερμανία είμαστε χαμένοι”, έλεγε στον Τρότσκι. Όμως οι επαναστάσεις στη δύση στη δεκαετία του ‘20 ηττήθηκαν όλες. Το νεαρό εργατικό κράτος γρήγορα μετατράπηκε σε “εργατικό κράτος παραμορφωμένο γραφειοκρατικά” σύμφωνα με τον ίδιο τον Λένιν. Το 1927, η εργατική εξουσία κατέρρευσε ολοκληρωτικά και στα ερείπιά της αναδύοταν η σταλινική βαρβαρότητα.

Η γραφειοκρατία του Στάλιν κατέστρεψε κάθε κατάκτηση του Οκτώβρη του 1917. Η εργατική τάξη ξανάγινε κυριαρχούμενη τάξη. Οχι μόνο τα σοβιέτ, αλλά και αυτά ακόμη τα στοιχειώδη δημοκρατικά δικαιώματα που είχε η εργατική τάξη σε άλλες χώρες χάθηκαν. Στα στρατόπεδα συγκέντρωσης εξαφανίστηκε και το τελευταίο ίχνος της γενιάς της επανάστασης. Η ίδια η ηγεσία των μπολσεβίκων πέρασε όλη από μαχαίρι: μόνον ο δήμιός της και το δεξί του χέρι, ο Μολότοφ, πέθαναν από φυσικές αιτίες.

Την ίδια στιγμή που ο τρόμος άπλωνε παντού τα φτερά του, αγάλματα και μουσεία για τον Λένιν γέμιζαν τη χώρα, σε βαθμό παραφροσύνης. Το καθεστώς ήταν στον αντίποδα του μεγάλου επαναστάτη, όμως ήθελε αγωνιωδώς από κάπου να αντλήσει τη νομιμότητά του.

Το πρώτο εργατικό κράτος στον κόσμο κατέρρευσε όχι γιατί υπήρξαν οι μπολσεβίκοι, αλλά ακριβώς γιατί δεν μπόρεσε να κτιστεί μια αντίστοιχη οργάνωση και στη δύση και να καθοδηγήσει, οδηγώντας στη νίκη, επαναστάσεις όπως η γερμανική ή η ιταλική.

Σήμερα η άψυχη μούμια του Λένιν μεταφέρεται για να ταφεί στη γενέτειρά του. Είναι μια απειροελάχιστη επιθυμία του που ικανοποιήθηκε. Μένει ακόμη να ικανοποιήσουμε και τις άλλες, τις πιο σπουδαίες.

Ο φασισμός δεν είναι ανίκητος

**Η άνοδος των φασιστικών κομμάτων και ομάδων σήμερα εγκυμονεί τον κίνδυνο μιας νέας φασιστικής απειλής σαν κι αυτής του '30;
Ο Κρις Χάρμαν, εκδότης της εφημερίδας "Σοσιαλιστής Εργάτης" στη Βρετανία, εξηγεί γιατί δεν δικαιολογείται κανένας εφησυχασμός.**

Πριν από δύο χρόνια τα περισσότερα φιλελεύθερα μέσα μαζικής ενημέρωσης και μεγάλο μέρος της αριστεράς διεθνώς θεωρούσαν ότι το να ανησυχεί κανείς για την άνοδο των φασιστικών κομμάτων ήταν "παρanoiκό". Αυτό σήμερα δεν ισχύει. Το κύμα των φασιστικών εγκλημάτων στη Γερμανία, το 30% των φασιστών στις εκλογές στη Νότια Ιταλία, η νίκη του ανοιχτά ναζιστικού Βρετανικού Εθνικιστικού Κόμματος στις τοπικές εκλογές του Αϊσλ οφ Ντογκς στο Ανατολικό Λονδίνο, και πάνω απ'όλα, η απρόσμενη επιτυχία του Ζιρνόφσκι στη Ρωσία, συνέτειναν στο να συνειδητοποιήσει ο κόσμος την πραγματική απειλή επανάληψης μιας δεκαετίας σαν κι αυτής του '30, έστω και σε μικρότερο βαθμό.

Ακόμα και η γαλλική ακροαριστερή οργάνωση "Εργατική Πάλη", η οποία εξακολουθεί να ισχυρίζεται ότι ο Λεπέν δεν αποτελεί κίνδυνο και ότι δεν είναι καν φασίστας, αισθάνεται υποχρεωμένη να καταδικάσει τον εφησυχασμό από την άνοδο του φασιστικού MSI στην Ιταλία, λες και κατά κάποιον περιεργό τρόπο το MSI (Κοινωνικό Κίνημα Ιταλίας) και ο Λεπέν αποτελούν ζώα διαφορετικής συνομοταξίας.

Γενικά, η αναγνώριση του κινδύνου από την άνοδο των φασιστικών κομμάτων και ομάδων είναι ένα μεγάλο βήμα προς τα μπρος. Είναι προϋπόθεση για τη συσπείρωση του κόσμου στην πάλη εναντίον τους. Είναι όμως εξίσου αναγκαίο να κατανοήσει κανείς τις αδυναμίες των φασιστών, αλλιώς ο πανικός και η παράλυση μπορούν να γίνουν εμπόδια στο να τους αντιμετωπίσει κανείς. Είναι σημαντικό να επισημάνουμε τόσο τις διαφορές όσο και τις ομοιότητες στην ανάπτυξη των φασιστικών οργανώσεων, ανάμεσα στο σήμερα και την περίοδο του μεσοπολέμου.

Το ποσοστό των ψήφων των φασιστών, σήμερα, συχνά αγγίζει τις επιδόσεις που είχαν λίγο πριν ανέβουν στην εξουσία στις δεκαετίες του 1920 και του 1930. Στις γενικές εκλογές του 1921 στην Ιταλία ο Μουσολίνι πήρε το 7% του συνόλου των ψήφων. Το 1932 στις γερμανικές προεδρικές εκλογές ο Χίτλερ πήρε το 36.8%. Και οι δύο ανέβηκαν στην εξουσία μέσα σε ένα χρόνο από τις εκλογές αυτές. Οι Ιταλοί φασίστες, ήδη, παίρνουν πάνω από

το ένα τρίτο του συνόλου των ψήφων στις μεγάλες πόλεις του Νότου. Ο Ζιρνόφσκι πήρε 24% στις εκλογές του Δεκέμβρη στη Ρωσία. Το ινδικό BJP (το φασιστικό κόμμα Τζανάτα) πήρε το ένα τρίτο των ψήφων στις μεγάλες πόλεις στις περσινές ινδικές εκλογές. Οι Γάλλοι και οι Γερμανοί φασίστες μπορεί να μην τα καταφέρνουν τόσο καλά. Ωστόσο, το περσινό 14% του Εθνικού Μετώπου του Λεπέν είναι αντίστοιχο με τα ποσοστά του Χίτλερ το 1930, και το 8% που μοιράζεται το ακροδεξιό Ρεπουμπλικανικό κόμμα με μικρότερα φασιστικά κόμματα στη Γερμανία είναι αρκετά ψηλότερο από τις επιδόσεις του Χίτλερ το 1928, όταν πήρε 2.8%.

Ευτυχώς, τα εκλογικά ποσοστά από μόνα τους δεν αρκούν για να φέρουν τους φασίστες στην εξουσία. Για να το πετύχουν αυτό πρέπει να ισχύουν δύο ακόμη αλληλένδετες συνθήκες.

Κατ' αρχάς χρειάζεται να συσπειρώνουν γύρω τους ένα ενεργό μαζικό κίνημα, ικανό να διαπεράσει κάθε πόρο του κοινωνικού ιστού. Μόνο μ'αυτό το μέσον μπορούν να αντιπαρατεθούν στις άλλες κοινωνικές δυνάμεις και κυρίως στην οργανωμένη εργατική τάξη, τη μόνη δύναμη που μπορεί να εμποδίσει τα ολοκληρωτικά τους σχέδια. Γι'αυτό οι ψήφοι δεν είναι αρκετοί. Χρειάζονται υποστηρικτές προετοιμασμένους να αντιμετωπίσουν όλους τους κινδύνους που ενέχει η προσπάθειά τους να συντρίψουν τις αντιστάσεις σε κάθε δρόμο, γειτονιά, εργοστάσιο, γραφείο ή σχολείο.

Γι'αυτό το λόγο το κόμμα του Μουσολίνι χτίστηκε από ένοπλες ομάδες "μελανοχιτώνων", οι οποίες χτυπούσαν διαδηλώσεις, έκαigan τα γραφεία των συνδικάτων, διέλυαν απεργίες και ξυλοκοπούσαν τους αντιπάλους τους πολύ πριν ο ίδιος σχηματίσει κυβέρνηση. Για τον ίδιο λόγο ο Χίτλερ είχε οργανώσει τα "τάγματα εφόδου" που αριθμούσαν 100.000 το 1930 και 400.000 μέλη το 1932.

Η δεύτερη συνθήκη για την άνοδο των φασιστών στην εξουσία είναι η υποστήριξη από σημαντικά κομμάτια της άρχουσας τάξης και του κρατικού μηχανισμού. Και ο Χίτλερ και ο Μουσολίνι στηρίχτηκαν στην κοινοβουλευτική υποστήριξη των μεγάλων αστικών

Από τη διαδήλωση ενάντια στο Λεπέν στην Κέρκυρα. Ιούνιος '93

κομμάτων - του Φιλελεύθερου Κόμματος, στην Ιταλία και του Εθνικού Λαϊκού Κόμματος και του Κόμματος του Κέντρου. Επιπλέον στηρίχτηκαν στη συνεργασία της αστυνομίας και του στρατού με τις συμμορίες των κομμάτων τους προκειμένου να συντρίψουν κάθε αντιπολίτευση.

Η οργάνωση μαζικών ένοπλων συμμοριών ήταν στοιχείο- κλειδί στο κέρδιμα της υποστήριξης της αστικής τάξης και του κρατικού μηχανισμού. Στην πραγματικότητα, οι ηγέτες των φασιστών απευθύνθηκαν στην άρχουσα τάξη λέγοντας:

"Βρίσκεστε αντιμέτωποι με σοβαρή ύφεση. Χρειάζεται να χτυπήσετε τις κατακτήσεις των εργατών τόσο χοντρά, που και οι πιο διστακτικές ηγεσίες των συνδικάτων δε θα συναινέσουν. Εμείς διαθέτουμε τις μαζικές οργανώσεις που παράλληλα με την αστυνομία και το στρατό, θα διαλύσουν τις οργανώσεις των εργατών."

Σήμερα οι φασίστες αντιμετωπίζουν το πρόβλημα ότι οι μαζικές τους οργανώσεις διαθέτουν μόλις ένα ποσοστό από τη δύναμη που είχε ο Χίτλερ ή ο Μουσολίνι. Η οικονομική κρίση είναι τόσο βαθιά που σπρώχνει αρκετούς ανθρώπους να ψηφίσουν τους φασίστες από απελπισία, όχι όμως και να τρελαθούν σε σημείο που να διακινδυνεύσουν τα πάντα δρώντας μαζί με τους Ναζί.

Ακόμα και για τον Μουσολίνι και τον Χίτλερ υπήρχε μια σύγκρουση ανάμεσα στο χτίσιμο μαζικών οργανώσεων και τη στρατηγική για να κερδηθεί η υποστήριξη της άρχουσας τάξης. Τα μέλη των οργανώσεων απαιτούσαν διαρκώς δράση, συγκρούσεις και πάλη για πραγματική εξουσία. Αντίθετα, η αστική τάξη ήθελε να χρησιμοποιήσει τους φασίστες για να σημειώσει άμεσες νίκες στις ταξικές αντιπαράθεσεις, έτσι ώστε να επιβάλει την "κοινωνική ειρήνη" με τους δικούς της όρους, κι έτσι απαιτούσε εγγυήσεις από τους φασίστες ηγέτες ότι θα κατάφερναν να διατηρούν τον έλεγχο πάνω στους ακτιβιστές τους.

Αυτή η διάσταση προκάλεσε διασπάσεις τόσο στον ιταλικό φασισμό όσο και στο γερμανικό ναζισμό, πριν από την κατάληψη της εξουσίας και οδήγησε και το Χίτλερ και το Μουσολίνι να αποκηρύξουν ορισμένους από τους οπαδούς τους που κάποτε βρίσκονταν στην ηγεσία -με πιο γνωστή τη "νύχτα των μεγάλων μαχαιριών" το 1934, όταν ο Χίτλερ δολοφόνησε των ηγέτη των SA Ρεμ και εκατοντάδες μέλη των ταγμάτων εφόδου:

Αυτή η διάσταση είναι πολύ μεγαλύτερη στους σημερινούς φασίστες απ' ό,τι στους "προγόνους" τους του μεσοπολέμου, ακριβώς επειδή η μάζα των ενεργών οπαδών τους είναι εξαιρετικά μικρή σε σύγκριση με την εκλογική τους δύναμη. Οι ηγέτες τους δεν είναι ακόμα σε θέση να διεκδικήσουν την εξουσία κι έτσι είναι παγιδευμένοι ανάμεσα στην αναζήτηση ψήφων προβάλλοντας ένα "αξιοσέβαστο" πρόσωπο και στην πίεση να ικανοποιούν τα ενεργά τους μέλη με περιπέτειες και οδομαχίες.

Το πόσο αυτή η διάσταση μπορεί να γίνει επικίνδυνη για την ηγεσία των φασιστών, φαίνεται από το πάθημα του BJP στην Ινδία. Μέχρι πριν από ένα χρόνο περίπου, το κόμμα φαινόταν να βαδίζει από επιτυχία σε επιτυχία. Ήταν το δεύτερο κόμμα στο εθνικό κοινοβούλιο και έλεγχε διάφορες πολιτείες, μεταξύ των οποίων και τη μεγαλύτερη, την Ουτάρ Πραντές. Ολόκληρα κομμάτια της αστικής τάξης και ανώτερα μικροαστικά κομμάτια είχαν αρχίσει να το θεωρούν ως τη μόνη δύναμη που θα μπορούσε να κρατήσει την Ινδία ενιαία, καθώς η οικονομία της ανοιγόταν στην παγκόσμια αγορά.

Κάποια στιγμή οι ηγέτες του κόμματος αποφάσισαν να διεκδικήσουν τον έλεγχο στους δρόμους εξαπολύοντας επιθέσεις στο τζαμί Μπαμπρί Μασίντ της Αγιόντια και προκαλώντας διαδηλώσεις ενάντια στους μουσουλμάνους σε αρκετές πόλεις. Φαινόταν ότι μπορούσαν να σαρώσουν τα πάντα μπροστά τους και στο πιο σημαντικό εμπόδιο και βιομηχανικό κέντρο της χώρας, στη Βομβάη, οι οπαδοί του BJP στη Σιβ Σένα, μαζί με τα 30.000 ενεργά μέλη του και την υποστήριξη της αστυνομίας έκαψαν και λεηλάτησαν ολόκληρες συνοικίες, δολοφονώντας περισσότερους από 1.000 μουσουλμάνους.

Αυτή η στρατηγική ήταν εντελώς πρόωρη. Η οργάνωση τεράστιων και τρομακτικών πογκρόμ δεν ισοδυναμούσε με την απόδειξη προς την αστική τάξη ότι το BJP θα μπορούσε να συντρίψει κάθε αντίσταση και να επιβάλει μια νέα, δρακόντεια κοινωνική ειρήνη. Οι μεγαλοεπιχειρηματίες τρομοκρατήθηκαν καθώς το εμπόριο διακόπηκε από τις διαδηλώσεις και τα κέρδη τους χτυπήθηκαν. Τα ανώτερα μικροαστικά στρώματα ξαφνικά φοβήθηκαν ότι, αντί για την επιβολή της τάξης, το BJP θα οδηγούσε σε απέραντο χάος.

Η ανοδική πορεία του κόμματος σταμάτησε και στους μήνες που ακολούθησαν οι πολιτικοί του αντίπαλοι κατάφεραν να κινητοποιήσουν τις κατώτερες κάστες ενάντια στις ανώτερες επιμοδιίζοντας έτσι την περαιτέρω διεύρυνση της βάσης του BJP. Έτσι, αν και παρουσίασε μικρή άνοδο στις πρόσφατες εκλογές, βρέθηκε πιο απομονωμένο και πιο μακριά από την εξουσία απ' ό,τι πριν από ένα χρόνο. Πλήρωσε ακριβώς το γεγονός ότι διεκδίκησε την εξουσία πριν αποκτήσει γερές βάσεις για μια άμεση νίκη.

Αν αυτό συμβαίνει στον ινδικό φασισμό με τις εκατοντάδες χιλιάδες ενεργά μέλη, τα προβλήματα είναι σοβαρότερα για τους Ευρωπαίους ναζί που διαθέτουν πολύ μικρότερες κοινωνικές προσβάσεις. Αφού το BJP δεν μπόρεσε να φτάσει σε μια γρήγορη και εύκολη νίκη, αυτό είναι σίγουρα αδύνατο για τον Ζιρνόφσκι, το Λεπέν, τους Γερμανούς Ρεπουμπλικάνους, το ιταλικό MSI και το αγγλικό BNP.

Αυτό μας δίνει το έδαφος να ελπίζουμε στην επιτυχία του αντιφασιστικού αγώνα, αλλά δεν πρέπει και να μας εφησυχάζει.

Η φασιστική πολιτική που στηρίζεται στην κοινοβουλευτική παρέμβαση μπορεί να αποτελέσει το πλαίσιο μέσα στο οποίο να οργανωθούν οι φασιστικές συμμορίες. Υπάρχουν ήδη παραδείγματα από την περίοδο του μεσοπολέμου στην Αυστρία και την Ισπανία. Και στις δύο αυτές χώρες το 1934 εμφανίστηκε ο λεγόμενος "κληρικός φασισμός": δολοφονική και καταπιεστική δεξιά πολιτική, η οποία παρ' όλ' αυτά δεν είχε ακόμα εξελιχθεί σε καθαρόαιμο ναζισμό. Αυτό όμως δεν χρειάστηκε παρά μόλις δύο-τρία χρόνια για να συμβεί, καθώς πολλοί παθητικοί υποστηρικτές της ακροδεξιάς εξελίχθηκαν σε ενεργά στελέχη.

Σήμερα οι ναζί ελπίζουν να ακολουθήσουν παρόμοιο δρόμο. Γι' αυτό το λόγο είναι τόσο σημαντικό να οργανωθούμε εναντίον τους εδώ και τώρα, προβάλλοντας και οξύνοντας τα εσωτερικά τους προβλήματα, χωρίς να τους αφήσουμε καμιά περίοδο χάριτος για να ανασυνταχτούν.

Η θεωρία της εργατικής εξουσίας

Λένιν: Κράτος και Επανάσταση, Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, 8ος. 728

Το ερώτημα τι είναι κράτος και ποιανού τα συμφέροντα τελικά εξυπηρετεί, έρχεται πολύ συχνά, από την πίσω πόρτα σχεδόν σε όλες τις πολιτικές συζητήσεις. Το βιβλίο αυτό του Λένιν βάζει το θέμα από την "μπροστά" πόρτα.

Το Κράτος και Επανάσταση, που είναι γραμμένο στις παραμονές της Ρώσικης Επανάστασης, συνοψίζει την πείρα των μέχρι τότε επαναστάσεων και τα συμπεράσματα του Μαρξ και του Ενγκελς πάνω σ' αυτές. Μας δίνει έτσι μια ολοκληρωμένη εικόνα για το κράτος και για τα καθήκοντα των εργατών απέναντι σ' αυτό.

Κατ' αρχάς το κράτος δεν υπήρχε πάντα. Όταν για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας, συγκεντρώθηκε ένα πλεόνασμα αγαθών στα χέρια λίγων ανθρώπων εμφανίστηκαν οι κοινωνικές τάξεις. Η ανάγκη της εκάστοτε άρχουσας τάξης να διατηρήσει τον έλεγχο πάνω σε αυτό το κοινωνικό υπερπλεονάζον δημιούργησε τις πρώτες κρατικές δομές. Το κράτος, παρότι βγαίνει μέσα από την κοινωνία, στέκει πάνω από αυτή. Ποιος είναι όμως ο ρόλος του κράτους στον καπιταλισμό τελικά;

Ο Λένιν απαντώντας στις απόψεις που παρουσίαζαν το κράτος ως όργανο συμβιβασμού των τάξεων, αναλύει την πραγματική του λειτουργία. Το κράτος, στα χέρια της αστικής τάξης, γίνεται όργανο καταπίεσης της κατώτερης τάξης, προστατεύει την εξουσία και τις περιουσίες των καπιταλιστών από την οργή της εργατικής τάξης. Ο στρατός, η αστυνομία, οι φυλακές, δημιουργούνται στο όνομα της προστασίας της κοινωνίας. Αν αναλογιστούμε, όμως, ότι οι μεγαλύτερες "επιτυχίες", π.χ. της αστυνομίας, είναι οι επιθέσεις σε απεργίες και διαδηλώσεις, καταλαβαίνουμε εύκολα το ποιούς τελικά εξυπηρετούν.

Εκτός όμως από τα άμεσα μέσα καταστολής, το κράτος παρέχει στην κυρίαρχη τάξη, μέσω των θεσμών, των νόμων κ.λπ., συνολικά την πολιτική κυριαρχία. Οι ρεφορμιστές, από την εποχή του Λένιν μέχρι και σήμερα, υποστηρίζουν ότι αν, χρησιμοποιώντας το δικαίωμα ψήφου, αλλά-

ξουμε κάποια κυβέρνηση ή κάποιους βουλευτές, όλα μπορούν να γίνουν καλύτερα. Η απάντηση του Λένιν είναι αποστομωτική:

"Η δημοκρατία είναι το καλύτερο πολιτικό περικάλυμμα του καπιταλισμού και για τούτο, το κεφάλαιο, καταχτώντας αυτό το καλύτερο περικάλυμμα, θεμελιώνει την εξουσία του με τόση ασφάλεια, με τόση σιγουριά, που καμιά αλλαγή ούτε προσώπων ούτε θεσμών ούτε κομμάτων μέσα στην αστική δημοκρατία δεν κλονίζει αυτή την εξουσία".

Η κυριαρχία των καπιταλιστών δεν εξαρτιέται από έναν καλό ή κακό πρωθυπουργό, υπουργό ή δικαστή, αλλά από το ίδιο το πολιτικό σύστημα, από το ίδιο το κράτος. Χαρακτηριστική είναι, αυτές τις μέρες, η προσπάθεια συγκάλυψης του σκανδάλου της ΑΓΕΤ από την "ανεξάρτητη" δικαιοσύνη, παρά τις όποιες προσπάθειες του υπουργού Δικαιοσύνης.

Όμως το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα, για το πού οδηγούν οι αυταπάτες για αλλαγή του συστήματος μέσα από το κοινοβούλιο, είναι η Χιλή του 1973. Η σοσιαλδημοκρατική κυβέρνηση του Αλιέντε πίστεψε ότι, επειδή είχε την πλειοψηφία στη Βουλή, θα μπορούσε να βάλει χέρι σε κάποια από τα προνόμια των καπιταλιστών, μέσα από νομοθετικές ρυθμίσεις και όχι με εργατικούς αγώνες. Το αποτέλεσμα ήταν να οδηγηθούν στη σφαγή χιλιάδες εργάτες -αλλά και ο ίδιος ο Αλιέντε- από τη χούντα του Πινοσέτ.

Το αντίθετο παράδειγμα μας το δίνει η Ρώσικη Επανάσταση. Τη λήξη του πολέμου, που ήταν το βασικό αίτημα των εργατών, δεν την έφεραν οι υποσχέσεις της προσωρινής κυβέρνησης, αλλά η έκρηξη της εργατικής επανάστασης.

Γι' αυτό ο Λένιν υποστήριζε την αναγκαιότητα "τσακίσματος" της κρατικής μηχανής, απ' την πλευρά των εργατών.

Το ερώτημα όμως που προκύπτει είναι τι θα αντικαταστήσει το αστικό κράτος. Ο Λένιν παίρνει το παράδειγμα της παρισινής Κομμούνας του 1871. *"Η Κομμούνα είναι η πρώτη απόπειρα της προλεταριακής επανάστασης να σπάσει την αστική*

κρατική μηχανή και η πολιτική μορφή, που επιτέλους ανακαλύφθηκε και με την οποία μπορεί και πρέπει να αντικατασταθεί η παλιά κρατική μηχανή". Τα πρώτα διατάγματα της Κομμούνας μας δείχνουν το πώς θα αντικαταστήσουν οι εργάτες το αστικό κράτος. Η κατάργηση του μόνιμου στρατού και η αντικατάστασή του από τον ένοπλο λαό είναι σημεία-κλειδιά στη διαδικασία αυτή. Αλλά και στην οικονομία, η εργατική διεύθυνση των εργοστασίων, η εξίσωση των μισθών των αξιωματούχων, των δημοσίων υπάλληλων κ.λπ., με το μισθό ενός εργάτη, καθώς και η αιρετότητά τους, βάζουν τις βάσεις της καινούργιας κοινωνίας. Ανάλογα ήταν και τα πρώτα μέτρα της Ρώσικης Επανάστασης, κάτω από την καθοδήγηση του ίδιου του Λένιν. Στο γνωστό του σύνθημα "όλη η εξουσία στα σοβιέτ" αποκρυσταλλώνεται όλη η προηγούμενη ανάλυση της εμπειρίας της εργατικής τάξης.

Επειδή ο σοσιαλισμός γεννιέται μέσα από τα συντρίμια της προηγούμενης κοινωνίας κουβαλάει πολλά από τα προβλήματα της. Γι' αυτό είναι που χρειάζεται ακόμα ένα κράτος, το οποίο από τη μια να καταπνίγει την αντίσταση της αστικής τάξης και από την άλλη να οργανώνει την παραγωγή της καινούργιας κοινωνίας. Η μεγάλη ποιοτική διαφορά από το αστικό κράτος είναι ότι το εργατικό κράτος αρχίζει να "απονεκρώνεται", τείνει να εξαφανιστεί, καθώς οι συνθήκες που το επιβállουν αρχίζουν να εκλείπουν.

Ο Λένιν -σε πλήρη αντίθεση με το σταλινικό δικτατορικό καθεστώς που κυριάρχησε λίγα χρόνια μετά το θάνατό του- εξηγούσε γιατί το εργατικό κράτος είναι η πιο πλατιά από κάθε άλλη μορφή δημοκρατίας που υπήρξε στο παρελθόν:

"Στο σοσιαλισμό, για πρώτη φορά στην ιστορία των πολιτισμένων κοινωνιών, η μάζα του πληθυσμού θα υψωθεί ως την αυτοτελή συμμετοχή όχι μόνο στις ψηφοφορίες και στις εκλογές, μα και στην καθημερινή διακυβέρνηση. Στο σοσιαλισμό θα κυβερνούν όλοι μα τη σειρά και θα συνηθίσουν γρήγορα να μην κυβερνά κανένας".

Το Κράτος και Επανάσταση παραμένει ένα αξεπέραστο μέχρι σήμερα βιβλίο. Εξακολουθεί να είναι η ζωντανή θεωρία της εργατικής εξουσίας.

Γρηγόρης Δεμέστιχας

Ενάντια στο ρατσισμό

**Αλεξ Καλλίνικος: Ρατσισμός,
τι είναι και πώς παλεύεται,
Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία,
1.000 δρχ.**

Ο Αλεξ Καλλίνικος, ηγετικό στέλεχος του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος (SWP) στην Αγγλία και καθηγητής Πολιτικών Επιστημών στο Πανεπιστήμιο του Γιόρκ, επιχειρεί σ' αυτό το βιβλίο του να δώσει μια μαρξιστική ανάλυση του ρατσισμού. Δύο είναι τα στοιχεία εκείνα που κάνουν το βιβλίο αυτό απαραίτητο για κάθε αντιρατσιστή και αντιφασίστα αγωνιστή. Πρώτον η ανάδειξη του γεγονότος ότι ο ρατσισμός είναι δημιούργημα του ίδιου του καπιταλισμού και δεύτερον η εξήγηση του ρόλου που παίζει σήμερα ο ρατσισμός μέσα στο σύγχρονο καπιταλισμό.

Ο Καλλίνικος, κάνει μια μικρή αναδρομή στις προκαπιταλιστικές κοινωνίες του μεσαίωνα και το αρχαίο κόσμο. Παρ' όλο που και σ' αυτές τις κοινωνίες υπήρχαν προκαταλήψεις και αποδοχή του θεσμού της σκλαβιάς, ποτέ δεν αποτέλεσαν αιτίες για την ανάπτυξη ρατσιστικών ιδεών. Τα πρώτα δείγματα ρατσισμού τα ανακαλύπτει ο συγγραφέας το 17ο και 18ο αιώνα. Σ' αυτό το κρίσιμο σημείο επέκτασης του καπιταλισμού σαν παγκόσμια κυρίαρχο σύστημα παραγωγής, ο ρατσισμός ήρθε να δικαιολογήσει τη σκλαβιά εκατομμυρίων μαύρων στις φυτείες του Νέου Κόσμου. Την παραφωνία της σκλαβιάς μέσα σε μια κοινωνία γεμάτη από διακηρύξεις για ελευθερία, ισότητα και δικαιοσύνη, ήρθε να δικαιολογήσει η βιολογική κατωτερότητα των μαύρων. Έτσι γεννήθηκε ο ρατσισμός.

Σήμερα παρ' όλο που δεν υπάρχει σκλαβιά, ο ρατσισμός συνεχίζει να υφίσταται.

Ο Καλλίνικος εξηγεί ότι δεν πρέπει να αναζητήσουμε τις ρίζες του φαινομένου σήμερα σε κάποια "ανθρώπινη φύση", αλλά στις ίδιες τις ανάγκες των καπιταλιστών. Σε περιόδους οικονομικής κρίσης, όπου η εργατική αγανάκτηση βράζει, τους ενδιαφέρουν ιδιαίτερα ιδεολογήματα που διασπούν την ενότητα των εργατών. Οι καπιταλιστές έχουν γνώση της αξίας του διαίρει και βασιλεύει και γι' αυτό προσπαθούν να προωθήσουν το ρατσισμό από τα πάνω. Μέσα από τα Μέσα Ενημέρωσης, την εκπαίδευση, αλλά και τους άλλους θεσμούς προσπαθούν να παρουσιάσουν

μια μερίδα των εργατών ως αποδιοπομπαίο τράγο για τα δεινά των υπόλοιπων εργατών (ανεργία, χαμηλά μεροκάματα). Δεινά όμως, που στην πραγματικότητα δημιουργούν οι ίδιοι οι καπιταλιστές με τους ανταγωνισμούς τους, ιδιαίτερα σε περιόδους χαμηλών κερδών.

Επειδή σήμερα βρισκόμαστε σε μια τέτοια περίοδο είναι αναγκαίο να είναι κανείς ξεκάθαρος στο τι είναι ο ρατσισμός. Η ελληνική άρχουσα τάξη μπορεί να μην έχει μαύρους, προσπαθεί όμως να μας γεμίσει με ρατσιστικό μίσος προς τους Αλβανούς εργάτες. Και πρέπει να τη σταματήσουμε. Το βιβλίο του Αλεξ Καλλίνικος βοηθάει σ' αυτή την κατεύθυνση.

Μιχάλης Βεβέργης

Ο μαρξισμός δεν είναι δυσνόητος

**Κρις Χάρμαν: Μαρξισμός, Θεωρία
και Πράξη,
Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία,
500 δρχ.**

Υπάρχει ένας διαδεδομένος μύθος, που λέει ότι ο μαρξισμός είναι δυσνόητος. Συνήθως διαδίδεται από τους απολογητές του συστήματος όπου ζούμε σήμερα. Στόχος τους είναι να μας πείσουν ότι

-αν δεν είναι άχρηστος ο μαρξισμός- τουλάχιστον δεν έχει κανένα πρακτικό αντίκρισμα στη σύγχρονη κοινωνία.

Στο βιβλίο **Μαρξισμός, Θεωρία και Πράξη**, ο **Κρις Χάρμαν** παρουσιάζει πώς μπορεί κανείς απλά, με καθαρότητα και λογική, να καταλάβει τον κόσμο σήμερα, χρησιμοποιώντας τη μαρξιστική θεωρία.

Αυτό που δείχνει είναι ότι η ανάλυση του καπιταλισμού είναι το ίδιο επίκαιρη όσο και τις μέρες του Μαρξ. Μια μικρή μειοψηφία ελέγχει τον πλούτο και το κράτος, ενώ η οικονομία λειτουργεί με βάση το κέρδος και όχι τις ανθρώπινες ανάγκες. Κυριαρχεί μια τάξη που δεν τη νοιάζει να κλείνει το ένα εργοστάσιο μετά το άλλο, τα νοσοκομεία, τα σχολεία, να καταστρέφει τις εργοταξιογονίες, να στέλνει τη νεολαία στο σφαγείο του πολέμου.

Ο Χάρμαν εξηγεί, ότι ο παραλογισμός του ανταγωνισμού ανάμεσα στα αφεντικά είναι αυτός που οδηγεί στην οικονομική κρίση και όχι τα υψηλά μεροκάματα στους εργάτες. Στην Ελλάδα φερ' ειπείν οι μισθοί έχασαν τα τελευταία 4 χρόνια το 40% της πραγματικής τους αξίας, η ανεργία αυξήθηκε, ενώ οι πλούσιοι έγιναν ακόμα πλουσιότεροι.

Ωστόσο εδώ υπάρχει μια αντίφαση. Ο συγγραφέας γράφει χαρακτηριστικά: "Η εργασία των εργατών είναι η πηγή των κερδών, που είναι η τροφή του συστήματος. Χωρίς όμως αύξηση της πηγής του κέρδους, θα πάθεις βλάβη -όπως ακριβώς θα περίμενες να γίνει αν οδηγούσες μια Τζάγκουαρ με την ίδια ποσότητα βενζίνης που χρειάζεται ένα Μίνι."

Ο Χάρμαν επίσης δείχνει ότι ο μαρξισμός δεν είναι μόνο μια θεωρία της εξήγησης, αλλά είναι και μια θεωρία για δράση.

Το σύστημα που παράγει τόσο πλούτο για μια μικρή μειοψηφία, γεννάει ταυτόχρονα και το νεκροθάφτη της: τη διεθνή εργατική τάξη, που βρίσκεται στα νευραλγικά σημεία της καπιταλιστικής οικονομίας. Η ΕΑΣ, η Αιρ Φρανς στη Γαλλία, οι μεταλλεργάτες στη Γερμανία, δείχνουν με τη μαχητικότητά τους την πραγματική δύναμη των εργατών σ' αυτή την κοινωνία.

Σημαντικό ρόλο, όμως, παίζει η αποφασιστική συμμετοχή, σε κάθε μικρή ή μεγάλη κινητοποίηση, ενός σοσιαλιστικού κόμματος που μπορεί να γυρίσει τη ζυγαριά προς την πλευρά της αλλαγής. Σε συγκεκριμένα σημεία του αγώνα, ένα επαναστατικό κόμμα μπορεί να δράσει ως καταλύτης για την ανατροπή της κοινωνίας που βασίζεται στην απληστία των λίγων παράσιτων και να οδηγήσει σε μια κοινω-

νία βασισμένη στις ανάγκες των ανθρώπων. Ποτέ άλλοτε μια τέτοια προοπτική δεν ήταν τόσο αναγκαία και τόσο ρεαλιστική όσο σήμερα.

Το βιβλίο του Χάρμαν, σε λιγότερες από εκατό σελίδες παρουσιάζει πειστικά γιατί και με ποιο τρόπο πρέπει να τελειώσουμε μια για πάντα μ' αυτό το σύστημα.

Κώστας Σαρρής

Η έμπνευση των Ζαπατίστας

**Τζων Ρηντ: Επαναστατημένο
Μεξικό,
Εκδόσεις Gutenberg Αθήνα 1976,
δρχ. 1040**

Η πρόσφατη εξέγερση των Ζαπατίστας στο Μεξικό έφερε στο προσκήνιο τη Μεξικάνικη Επανάσταση του 1910-17 και τα ονόματα του Εμιλιάνο Ζαπάτα και του Πάντσο Βίλλα. Η επανάσταση αυτή, αν και άλλαξε τελείως τη ροή της ιστορίας όχι μόνο στο Μεξικό, αλλά και σ' όλη την Κεντρική Αμερική, επισκιάστηκε από γεγονότα, όπως ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος και η Ρώσικη Επανάσταση, που συνέβησαν την ίδια περίοδο κι έτσι η εικόνα που έχουμε γι' αυτή είναι περιορισμένη και διαστρεβλωμένη.

Το βιβλίο του **Τζων Ρηντ Επαναστατημένο Μεξικό** αποτελεί μια πολύ αξιόπιστη αναφορά στην εξέγερση των Μεξικανών αγροτών.

Ο συγγραφέας των **Δέκα ημερών που συγκλόνισαν τον κόσμο** βρέθηκε στο Μεξικό το 1914, πάνω στην κορύφωση της επανάστασης, ως ανταποκριτής Τύπου. Ακολούθησε τα αντάρτικα στρατεύματα του Πάντσο Βίλλα στη νικηφόρα επέλασή τους από το Βορρά προς την πόλη του Μεξικού, στην οποία μπήκαν θριαμβευτές το Νοέμβριο της ίδιας χρονιάς.

Μέσα από την αφήγηση του Ρηντ περιγράφεται η μεγαλειώδης εξέγερση των φτωχών αγροτών, των πεόνες, ενάντια στο διεφθαρμένο απολυταρχικό καθεστώς του Πορφύριο Ντιαζ. Οι αγρότες πάλευσαν να πάρουν πίσω τη γη που τους είχαν αρπάξει οι μεγαλογαιοκτήμονες και οι πολυεθνικές με τις ευλογίες του δικτάτορα.

Ωστόσο, την πολιτική ηγεμονία του κι-

νήματος των πεόνες διεκδικούσαν οι εκσυγχρονιστές αστοί, οι "συνταγματικοί", οι οποίοι ταλαντεύονταν ανάμεσα στις υποσχέσεις προς τους αγρότες από τη μια και στις πιέσεις της καπιταλιστικής διαχείρισης και των ιμπεριαλιστών από την άλλη.

Όλα αυτά σκιαγραφούνται στο βιβλίο με σαφήνεια, αλλά και με αρκετές ελλείψεις μια και η αφήγηση τελειώνει στην κατάληψη της πόλης του Μεξικού.

Η μεγάλη αξία του βιβλίου, όμως, συνίσταται στην περιγραφή των ανταρτών. Οι πεόνες του Ρηντ απέχουν πολύ από την αξιοθρήνητη εικόνα των κουρελιάρηδων, άξεστων και χαμένων ανθρωπάκων που βλέπει κανείς στις ταινίες γουέστερν χολιγουντιανής παραγωγής. Είναι εργάτες γης εξεγερμένοι ενάντια στ' αφεντικά τους, είναι μαχητικοί, συλλογικοί, αλληλέγγυοι. Πέρα απ' το αίτημα για μοίρασμα της γης πάλεψαν για αξίες όπως η ισότητα και η κοινωνική δικαιοσύνη. Οι ηγέτες τους, ο Πάντσο Βίλλα πχ., όπου αναφέρεται ο Ρηντ, είναι ηγέτες γιατί εκφράζουν αυτές τις προσδοκίες τους και τη δυναμική τους κι όχι χάρη σε κάποιες ψυχολογικές ιδιότητες.

Όμως, η αδυναμία αυτών των ηγετών να συνδεθούν με τις σοσιαλιστικές ιδέες, έδωσε όλο αυτό το κίνημα στην ουρά των συνταγματικών αστών. Το καθεστώς που επικράτησε με το τέλος της επανάστασης το 1917, αν και αυτοχαρακτηρίζεται μέχρι σήμερα ως η δικαίωσή της, πολύ λίγη σχέση έχει με τα οράματα και τα δικαιώματα των φτωχών αγροτών. Το βιβλίο του Ρηντ αποτελεί τη μαρτυρία που διασώζει αυτά τα οράματα.

Δήμητρα Κυρίλλου

Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και Ελλάδα

**Σπύρου Λιναρδάτου: Ο Ιωάννης
Μεταξάς και οι Μεγάλες Δυνάμεις
(1936-1940)**

Εκδόσεις Προσκήνιο, δρχ. 2912

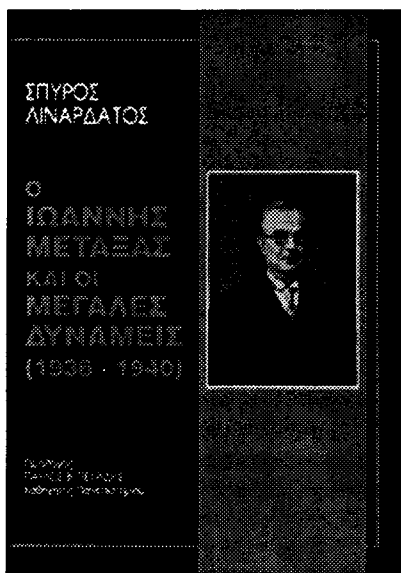
Το βιβλίο αυτό είναι το τρίτο μέρος μιας τριλογίας του γνωστού ιστορικού, που ασχολείται με τη φασιστική δικτατορία της 4ης Αυγούστου. Έχουν προηγηθεί το **Πώς φτάσαμε στην 4η Αυγούστου** και το **Η 4η Αυγούστου, βίος και πολιτεία**.

Μέσα από την περιγραφή των γεγονότων και την παράθεση συγκλονιστικών στοιχείων από πηγές της εποχής, ο αναγνώστης παρακολουθεί εδώ τους ανταγωνισμούς των μεγάλων δυνάμεων και τους ελιγμούς του Μεταξά ανάμεσα στα δυο ιμπεριαλιστικά μπλοκ της εποχής (Αγγλία-Γαλλία από τη μια, και φασιστικός άξονας Γερμανίας-Ιταλίας από την άλλη).

Στα πρώτα κεφάλαια παρουσιάζεται ο αιματηρός αγώνας των Γερμανών εργατών ενάντια στην άνοδο της δύναμης του ναζισμού. Βλέπουμε ταυτόχρονα την τεράστια στήριξη των Γερμανών καπιταλιστών προς τον Χίτλερ και τις δολοπλοκίες και τους εκβιασμούς με τους οποίους τον ανέβασαν τελικά στην εξουσία.

Στη συνέχεια διαβάζουμε για τις προσπάθειες των Αγγλων και των Γάλλων καπιταλιστών να προσεταιριστούν τα φασιστικά καθεστώτα σε μια συμμαχία ενάντια στη Ρωσία. Για να το πετύχουν αυτό ήταν διετεθειμένοι να διαπραγματευτούν μαζί τους το μοίρασμα της Ευρώπης και των αποικιών. Ο ίδιος ο Ντε Γκολ παραδέχεται πως "μια μεγάλη μερίδα της δεξιάς [στη Γαλλία] ευχόταν την ειρήνη με τον Χίτλερ και τη συνεννόηση με τον Μουσολίνι" (σελ. 102). Αλλά και ο Χίτλερ πίστευε πως θα μπορούσε να συμφωνήσει ειδικά με την Αγγλία για "μια διανομή του κόσμου" (σελ. 111).

Πραγματικά αποκαλυπτική είναι και η παρουσίαση της εξωτερικής πολιτικής του Μεταξά. Η δικτατορία της 4ης Αυγούστου ήταν ένα καθεστώς χωρίς καμιά απολύτως λαϊκή βάση. Το μίσος των λαϊκών στρωμάτων έκανε το δικτάτορα να τρέχει διαρκώς για τη σταθερότητα της εξουσίας του. Τα μόνα στηρίγματά του ήταν ο βασιλιάς, οι Έλληνες καπιταλιστές και οι Αγγλοι ιμπεριαλιστές, με τους οποίους το ελληνικό κεφάλαιο είχε πολύ στενούς δε-

μούς.

Ετσι, παρά τους ύμνους του Μεταξά για το φασισμό, παρά τη στενή συνεργασία των μυστικών υπηρεσιών και των οργάνων προπαγάνδας της 4ης Αυγούστου με τις αντίστοιχες ιταλικές και γερμανικές υπηρεσίες, το μεταξικό καθεστώς ήταν υποχρεωμένο να προσανατολίζεται σταθερά προς την Αγγλία.

Και όταν τελικά διαμορφώθηκαν τα αντίπαλα ιμπεριαλιστικά στρατόπεδα, ο Μεταξάς σύρθηκε στον πόλεμο, χωρίς να πιστεύει (όπως παραδέχεται ο ίδιος) ούτε στη δυνατότητα ούτε στην αναγκαιότητα της σύγκρουσης με το φασισμό. Δεν είναι εξάλλου τυχαίο ότι στη διάρκεια της ελληνοϊταλικής σύγκρουσης διάφορα στελέχη του καθεστώτος (Μαυρουδής, Κύρου) προετοίμαζαν την αντικατάσταση του αρχηγού τους με "...πιο συνεννοήσιμους με τον Μουσολίνι, διαδόχους" (σελ.182).

Δυστυχώς η μεγάλη αδυναμία του βιβλίου είναι πως ο συγγραφέας αποδέχεται τους μύθους που ανατρέπονται από τα ίδια τα γεγονότα που εξιστορεί. Για τον Λιναρδάτο ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος ήταν αντιφασιστικός και όχι ιμπεριαλιστικός. Γι' αυτό περιορίζει την κριτική του προς τους Αγγλογάλλους σε κατηγορίες για λήθαργο, καθυστέρηση στη συγκρότηση της δημοκρατικής συμμαχίας, υποτίμηση του κινδύνου κ.λπ., ενώ δεν παραλείπει να εκφράσει το θαυμασμό του για τον Τσόρτσιλ. Το ίδιο και για την Ελλάδα: πιστεύει πως ο μόνος τρόπος για την απόκρουση του φασισμού, στη διάρκεια του πολέμου, ήταν η ενότητα με τη ...φασιστική δικτατορία και τους καπιταλιστές που τη στήριζαν!

Αιτίες αυτής της σύγχυσης είναι η απο-

δοχή από τον συγγραφέα της γραμμής του Στάλιν και των ΚΚ από το 1934 και μετά. Σύμφωνα μ' αυτήν, η εργατική τάξη έπρεπε να συμμαχήσει με τις εθνικές αστικές τάξεις κάθε χώρας για να αποκρούσουν μαζί τη φασιστική απειλή. Γι' αυτό τα ΚΚ αρνιόντουσαν κάθε επαναστατική δράση που θα ενοχλούσε τους σύμμαχους αστούς. Τελικά ο Λιναρδάτος δεν κατορθώνει να ασκήσει ολοκληρωμένη κριτική ούτε στον Στάλιν. Ακόμα και για το σύμφωνο Χίτλερ-Στάλιν, ενώ το καταγγέλει, βρίσκει εκ των υστέρων κάποιες δικαιολογίες.

Ενα συμπέρασμα μπορεί να βγει μέσα απ' αυτή την ιστορική μελέτη (παρόλο που δεν το βγάζει ο συγγραφέας): πως η συντριβή του φασισμού και η αποτροπή του πολέμου δεν μπορούσε να γίνει με τη συμμαχία των αστικών τάξεων και των κυβερνήσεων που συνεργάστηκαν με τους Ναζί και τους έκαναν μεγάλη ευρωπαϊκή δύναμη. Αντίθετα, μόνο το δέσιμο της αντιφασιστικής πάλης με την ανατροπή αυτού του συτήματος που γεννά και θρέφει το φασισμό μπορούσε να εξασφαλίσει την ειρήνη. Και αυτό είναι ιδιαίτερα επίκαιρο σήμερα που ο φασισμός προσπαθεί ξανά να σηκώσει κεφάλι στην Ευρώπη.

Παντελής Αυθίνος

Μία... μισή αλήθεια

Δ. Κωστόπουλου:

Βαλκάνια, η οικογεωγραφία της οργής, Εκδόσεις Στοχαστής, δρχ. 2.800

Τα Βαλκάνια στις αρχές του αιώνα είχαν ονομαστεί από πολλούς η "πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης". Σήμερα αυτός ο χαρακτηρισμός επανέρχεται με τραγικό τρόπο, με τις εικόνες από το ερειπωμένο Σεράγεβο και τα ΝΑΤΟικά αεροπλάνα έτοιμα να σκορπίσουν τον όλεθρο στο όνομα της "ειρήνης".

Το βιβλίο του Δ. Κωστόπουλου προσπαθεί ανατρέχοντας στην παλιότερη και τη σύγχρονη ιστορία των βαλκανικών χωρών να εξηγήσει τα αίτια της κρίσης.

Το βιβλίο συνδυάζει έναν πλούτο ιστορικών στοιχείων με ένα ζωντανό γράψιμο. Ιδιαίτερα στο κεφάλαιο για το Σεράγεβο,

η φρίκη του πολέμου και των εθνικών εκκαθάρσεων, ζωντανεύει με μοναδικό τρόπο. Λέει ο συγγραφέας για τον πόλεμο στη Βοσνία: "Όμως αυτός ο πόλεμος δεν ξεκίνησε από τις εθνότητες, αλλά από τις παραστρατιωτικές ομάδες των κομμάτων. Είκοσι μικρές ή μεγάλες ομάδες ενόπλων... έσπειραν το θάνατο στο 90% των κατοίκων, οι οποίοι, άοπλοι, αδυνατούσαν να επέμβουν". Πραγματικά η μόνη διαφορά ανάμεσα στους Σέρβους "Τίγρεις" του καπετάν-Αρκάν ή τους "Τσέτνικ" του Σέσελι με τις "Κροατικές Ενοπλίες Δυνάμεις" (H.O.S) του φασίστα Παράγκα και τους μουσουλμάνους "πρασινόπερδες" (Χρυσόι Κρίνοι) βρίσκεται στο ιδιαίτερο στυλ σφαγών και βασανιστηρίων που εφαρμόζουν στις περιοχές που ελέγχουν.

Ωστόσο, ο Κωστόπουλος δεν μπορεί να δώσει μια πειστική εξήγηση για την αιτία αυτού του μακελειού. Αντίθετα, με τις συνεχείς αναδρομές στην ιστορία, φτάνοντας μέχρι τον πρώιμο Μεσαίωνα και την αρχαιότητα, αυτό που τελικά μένει σαν συμπέρασμα είναι ότι η σφαγή και ο πόλεμος είναι κομμάτι της φύσης των βαλκανικών λαών. Υιοθετεί έτσι αντιδραστικές απόψεις όπως: "...Η θρησκεία του Αλβανού είναι το σπαθί και το συμφέρον του. Στον αφιλόξενο κόσμο των βουνών του, η ιστορία γράφεται χέρι-χέρι με τη βιολογία."

Επειδή βλέπει την κρίση στα Βαλκάνια σαν αιώνια σύγκρουση εθνών, ο συγγραφέας δεν αποφεύγει τον πειρασμό να υιοθετήσει τα επιχειρήματα του ελληνικού εθνικισμού. Ενδεικτικά υποστηρίζει ότι "η Βόρεια Ηπειρος είναι η μεγάλη ξεχασμένη του ελληνισμού, θύμα των μεταπολεμικών διαχωριστικών γραμμών στις συνειδήσεις." Ενώ όλα τα έθνη και τα κράτη των Βαλκανίων παίρνουν το μερίδιο ευθύνης για το μακελειό, οι εθνικές εκκαθάρσεις και οι πολεμικές εξορμήσεις του ελληνικού κράτους, απουσιάζουν εντελώς.

Η μόνη θεωρία που μπορεί να εξηγήσει την αιματοβαμμένη ιστορία των Βαλκανίων είναι ο μαρξισμός. Δυστυχώς όμως, ο Δ. Κωστόπουλος τον θεωρεί νεκρό και εν μέρει υπεύθυνο για τη σημερινή κρίση, αφού βλέπει τα πρώην καθεστώτα των Βαλκανίων σαν εφαρμογή του. Παρ' όλες τις καλές στιγμές του το βιβλίο δεν δίνει καμιά προοπτική. Για όσους θέλουν να ψάξουν και την ιστορία αλλά και να βρουν απαντήσεις, το βιβλίο του **Τρότσκι "Για τα Βαλκάνια και τους Βαλκανικούς Πολέμους 1912-13"** παραμένει -ακόμα και σήμερα- αναντικατάστατο βοήθημα.

Λεάνδρος Μπόλαρης